

ASOCIAȚIA
PROFESIONALĂ
A GEOGRAFILOR
DIN ROMÂNIA

- Geografia ca știință
- Geografia ca obiect de învățământ

www.apgr.eu

ISSN 2067 - 4090

e-ISSN 2068-9977

L- ISSN 2067 - 4090

Editura Universitară

Geograful

REVISTĂ DE INFORMARE, ANALIZĂ, CULTURĂ ȘI OPINIE GEOGRAFICĂ

ANUL V NUMĂRUL 3-4
IULIE—DECEMBRIE 2013

- **Aniversări** - *Profesor universitar doctor docent HC Grigore POSEA. Interviu aniversar (Professor Doctor Docent HC Grigore POSEA. An Anniversary Interview)* 3
- Profesor universitar doctor Grigor P. POP. O viață dedicată, cu pasiune, Geografiei (Professor Doctor Grigor P. POP. A Life Dedicated, with Passion, to Geography) 18
- **Pe meridianele Globului** - *Tenerife. Insulele Canare (Tenerife. Canarian Islands)* 30
- **Dezvoltare regională și locală** - *Poziția statelor implicate în proiectele energetice din Caucazul de Sud (Positions of the States Engaged in Energetic Projects in the Southern Caucasus)* 42

GEOGRAFUL

Revistă de informare, analiză, cultură și opinie geografică

COLEGIUL EDITORIAL

Editor șef

Prof.univ.dr. Ioan IANOS

Editori șefi adjuncți

*Prof.univ.dr.Cristian BRAGHINĂ, prof.univ.dr.Pompei COCEAN,
prof.univ.dr. Alexandru ILIEȘ, prof.univ.dr.Constantin RUSU, prof.univ.dr.Petru URDEA*

Membrii Colegiului editorial

*Prof.univ.dr.Nicolae CIANGĂ, prof.univ.dr.Ioan MAC, prof.univ.dr.Bogdan MIHAI,
prof.univ.dr.Ionel MUNTELE, prof.univ.dr.Maria PĂTROESCU, prof.univ.dr.Nicolae POPA,
prof. univ.dr.Maria RĂDOANE, prof.univ.dr.Vasile SURD, conf.univ.dr.Dănuț-Radu
SĂGEATĂ, dr.Vasile SIMILEANU*

Secretar general

Prof.univ.dr.Cristian TĂLÂNGĂ

Secretariat de redacție

*Lector univ.dr. Andreea Loreta Cercleux, lector univ.dr. Cristian DRĂGHICI,
lector univ.dr. Daniel PEPTENATU, lector univ.dr. Daniela ZAMFIR,
asist. univ. dr. Radu PINTILII, asist. univ. dr. Ilinca Valentina STOICA,
dr. Florentina-Cristina MERCIU, dr. Andrei SCHVAB, dr. Daniela STOIAN*

Revista GEOGRAFUL este editată de:

ASOCIAȚIA PROFESIONALĂ A GEOGRAFILOR DIN ROMÂNIA

Înscrisă în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor nr.111 din 16.10.2008,
Judecătoria Sector 1, București
CIF 25807732 / 2009, IBAN RO93CECEB31943RON2300998
CEC BANK S.A., S.M.București, Agenția Sala Palatului
București, Sector 1, Bd.Nicolae Bălcescu nr.1, cod 010041
tel. 021-3138410, 021-3143508/2137, 0745121408
fax. 021-3138410, e-mail: ianos50@yahoo.com

În colaborare cu:

**CENTRUL INTERDISCIPLINAR DE CERCETĂRI AVANSATE
ASUPRA DINAMICII TERITORIALE (C.I.C.A.D.I.T) - Universitatea din București**
București, sector 3, Bd. Regina Elisabeta nr.4-12, cod 030018
web: www.cicadit.ro

Aniversări

PROF. UNIV. DR. DOC. HC. GRIGORE POSEA INTERVIU ANIVERSAR

Prof. univ. dr. Iuliana ARMAȘ

Când am primit onoarea de a lua un interviu domnului profesor Posea, m-a încercat emoția inerentă a discipolului față de maestrul său.

În memorie mi-au revenit stările de spirit ce m-au încercat în drumul meu alături de Prof. Posea, pentru că ce altceva este trăirea unei experiențe unice – aceea de a avea un ilustru îndrumător, care ți-a marcat viața și ți-a influențat deciziile profesionale printr-un cuvânt sau gest – decât o stare.

Îmi permit să redau succint imaginea Profesorului prin ochii discipolului, în introducerea acestui interviu cu cea mai mare personalitate a geomorfologiei românești și omul care va rămâne întotdeauna pentru mine „Profesorul”. Îmi cer astfel iertare către cititor că trebuie să scriu despre domnul profesor Posea aducându-mă pe mine ca mărturie și nu doresc să cad în derizoriul vorbelor poetului: „Nu slăvindu-te pe tine... lustruindu-se pe el/Sub a numelui tău umbră”.

Nu este nevoie de multe cuvinte pentru ca o mare personalitate să se exprime pe sine, iar domnul profesor Posea este un om chibzuit, părând pentru mulți chiar tăcut. În relația mea cu domnul profesor Posea nu s-au irosit cuvinte. Și acum – când rareori timpul său îmi mai permite să ne întâlnim – emoția face cuvintele de prisos.

Îmi răsună încă în minte, spusele domniei sale, care mi-au marcat evoluția profesională, atunci când m-a încercat îndoiala în capacitatea de a putea susține o profesie didactică, căci simțeam o atracție magică spre cercetarea științifică. Atunci, profesorul Posea a intervenit, spunându-mi că cele două direcții nu se exclud, ci se desăvârșesc doar împreună. Am realizat abia mai târziu sensul cuvintelor profesorului, în întregimea lor. Dorința mea de a urma o carieră focalizată doar pe cercetare era o eschivare, iar o carieră construită și pe cea mai mică umbră de slăbiciune nu poate deveni un edificiu stabil și puternic, care să funcționeze ca suport pentru generațiile viitoare. Din activitatea la catedra, am înțeles exprimarea profesorului și am realizat că interrelațiile cu studenții și necesitatea unei continue restructurări a ideilor sunt un izvor nesecat de inspirație științifică și sursa energiei mobilizatoare a tuturor forțelor creative.

Spiritul marilor personalități se autodesăvârșește și împlinește pe deplin doar în relația cu cei cărora le oferă din cunoașterea lor. Este însă greu să-ți dezvolți capacitatea de a putea absorbi cât mai mult din ceea ce au de oferit acești oameni marcanți ai timpului lor.

Teoriile culturale arată că ceea ce înțelegem prin cultură sunt comportamente învățate și transmise din generație în generație, fie prin imitație și copiere, fie prin învățare directă de la un profesor. Pentru ca o cultură să se perpetueze, rolul Învățătorului este hotărâtor, iar dintre discipoli se cer selectați cei mai buni, care să poată duce acest rol mai departe. Dacă respectul față de profesor și mecanismul corect de selectare a „urmașilor” nu funcționează, nu mai are loc transmiterea corectă a tezaurului spiritual în societate. Aceleași legi guvernează și cultura științifică, iar o societate care nu își recunoaște și respectă valorile științifice poartă în sine stigmatul degradării și descompunerii propriei ființe prin negare de sine.

Pe profesorul Posea l-am întâlnit în anul doi de studenție, la cursul de Geomorfologie generală. Deși absolvisem primul an cu gândul de a mă forma în cercetarea tainelor învelișului gazos al planetei, de la primele cuvinte ale profesorului am înțeles că menirea mea este aceea de a-l urma, de a mă consacra cunoașterii reliefului. Acum, din perspectiva timpului ce a

trecut, am înțeles că cea mai mare realizare a unui profesor este aceea de a înălța spiritul elevului și de a-i trezi iubirea în inimă pentru o anumită expresie a realității. Și care este cea mai frumoasă expresie a realității umane, dacă nu fața mamei, care la scara universului fizic este **fața planetei Pământ** a cărei parte intrinsecă suntem.

La curs, profesorul Posea impunea automat respect, răspândind în jur magnetismul personalității sale, cucerind sala prin limpezimea și structuralitatea ideilor, care se înșirau parcă de la sine, fără niciun efort, într-un edificiu fascinant asupra tainelor care compun fața planetei. Din această cauză, deși dânsul afirma că geomorfologia este disciplina geografică cea mai dificilă, noi – studenții – nu am perceput aceasta dificultate. Aceasta dificultate domnul profesor Posea a păstrat-o pentru el, nouă dându-ne ușurimea înțelegerii edificiului deja construit.

Prelegerile profesorului au fost jaloane trainice în pregătirea mea academică, unde, la sfârșitul cursurilor – magnetismul acelor ore continua, făcând să țeș scenarii geomorfologice virtuale. Și ce realizare mai mare își poate dori un profesor decât să „trezească mințile” elevilor săi, care în conflictualitatea incertitudinii să devină creative. Și cum poate evolua știința, dacă nu prin întrebări, care întrețin travaliul creativ.

Și astăzi simt emoția cursului de câmpii și revăd cu ochii minții discursul explicativ asupra genezei Câmpiei Române, asociindu-mă tensiunii privirilor colegilor mei, care ne traversa ca fior încărcat de un magnetism special. Parcă nici nu mai respiram, ca nu cumva în zgomotul unei șoapte nedorite să se piardă un sunet, inflexiunea unei intonații încărcată cu o neprețuită informație.

Profesorul Posea părea însă departe de sală, prins parcă într-o lume fascinantă a ideilor în care dorea să ne introducă, unde se derula în minute un scenariu a milioane de ani de evoluție, în care forța mărilor năștea câmpii și înghițea munți, asemenea făpturilor mitologice. Pot afirma astăzi, fără de tăgadă, că ochii minții vedeau fascinați scena vie a nașterii și devenirii formelor Pământului.

Mult mai târziu, după ce eu însămi am experimentat natura profundă a profesiei didactice, am înțeles că ușurința profesorului în predare era rodul a zeci de ore de trudă științifică, de frământări și căutări, poate de neînțeles pentru alții, de întrebări al căror răspuns se regăsește doar în muncă și dăruire, restructurate în simplitatea aparentă a unor scheme care reduc la esență experiența profesională a zeci de ani. La rândul meu, fiind cadru didactic, știu astăzi că cea mai mare bucurie și împlinire, adevărata recu-

noaștere a valorii profesionale, se regăsesc în clipele nerostite în care spiritul sălii devine unul cu spiritul profesorului, într-o unitate diferențiată și încărcată de energie creatoare.

Așa cum copilul nu poate înțelege sacrificiul părintelui, decât atunci când devine el însuși părinte, tot așa efortul și măreția unui adevărat profesor nu pot fi apreciate în adevăratul lor dramatism, decât de către cei care pornesc pe aceleași drum și experimentează „treptele” devenirii și desăvârșirii profesionale. Aș putea chiar afirma că este o lume inițiativă, în care doar câțiva aleși reușesc să pătrundă, cei care au curajul abandonării propriei ființe și a celor dragi, a oricăror aparențe, pentru a cunoaște și, din marea lor iubire pentru ceilalți, nu pot altfel decât să dea mai departe cunoașterea lor. Este o necesitate interioară, un foc care te mistuie și te călăuzește, transmisă nouă – generațiilor următoare – de acești iluștrii înaintași, într-o aventură a experienței înțelegerii, poate de necuprins pentru cei din jur, dar a cărei bucurie inițiativă este suficientă și conținătoare.

Sunt fericită și apreciez bunăvoința destinului de a-mi fi îngăduit să învăț să văd prin ochii Profesorului.

Dacă în geomorfologie nu ai norocul unui mare cunoscător al tainelor pe care le îmbracă Pământul, care să îți arate cum să recunoști spiritul și **stările reliefului surprinse în formă**, mai mult poate decât în oricare altă disciplină geografică este greu să înveți „să vezi”. Această favoare a destinului am înțeles-o și o port cu recunoștință în inima mea, Profesorul Posea fiindu-mi exemplu în munca la catedră, interacțiunea cu alți specialiști și activitatea de cercetare.

MAI MULTE CĂRȚI O SINGURĂ CONCEPȚIE (Rolul Terrei, ca planetă a vieții și a omenirii, în dezvoltarea durabilă)

Când cineva dorește să-ți ia un așa-zis interviu, de obicei te întreabă:

Care considerați că este cea mai importantă operă, sau carte, a D-voastră?

Conform acestui obicei, m-am întrebat eu însumi despre o asemenea „operă”.

În timp însă, mi-am dat răspunsuri ușor diferite.

Vă dau și azi un asemenea răspuns, deși nu sunt sigur că o să spun, în mod sintetic, tot ce am de spus.

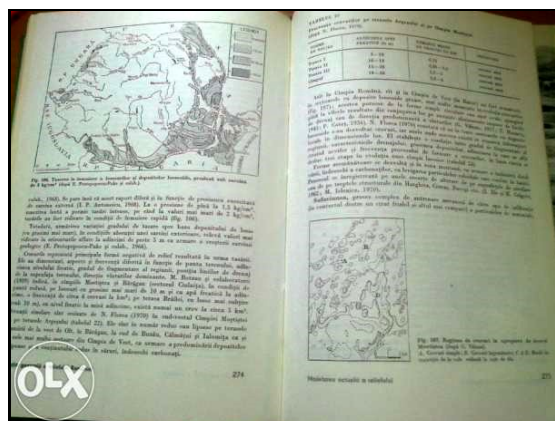
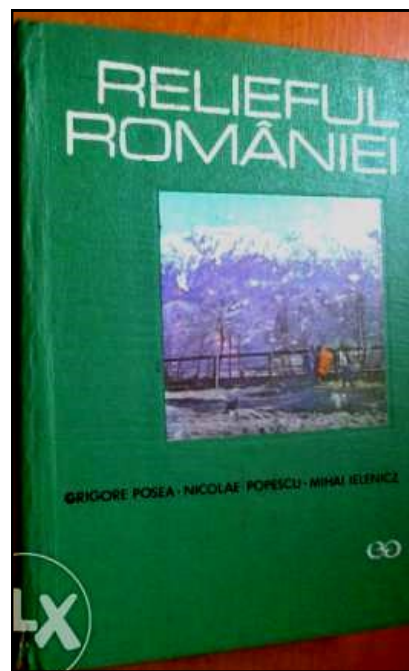
Răspunsul: lucrarea „**Relieful Ro-**

mâniei" (1974), o primă astfel de operă pentru o țară, se pare, pe plan mondial. Dar aceasta, azi se impune, a fi **completată obligatoriu** (dacă dorim să înțelegem „concepția” sa geomorfologică și geografică), **cu alte cel puțin trei lucrări: Țara Lăpușului** (1962, teză de doctorat), **Geomorfologia României** (2002, 2005, care în fapt, continuă și întregeste, dar nu total, Relieful României), **Relieful, resursa de bază a turismului** (2012), precum și cele două ediții ale *tratatului de geomorfologie*, după care au învățat aproape toți geomorfologii în anii ulterioari, precum și mii de geografi. De ce am pus accent în titlu pe „concepție”? deoarece ea, concepția, încheagă și se încheagă în aceste cărți. Ea m-a trimis mereu către diferite subiecte, inclusiv metodice sau „didactice”, de pregătire reală a unui geograf, fie el profesor sau cercetător, sau lucrător ca geograf în diferite domenii.

Cartea „Relieful României” a încercat să închege și să redea sintetic și evolutiv (paleomorfolologic) acest important element de mediu al său, **relieful**, inclusiv **ca important sistem geografic teritorial**, acela de rang „domeniu european”, pe care s-a încheat, statornic și traianic, neamul și statul românesc. Auzisem destul de des despre **Sistemul Carpatodanubiano-pontic**; dar, care erau, concret, **elementele acestui sistem**, care sunt **funcțiile** fiecărui element în sistem, care au fost **procesele** geomorfologice, când și cum s-a născut, cum a evoluat (paleogeografic); sau, **cum s-a înfrățit cu elementul om** (ca societate), cum s-a format **socio-sistemul** românesc, cât este el de diversificat și de ce, și dacă, **acea mare diversitate a sa** îi dă mai multă tărie socio-economică și o conturare mai precisă, respectiv anumite limite etc.; și, dacă structura sa mai funcționează și cum, în epoca actuală istorică a omenirii, sau în UE, sau chiar global?

Gândeam deci, în acest mod, chiar într-o etapă când „gândirea în general”, inclusiv cea științifică, era dirijată prea mult ideologic, uneori chiar direct de către ideologiile regimului, cam nepricepuți nici măcar în ideologia lor. **Puteai totuși**, și pe atunci, **să te strecorei**, dar fără să fie vizibil și riscant, să te adaptezi, luând ca bază un suport din chiar ideologia ideologilor; de exemplu, puteai să-ți clădești (!) cercetarea începând cu o simplă frază luată din Marx, Engels, Lenin, dar mai ales să începi cam în felul următor: „Așa cum a spus tovarășul...” etc., **după care treceai la o știință reală**. Cel mai greu era însă să te ferești de unii colegi îndoctrinați sau galonați, deși aceștia erau slab pregătiți științific, sau o făceau din prostie, unii și din „acoperire” (inclusiv din KGB).

Un exemplu, eu efectuam, primăvara, cu studenții, o aplicație de o săptămână prin țară, urmând dominant „precarpații”, unde erau și multe „monumente” istorice, mai ales mănăstiri (așa se numeau atunci, monumente); „aplicația cădea aproximativ în timpul Paștelui”. Pe scurt, mi s-a făcut odată o „anonimă”, dar am știut să explic fenomenul în mod „materialist” și „antireligios”: „vizitam monumente naționale”. Organizam și „congrese naționale”, aproape anual, pe vremea când pentru „simpozioane naționale”

Relieful României
(Sursa imaginilor : <http://olx.ro>)

trebuia să ceri aprobare de la „cabinetul 2”. M-am făcut că nu știu și am ținut multe simpozioane, deoarece, totdeauna, dacă se aproba, aprobarea venea după data congresului, ca să nu se mai țină.

Odată, când am organizat un asemenea simpozion, cu un comitet larg, un coleg a spus în gura mare: „Știi că pentru asemenea congrese trebuie cerută aprobarea de la ...”. Am răspuns scurt, „Nu am știut, dar o să cer, deși e cam târziu”. L-am ținut la Caransebeș și în muntele Semenice; surpriza: în hotelul din Semenice, un profesor localnic a recunoscut vreo trei secunde (justificarea: erau „cu familia” la odihnă!).

Gândeam așa (istoricește, causal, diversificat și integrat în sisteme teritoriale ierarhice) într-o perioadă când în geomorfologie domnea concepția lui Davis (cu cele trei stadii de evoluție: tinerețe, maturitate și bătrânețe), iar oficial se citau „savanții” din răsărit, între ei și unii adevărați.

Eu însă, la îndemnul profesorului Morariu, studiam, tot mai des, **terenul**, și, citindu-l profund pe De Martonne (care deviasse puțin de la concepția Davis), am observat **diversificarea evoluției formelor și unităților de relief, după climă**, rocă, structură și stadiu evolutiv. Între timp, am constatat că teoriile tip Davis ale evoluției reliefului nu sunt conforme cu realitatea, **că evoluția reală este de tip paleogeografic**, diferă, uneori mult, de la un loc la altul și se modifică în timp, **dar se și integrează teritorial în sisteme ierarhice** marcate de resturi de forme specifice fiecărei faze și etape, ca și în geologie. Totuși, **în geomorfologie apare o greutate**; anume, **formele mai noi se nasc în detrimentul celor anterioare** și sunt greu de delimitat pe hartă (nu se suprapun integral, ca stratele geologice).

Acest lucru **l-am înțeles** pe deplin când lucram în Lăpuș-Baia Mare și Munții Vulcanici aferenți, **mergând pe teren în toate anotimpurile și călcând toate locurile și formele**, încercând mereu **să le angrenez într-un tot evolutiv**. Cartografierea reală a acestor forme specifice (cel mai adesea resturi de forme) era însă dificilă, mai ales că, pe atunci, nu existau metode și metodologii geomorfologice în acest sens; mai târziu, am realizat și o legendă de cartografiere geomorfologică (1964, Anal. Univ. Buc.; 1966, Natura, Nr. 2).

Am avut și multe **alte experiențe**-exemplu. Mă opresc puțin la modul cum mi-a încolțit ideea unei anumite linii conducătoare în cercetarea științifică geografică și **cum s-a încheiat**, pe încetul, **concepția sistemic-teritorială și paleogeografică** în timp, concepție care mă va orienta?

Încep chiar cu una sau două **întâmplări din studenție** (de una am mai scris). Am avut două feluri de profesori: unii „vechi” și buni (amintesc numai pe V. Mihăilescu și Nicolae Al. Rădulescu) și alții slabi, aduși pe bază de „carnet de partid” din preuniversitar și numiți direct conferențieri. Culmea era că aceștia încercau să ne învețe pe noi, ceea ce nici ei nu știau; foloseau traduceri schimonosite din Est. Dar **și din ceva rău înveți** totdeauna câte ceva. Noi, studenții, făceam, de la sine, comparații între cele două categorii de profesori: discutam, criticam, dar ascultam cu tot mai mare atenție cursurile celor buni. Învățam și la materiile celorlalți dar individual, în bibliotecă (**învățam să nu facem ca ei**) și **învățam mult**.

Cea de a doua întâmplare din studenție: terminasem penultimul an de facultate și am fost trimis să vorbesc unei tabere de studenți de la Izvorul Mureșului despre „**Geografia României**”. Culmea, noi făceam Geografia României numai în ultimul an.

Deci, după 3 ani de facultate, nu știam mare lucru despre geografia țării noastre. Nu puteai refuza. Am căutat un curs și l-am citit zi și noapte circa o săptămână. Mă chinuia însă găsirea unei **scheme a expunerii**, pentru a fi atrăgătoare. Căutam „un fir roșu”, și l-am găsit, într-o vagă idee despre „**sistemul Carpato-danubiano-pontic**”. Am avut succes, dar sincer să fiu nu știam dacă succesul se referea la argumentare, sau mai ales datorită multor „poante”, cum le spuneam noi atunci, pe care le reținusem de la cursurile profesorilor buni, adaptate subiectului meu. De ce am adus în discuție și acest fapt?; deoarece, de atunci am rămas cu ideea că **geografia României este extrem de complexă dar încheată într-un sistem teritorial**, și că, în facultate se impune un asemenea curs încă din anul I, dar predat de un „didact”. De ce? Pentru că aproape toate celelalte cursuri folosesc exemple din România (deoarece ele există) și astfel studentul va fi tot mai mult atras, în toți anii de facultate, de excursiile științifice de tip „**cunoașteți patria**”, nu numai ca turist.

Dar, **de la cine am învățat** și cine mi-a dat impulsul structurării unei asemenea **concepții de sistem**, înainte de toate de **sistem teritorial, sau spațial-geografic**? Am învățat umblând și încercând să trec pe hartă tot ce vedeam; am ajuns astfel la concluzia că tot ce există pe un teritoriu, tot ce s-a format în timp pe acel teritoriu, reprezintă **o sinteză a elementelor de mediu**, sau măcar a unora dintre ele; **fiecare își găsește**, în ultimă instanță, **un loc al său și o funcție proprie sau mai multe**. În fapt, acest lucru îl învățasem intuitiv și din locurile natale, montane și aproape subcarpatice, la Curbură, unde între-

pătrunderile și funcțiile elementelor geografice sunt mai ample și uneori cu repercursiuni pe distanțe mai mari. Și dacă există sisteme teritoriale de mediu, să le folosim și în economie.

Văzusem des turme ardelenesti de oi trecând pe valea Buzăului către Dunăre și Mare, sau șiruri de căruțe ale ardelenilor (din Întorsură, Crasna etc.) încărcate cu cartofi, și întorcându-se, toamna, cu porumb, grâu, uneori și cu țuică din Subcarpați. Normal că, te întrebi de ce acest du-te –vino? Din aceste schimburi am intuit **complementarismul**, pe care apoi l-am cercetat în multe alte locuri și domenii.

De la Morariu, și cu ajutorul lui, am învățat cum se orientează și **cum se face adevărata muncă de cercetare**. În mod simplu, mi-a cerut să citesc tratatul lui De Martonne în original și să-i prezint săptămânal fișele lucrărilor citite. Ce am învățat din asta? Două-trei lucruri: că trebuie să învăț a căuta bibliografie, că trebuie să învăț a sintetiza cele citite (căci lui Morariu trebuia să-i prezint, oral, sinteza), că trebuie să **confrunt cele citite cu terenul** (cu realitatea) și să-mi formeze **propriul răspuns, propria concepție** (din citit și din teren). Este simplu de spus, dar este greu să aplici practic și continuu; după un timp însă, devine plăcut, devine „hobby”, îți place, **te pasionează** mereu **confruntarea cu realitatea și comparația**.

Mă opresc pe scurt și la „**metoda comparației în geografie**”, pe care unii o cred o banalitate: compari și gata. Ei bine, prin compararea acelorași forme de teren ș.a. (resturi, sau stadii diferite de evoluție a aceleiași forme), **văzute și analizate în diferite locuri** (cu alte medii cauzal-geografice), ajungi la concluzii tot mai reale asupra originii, evoluției și diversificării unei aceleiași forme dar apărută în medii diferite. Exemplu, o terasă de râu cauzată de ridicări tectonice, nu seamănă cu cea impusă de scăderea nivelului de bază (oceanic, lacustru etc.), sau cu una climatică (glaciar-interglaciar); sau, la o curbură a râului, aceeași terasă se dublează, după care revine la cea inițială etc. Nu e greu să conchidem că, această metodă, **aplicată la toate disciplinele geografice, conduce la sinteze și concluzii reale și diverse** asupra unui aceleiași fenomen (sau formă).

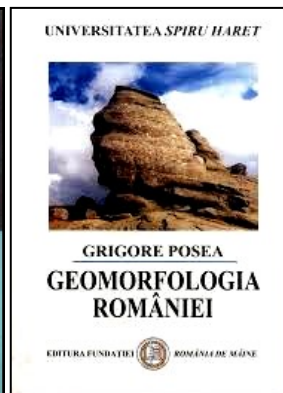
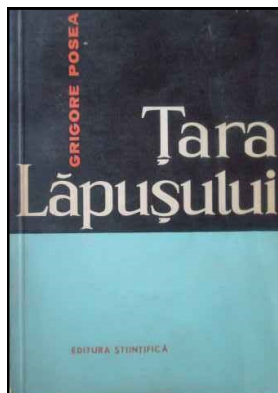
Numai astfel se formează **o școală științifică doctorală**, nu prin ordin dat de un ministru, sau după o lege votată de prea mulți parlamentari ignoranți. Este neplăcut și greu să spun așa ceva, dar este adevărat. **O școală științifică se formează în timp, de către un vizionar**, ca S. Mehedinți, sau ca Morariu, care crește elevi, iar aceștia continuă, la noul lor loc de muncă, dar îl și completează și cresc ei alți elevi.

Să răspundem totuși, de ce „**Relieful României**”, **precedat** de lucrarea **Țara**

Lăpușului și **completat** apoi cu „**Geomorfologia României**” (2002 și 2005), formează **un tot conceptual**. Dar, aș adăuga, acum, **încă o completare despre geodiversitate, geomorfosaturi** și mai ales, despre **socializarea geografiei**, toate în lucrarea „**Relieful, resursa de bază a turismului**” (2012). Aceasta este o altă **sinteză, îndreptată spre societate**, și care se referă inclusiv **la situația geografiei actuale**; dar, aici apare în plus și **cerința**, obligatorie, **pentru viitorul social**, ca geografia adevărată să facă **o legătură trainică între economie și societate pentru o dezvoltare durabilă**.

În același context al lucrării amintite mai sus, am reluat și **o problemă** mai veche (1972), aceea **a regiunilor turistice-nodale**, accentuând că **Depresiunea Brașovului**, în întregul ei, poate și trebuie să devină o **regiune nodală-turistică națională dar și europeană**, iar viitoarea regiunare a țării impune să se țină cont de acest fapt.

Un cuvânt și **despre regionare**, care este azi la modă. Aici, noi subliniem un fapt: există o disciplină geografică **ce se ocupă, științific, cu**

regionări teritoriale; se numește **Regionarea geografică**. De altfel, **toate regiunile** care s-au întipărit puternic în memoria locuitorilor **au pornit și au pus bază pe geografie**, respectiv pe **complementarismul geografic**. **România**, în plus, are o configurație geografică aparte, putem spune un unicat pe Glob. Și, **orice regionare durabilă** socio-economică, solicitată de UE, **trebuie să pornească de la o regionare geografică a teritoriului**. Pe această bază se vor contura **două tipuri de regiuni**: **regiuni** a căror suprafață și limite vor fi **obligatoriu geografice** (ca de exemplu Depresiunea Brașov și împrejurimile sale, sau Dobrogea ș.a.); **alte regiuni** a căror limite necesită și **discuții socio-economice, dar la fața locului**, din care să nu lipsească geografii; din păcate, politicienii nu prea **știu** decât **un fel de geografie, politicianistă**, de interes personal; din acest ultim motiv nici nu am făcut concret propuneri de regionare a țării, fiind informat că ei nici

nu le citesc.

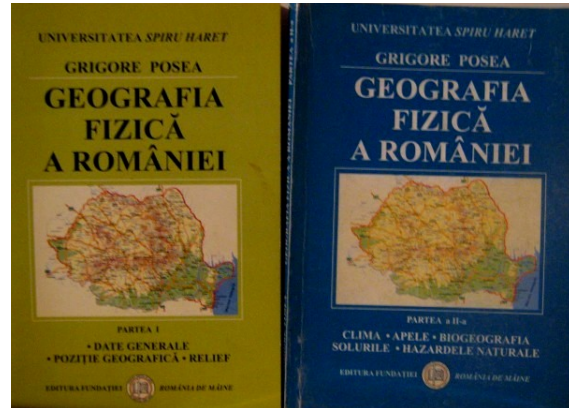
Cunosc bine **adevăratul scop al regiunii urmărit de UE** care, momentan, nu poate fi indicat cu claritate. Și, personal sunt de acord. Acel scop, ascuns, va fi realizat pe începutul prin așa-zisa dezvoltare durabilă; dar, oricum, această dezvoltare se impune a fi făcută „ca lumea”. Și geografii adevărați susțin acest fapt, dar pe motive și argumente științifice, nu pentru buzunarele unor baroni, inclusiv cei „etnici”. **Rezultatele economice** sunt cele care **trebuie să intereseze**, nu scopurile înguste ale baronilor (slab educați) sau ale unor anume „etnii”. Trebuie să stabilim, chiar în prealabil, **proiecte și priorități pentru o piață concurențială europeană**, chiar și mondială. Nu excludem **decentralizarea**, dar nici **planificarea centralizată** pentru o piață generală real competitivă.

Pentru o astfel de regiune **se cer politicieni cu o valoroasă experiență profesională, inclusiv cultură socio-geografică**, și nu ignoranți care se pricep la toate când stau pe scaunele televiziunilor. Astfel de „specialiști” sunt cei care propun (au și făcut-o într-un fel), de pe poziția ministrului învățământului, scoaterea geografiei de la bacalaureat și reducerea orelor acestei specialități. Acești sus-puși **nu știu**, din păcate, **nici un strop de geografie**. De altfel, aproape toți miniștrii învățământului, de după 1990, au fost nuliți în ce privește **rolul geografiei României în aspectele politico-social-economice**; ba unii, cu liceul în străinătate, se pricepeau la învățământ fără o zi la catedră. Nici mulți dintre ceilalți, inclusiv unii prim-miniștrii, nu știau nimic din adevărata geografie a țării; ba știau, ca de exemplu cei de la turism care, după o plimbare prin țară spuneau la televizor: „am văzut, săptămâna trecută, peisaje (!) extrem, extrem de frumoase (!); alții „se pricep” la geopolitică, dar nu știu nimic din „geo”. În astfel de cazuri, nu pot, să nu **le recomand**, lor și altora, cartea **„România, geografie și Geopolitică”** (1999). Mă refer chiar și la **anumiți istorici** care vor să se fâlească cu excluderea din istoria României, a „miturilor”, dar au uitat total că Domeniul Carpato-danubiano-pontic a jucat un rol de seamă în menținerea unității de neam, limbă și țară a românilor. De asemenea, recomand (în special pg. 7-24) un **model-sinteză** – privind învățarea geografiei României de către publicul larg, precum și de către autorii de manuale, dar și de către politicienii sus-puși al căror domeniu vine în contact cu mediul geo-

grafic al țării – cartea intitulată **„Geografia fizică a României, sinteză metodică”** (Editura Fundației României de Măine, 2009), despre care un mare *didact* (O. Mândruț) a spus, la un telefon, că „este cea mai bună carte a D-voastră”. Iată și o altă idee!

Acest rol al geografiei, de **participare, ca știință de bază, la dezvoltarea durabilă**, trebuie să se bazeze pe **obiectul „sfânt” al acestei științe, Terra ca planetă a vieții și a omenirii**. Noi am „conceput” un astfel de manual, în 1998, **„Geografia fizică, Terra cămin al**

omenirii și Sistemul solar” (Grigore Posea și Iuliana Armaș, Editura Științifică). Mai nou (2012, motto, pg. 15), am și prevăzut un fapt: **„Geodiversitatea trebuie să devină religia omenirii în secolul XXI**, etapa globalizării și a dezvoltării durabile, **dacă dorim un trai bun și lung pentru populația Terrei”**.

Bibliografie

(Sursa: Analele Universității Spiru Haret, Seria Geografie, nr.11, Volum omagial, Edit. Fundației România de Măine, București, pag. 53-71)

1. Posea Gr. (1951), Canalul principal Turcmen, „Analele Rom. Sov., Seria geologie-geografie”, nr. 3, București, p. 49-58.
2. Posea Gr. (1953), Terasele fluviatile , și problemele practice legate de ele „Natura”, nr. 4, București, p. 7, 16, 13 figuri.
3. Posea Gr., Badea L. (1953), Torentul noroios de la Chirlești, „Natura”, nr. 6, București, p. 110-112, 2 figuri.
4. Posea Gr. (1953), Câteva aspecte de relief din Muntii Ciucaș, „Natura”, nr. 6, București, p. 108-110.
5. Posea Gr. (1956), Terasele din Depresiunea Lăpușului, „Studii și cercetări de geologie-geografie”, fil. Acad. Cluj, nr. 1-4, p. 99-115, at în 8 figuri (rezum lb. franceză).
6. Posea Gr. (1957), Evoluția rețelei hidrografice din Depresiunea Chiusbaia. „Probleme de geografie” vol. V, București, p. 125-139, 8 figuri (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
7. Posea Gr. (1957), Raionarea geomorfologică a bazinului Lăpușului, Bul. Univ. Cluj, ser. St. Naturii, nr. 1, p. 419-430, 7 figuri, 8 foto (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
8. Posea Gr. (1957), Itinerarii prin Munții Apusenii, „Natura” nr. 2, București, p. 96-109, 12 figuri.
9. Posea Gr. (1958), Relieful periglaciara din zona Țării Lăpușului și împrejurimi, „Natura”, nr. 3, București, p. 48-59, 13 fotografii (rezumat în lb. engleză și lb. rusă). 54
10. Posea Gr., Gârbacea V. (1959), Buzăul, vale antecedentă, „Natura”, nr. 3, București, p. 137-138.
11. Posea Gr. (1959), Piemonturile din Țara Lăpușului, „Probleme de geografie”, vol. VI, București, p. 147-174, 10 figuri (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
12. Morariu T., Mihăilescu V., Posea Gr. (1960), Le stade actuel des recherches sur le periglaciaire de la R. P. Roumaine „Recueil d'études géographiques”, București, p. 45-53, 1 figură.
13. Posea Gr., Gîrbacea V. (1961), Depresiunea Bozovici, „Probleme de geografie”, vol. 8, București, p. 41-57, 8 figuri (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
14. Posea Gr. (1961), Profil periglaciara la Florești, „Comunicările Academiei R.P.R.”, nr. 1, București, p. 119-125, 5 figuri (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
15. Posea Gr., Ilie I. (1961), Importanța practică a luncilor și teraselor, „Natura”, nr. 3, București, p. 33-42, 8 figuri (rezumat în lb. rusă și lb. engleză).
16. Posea Gr. (1962), Țara Lăpușului, Editura Științifică, București, 280 pagini, 81 figuri, 14 fotografii, (Teză de doctorat).
17. Posea Gr. (1962), Aspecte de relief din jurul Clujului, „Analele Univ. București, seria Geografie”, București, p. 119-141, 7 figuri (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
18. Posea Gr., Velcea V., Cojocaru D. (1963), Geomorfologie, Editura Didactică, București, 172 pagini, 59 figuri (manual).
19. Posea Gr. (1963), Folosirea practică a reliefului de cuestă din zona Lăpuș - Cluj, „Probleme de geografie”, vol. II, București, p. 275-279, 2 figuri (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
20. Posea Gr. (1963), Relieful de cuestă din apropierea Clujului, „Comunicări de geografie” ale SSNG, vol. II, București.
21. Posea Gr. (1963), Problemele actuale ale geomorfologiei sovietice, „Natura”, nr. 2, București, p. 26-32 (rezumat în lb. rusă și lb. engleză).
22. Posea Gr., Grigore M. (1963), Observații geomorfologice asupra Defileului Dunării, „Analele Universității București”, Seria Geologie-geografie”, fasc. 2, Cluj, p. 102-105 (rezumat la lb. rusă și lb. franceză).
23. Posea Gr. (1964), Defileul Dunării, „Natura”, nr. 1, București, p. 49-50, 1 figură (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
24. Posea Gr. (1964), Une surface polygénétique dans les Carpathes volcaniques de nord de la Roumanie, „Révue Roumaine de la Géologie, Géographie”, tom. 8, București, p. 135-139, 1 fig.
25. Posea Gr., Velcea V. (1964), The piedmonts as a stage in the denudation of the Rumanian Carpathian, „Révue Roumaine de la Géologie, Géographie”, tom. 8, București, p.175-179, 1 fig.
26. Posea Gr. (1964), Lucrările celui de al XX-lea Congres Internațional de geografie de la Londra, „Natura”, nr. 5, București, p. 3-8.
27. Posea Gr., Popescu N. (1964), Harta geomorfologică generală – sistemul de cartare la teren – , „Analele Univ. Buc., Seria geologie-geografie”, nr. 1, București, p. 107-128, 1 fig. și legendă (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
28. Posea Gr., Cucu V. (1964), Predarea geografiei în învățământul superior, „Lupta de clasă”, nr. 12, p. 42-56.
29. Posea Gr. (1964), Posibilități de îmbunătățire a Examenului de stat în învățământul superior, „Revista Învățământului superior”, nr. 11, București, p. 3-6.
30. Posea Gr. (1966), Cu privire la o metodologie unică a hărții geomorfologice generale, „Natura”, nr. 2, București, p. 66-71.
31. Posea Gr. (1966), Părerii asupra predării geografiei în școală, „Lupta de clasă”, nr. 4, București, p. 111-115.
32. Posea Gr., Velcea V. (1967), Clasificarea depresiunilor, „Natura”, nr. 3, București, p. 18-22.
33. Posea Gr., Popescu N. (1967), Importanța hărții geomorfologice în amenajări teritoriale, „Studia Universitatis Babeș-Bolyai, series geologia-geographia”, fasc. 2, Cluj, p. 102-105 (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
34. Posea Gr., Ilie I, Grigore M., Popescu N (1967), Specificul proceselor de versant și albie în

- prezent, în timpul umplerii și după umplerea lacului de acumulare din Defileul Dunării, „Studia Universitatis Babeș-Bolyai, series geologia-geographia”, fasc. 2, Cluj, p. 127-133, 4 fig. (rezumat în lb. rusă și lb. franceză).
35. Posea Gr. (1967), Depresiunea Sibiu și Săliște, Guide des excursions, Simpozionul de geomorfologie aplicată, București, p. 41-44, 1 fig.
36. Posea Gr. (1967), Antecedentă și captare la văile transversale carpatice, „Lucrări științifice”, nr. 1, Institutul Pedagogic, Oradea, p. 233-252, (rezumat în lb. franceză).
37. Posea Gr. (1968), Geografia se poate preda și altfel, „Gazeta Învățământului”, 15 martie, București.
38. Posea Gr. (1968), Sur le présence des glacis en Roumanie, „Révue Roumaine de géol.-géogr.”, tom 12, nr. 1-2, București, p. 27-33, 5 figuri (rezumat în lb. engleză).
39. Posea Gr. (1968), Glacisurile și unele aspecte din România, „Analele Universității București”, Seria geologie-geografie”, nr. 1, p. 95-108 (rezumat în lb. franceză).
40. Posea Gr. (1968), Problema subcarpaților în Transilvania, „Natura”, seria geologie-geografie, nr. 4, București, p. 14-23, 4 fig. (rezumat în lb. rusă și lb. engleză).
41. Posea Gr. (1968), Depresiunea Săliște, „Studii și cercetări de geologie, geografie”, nr. 1, București, p. 31-37, 1 hartă (rezumat în lb. franceză).
42. Posea Gr., Ielenicz M., Popescu N. (1969) – La carte des unités périglaciaires de la Roumanie, „Studia geomorphologica Carpatho-Balcanica”, vol. III, Krakow, Polonia, p. 91-98, 1 hartă (rezumat în lb. rusă și lb. polonă).
43. Posea Gr. (1969), Simpozionul de geomorfologie, „Revista Învățământului superior”, p. 69-72.
44. Posea Gr. (1969), Dinamica albiei și văii râului Buzău în zona muntoasă, „Hidrotehnica. Gospodărirea apelor, Meteorologia”, nr. 5, Buc., p. 245-250, 4 fig.
45. Posea Gr. (1969), Glisements, méandres et voies de communication dans la vallée de Buzău. Travaux du symposium international de Géomorphologie appliquée, Bucharest, mai 1967, p. 139-143, 2 fig.
46. Posea Gr., Ilie I., Grigore M., Popescu N. (1969), Hypotesen über die entstehung des Durehbruchtales der Donau bei dem „Eiseren Tor”, „Bulletin De la Société eSerb de Géographie, tom. XLIX, nr. 2, Beograd.
47. Posea Gr. (1969), Asupra suprafețelor și nivelelor morfologice din sudvestul Transilvaniei, „Lucrările Institutului Pedagogic Oradea”, p. 111-131, 1 hartă (rezumat în lb. franceză).
48. Posea Gr. (1969), Județul Buzău, „Terra”, nr. 2, București, p. 40-49, 3 hărți.
49. Posea Gr. (1969), Simion Mehedinți și geomorfologia românească, „Analele Universității București”, p. 33-38 (rezumat în lb. rusă și lb. engleză).
50. Posea Gr., Popescu N., Ielenicz M. (1969), Zonarea județelor din România după potențialul turistic, „Lucrările colocviului național de Geografia Turismului”, București, 1968, p. 73-82, 1 hartă.
51. Posea Gr., Grigore M., Popescu N. (1969), Privire de sinteză asupra cunoașterii genezei deltei Dunării, vol. Dobrogea, Constanța, p. 25-32 (rezumat în lb. franceză).
52. Posea Gr., Ilie I., Popescu N. (1969), Defileul Dunării, în „Geografia Dunării românești”, Editura Academiei.
53. Roșu Al., Posea Gr. (1969), Etapele dezvoltării Dunării inferioare, în „Geografia văii Dunării Românești”, Editura Academiei, București, p. 52-62.
54. Iancu M., Posea Gr., Popescu N., Ielenicz M. (1969), Legenda hărții turistice, „Lucrările colocviului național de Geografia turismului”, București, sept. 1968, p. 203-211.
55. Iancu M., Herbst C., Posea Gr., Rădulescu I. (1969), Dezvoltarea geografiei la Universitatea București, „Analele Universității, seria geologie-geografie”, XVIII, p. 57-74.
56. Posea Gr., Popescu N., Ielenicz M. (1969), Probleme de Geomorfologie a României. Litografia Universității, 208 p., curs.
57. Posea Gr., colab. (1970), Geomorfologia generală, Editura Didactică, 500 pagini, tratat.
58. Posea Gr., Ielenicz M. (1970), Alunecările de teren de pe valea Buzăului, „Analele Universității București”, p. 59-66 (rezumat în lb. rusă și lb. engleză).
59. Posea Gr. (1971), Parisul, „Lecturi geografice”, vol. III, p. 82-89.
60. Posea Gr. (1971), Impresii de călătorie la Londra „Lecturi geografice”, vol. III, p. 170-175, 2 figuri.
61. Posea Gr. (1971), Retrospectivă și perspectivă în geografia fizică românească, „Terra”, nr. 2, p. 7-16 (rezumat în lb. rusă și lb. engleză).
62. Posea Gr. (1971), Evoluția văii Buzăului, vol. „Geografia județului Buzău și a împrejurimilor”, București, p. 9-22, 5 fig. (rezumat în lb. franceză).
63. Posea Gr., Ielenicz M. (1971), Județul Buzău, Editura Academiei, 134 pagini, 50 figuri, 1 hartă.
64. Posea Gr. (1971), Aspecte aplicative ale geografiei, „Tribuna școlii”, anul I, nr. 16, 24 sept.
65. Posea Gr. (1972), Geografia și învățământul liceal, „Caietele Colocviului Conținutului Învățământului”: Geografia. Colocviul național de Pedagogie, Institutul de științe pedagogice, București, p. 57-61.
66. Posea Gr. (1972), Regionarea Carpaților românești, „Terra”, nr. 3, p. 11-23, 1 hartă, (rezumat în lb. franceză și lb. engleză).
67. Posea Gr. (1972), Al XXII-lea Congres Internațional de Geografie, „Terra”, nr. 6, p. 63-66.
68. Posea Gr. (1972), Zona turistică Deva; în Sargetia, „Series scientiae nature”, IX, Deva.
69. Posea Gr., Popescu N. (1972), Etapele morfologice ale Carpaților Românești, „Lucrările Simpozionului de Geografie fizică a Carpaților”, București, septembrie, 1970, p. 23-34 (rezumat în lb. franceză).
70. Iancu M., Posea Gr. (1972), Legenda hărții turistice, în vol. „G. Vâlsan”, S.S.G. București.
71. Posea Gr. (1972), Alunecarea de la Nehoiu – Borcea. În „Analele Universității București, seria Geografie”, Anul XXI, p. 95-104.

72. Posea Gr., Pișota I. (1972), Poluarea apelor și a atmosferei. În „Bul. Societății de Științe Geografice din R. S. R.”, Seria nouă, vol. II (LXXII), p. 51-62.
73. Posea Gr., Popescu N. (1973), Scara morfocronologică a evoluției teritoriului României, „Realizări în geografia românească”, Editura Științifică, p. 13-24.
74. Posea Gr., Popescu N. (1973), Piemonturile din România – geneză și evoluție, „Realizări în geografia românească”, Editura Științifică, p. 119-138, 1 hartă.
75. Popescu N., Ielenicz M., Posea Gr. (1973), Terasele fluviatile din România, „Realizări în geografia românească”, Editura Științifică, p. 155-163.
76. Posea Gr. (1973), Sarcinile geografiei privind protecția mediului înconjurător, „Terra”, nr. 4, p. -15, 3 figuri.
77. Posea Gr. (1973), Aplicație de teren a Seminarului Național de Geografie „Resurs t. 1970”, în Volumul e, Om, Natură, Dezvoltarea societății moderne (18-19 oc „Din geografia județului Buzău”, vol. II, editat de Casa Corpului Didactic Buzău, p. 1-15, 3 figuri.
78. Posea Gr. (1973), Geografia și școala de azi, Volumul Simpozionului „Geografia în școală”, București, 1972.
79. Posea Gr. (1973), Gh. Munteanu-Murgoci ca geograf, „Lecturi geografice”, vol. IV.
80. Posea Gr. (1973), Gh. Munteanu-Murgoci, „Studii și comunicări despre Gh. Munteanu-Murgoci”, Buzău, pg. 30-39.
81. Posea Gr. (1973), Traversând Canada. „Analele Universității București, seria Geografie”, p. 159-164.
82. Posea Gr., Popescu N., Ielenicz M. (1974), Relieful României, 483 p., Editura Științifică (Premiul Academiei R. S. R.).
83. Posea Gr. (1974), Tratatul de geografie fizică al lui Emm. De Martonne „Studia, Seria geologie, geografie”, nr. 2, Cluj, p. 10-14.
84. Posea Gr. (1974), Măsuri generale de frânare a marilor alunecări din zona flișului Carpaților de Curbură, „Lucrări științifice”, seria A, Oradea, p. 40-42.
85. Posea Gr. (1974), O nouă geografie a patriei, revista „Magazin”, din 22 august.
86. Posea Gr. (1974), Aspecte noi ale geografiei patriei noastre, transformarea reliefului, Terra, nr. 4, p. 5-8.
87. Posea Gr. (1974), Geografia ca știință și școală, „În ajutorul profesorului de geografie”, vol. III, p. 11-21, Biblioteca geografului, nr. 9.
88. Posea Gr. (1975), The relief of Romania as a Theme in Geographical Research. Geoforum, London, vol. 6, p. 21-27.
89. Posea Gr., Velcea V. (1975), The Socialist Republic of Romania, „Geographical Research. Geoforum”, vol. 6, London, p. 15-19.
90. Posea Gr., Grigore M. (1975), Sarcinile geografiei românești, „Terra”, nr. 1, p. 15-31.
91. Posea Gr., Grigore M. (1975), Societatea de geografie din R. S. R., retrospectivă și perspectivă la aniversarea centenarului ei. „Terra”, nr. 2, p. 127-140.
92. Posea Gr. (1975), La géographie physique de la Roumanie, Brașov, cursuri de vară pentru străini, 35. p. Broșură litografiată.
93. Posea Gr., Mândruț O. (1975), Echilibre Naturale, „Lecturi geografice generale”, S. S. G. București.
94. Posea Gr. (1976), Protecția solurilor, „Terra”, nr. 2.
95. Posea Gr. (1976), Geografia și mediul înconjurător – privire introductivă, „Buletinul Societății de Geografie din R.S.R.”, vol. IV (LXXIV).
96. Posea Gr. (1976), Tectonica plăcilor și relieful, „În ajutorul profesorului de geografie”, S.S.G.R., p. 43-55.
97. Posea Gr., Popescu N. (1976), Les glissements massifs dans les piemonts pericarpates, „Revue Roumaine de Géol. Géophys. et géogr., Géographie”, tom. 20, p. 45-52, 3 fig.
98. Posea Gr., Ielenicz M. (1976), Types de glissement dans les Carpates de la Courbure (Bassin Buzău), „Rev. roum. de Géol. géophys., géograph., Géographie”, tom. 20, p. 63-72, 4 fig.
99. Posea Gr., Grigore M., Popescu N., Ielenicz M. (1976), Geomorfologie, tratat, 534 p., Editura Didactică și Pedagogică, București.
100. Posea Gr. (1976), Programe analitice – geografie, prefață și programele de geomorfologie, geomorfologia României, Câmpiile României, Tipografia Universității.
101. Posea Gr., Grigore M., Popescu N. (1976), Treptele morfogenetice din zona Defileului Dunării, în vol. „Geografia, Grupul de cercetări Porțile de Fier”, seria monografiilor, Editura Academiei.
102. Posea Gr. (1977), Regionarea fizico-geografică a României, Capitol, p. 125-136, în „Geografia R.S.R., probleme fundamentale”, cl. X-a (partea a II-a), Editura Didactică și Pedagogică.
103. Posea Gr. (1977), Îndrumător medicodidactic privind predarea geografiei în liceu (1978). Introducere, p. I-II, M.E.I., Institutul de cercetări pedagogice.
104. Posea Gr. (1977), Regionarea fizico-geografică a R. S. România, În „Geografia Republicii Socialiste România”, probleme fundamentale, p. 125-136, manual pentru clasa a X-a, Lito., Editura Didactică și Pedagogică, București.
105. Posea Gr. (1977), Regionarea montană și submontană, În „Geografia Republicii Socialiste România”, probleme fundamentale, p. 136-146), Manual pentru calsa X-a, Lito., Editura Didactică și Pedagogică, București.
106. Posea Gr., Ielenicz M. (1977), Munții Buzăului, 86 p., în Colecția Munții noștri, Editura Sport -Turism, București.
107. Posea Gr. (1977), Considerații privind depresiunile carpatice și colinare și ale rețelei de văi în viața și permanența poporului român, „St. și Cerc. Geol., geofiz., geogr., Geografie”, Tom. XXIV, nr. 1 (p. 13-21), 1 hartă, Editura Academiei R. S. R.
108. Posea Gr., Mîndruț O. (1978), Predarea obiectului „Probleme fundamentale ale Terrei”, „Terra”, nr. 3, p. 39-45.
109. Posea Gr. (1978), Podișul Huedin-

- Păniceni, „Studii și Cerc. de Geol. Geofiz., Geografie”, Tom. XXV, p. 25-30, 1 hartă.
110. Posea Gr., Popescu M., Ielenicz M. (1978), L'evolution de la plaine alluviale du Someș dans la depression de Baia Mare et dans la Plaine de l'Ouest, „Revue roumaine de Geol., Géoph., Géographie”, Tom. 23, nr. 2, p. 213-226, 6 figuri, Editura Academiei R. S. R.
111. Posea Gr., Mândruț O. (1978), Geografie fizică generală, 215 p., manual cl. IX, Editura Didactică și Pedagogică, București (tradus și în lb. germană și maghiară).
112. Posea Gr., Tufescu V., Mândruț O., Cojocar D. (1978), Probleme geografice fundamentale ale Terrei, 100 p., manual cl. IX, Editura Didactică și Pedagogică, București; manual pentru liceele industriale, agro-industriale, matematică-fizică, economie și drept administrativ, sanitar și de arte.
113. Tufescu V., Posea Gr., Ardelean A. (1978), Geografia mediului înconjurător, 147 p. manual cl. X și XI, Editura Didactică și Pedagogică, București.
114. Tufescu V., Posea Gr., Ardelean A. (1978), Geographie der umwelt (Lerbuch für XI klasse), Editura Didactică și Pedagogică, București.
115. Posea Gr., Mândruț O. (1979), Általános természeti földrajz (Tankönyv a IX, osztály számára), Editura Didactică și Pedagogică, București.
116. Tufescu V., Posea Gr., Cucu V., Velcea I., Mândruț O. (1979), Gazdasági és népességföldrajz (Tankönyv ax. osztály számára), Editura Didactică și Pedagogică, București.
117. Tufescu V., Posea Gr., Cucu V., Velcea I. (1979), Geografia economică și a populației, 128 p., manual cl. X, Editura Didactică și Pedagogică, București.
118. Posea Gr. (1979), Reprezentarea grafică și cartografică a formelor de relief, de M. Grigore, Editura Academiei, recenzie, 1 p., în „Revue Roumaine, G. G. G.”, Geol., tom. 23.
119. Posea Gr. (1980), Terase marine în Dobrogea?, „Terra” nr. 3, p. 11-19, 3 figuri.
120. Posea Gr. (1980), Al VIII-lea colocviu de geografie româno-francez, București, Cluj-Napoca, „Terra” 3, p. 29-31.
121. Posea Gr. (1980), Regionarea fizico-geografică a României, În „Din experiența unor profesori de geografie”, Caiet metodic, București, p. 9-31.
122. Posea Gr. (1980), Tratatul de geografie fizică al lui Emm. De Martonne – concepție, principii, actualitate, „Analele Acad. R. S. R.”, anul 107 (1973), seria a IV-a, vol. XXIII, București, 1980.
123. Posea Gr. (1980), Profesorul Tiberiu Morariu la a 75-a aniversare, „Șt. și Cerc. Geol., geofiz., geogr.”, Geografie, Tom. 27, nr. 2, p. 343-350.
124. Posea Gr. (1980), Către o nouă calitate în cercetarea zonelor sau regiunilor geografice, „Șt. și Cerc. de Geol., geofiz., geogr.”, Geografie, Tom. 27, nr. 2, p. 193-201.
125. Posea Gr. (1980), Pediments in Romania, „Rev. Roum. de Geol., geophys., geograph., Geografie”, Tom. 24, p. 25-30.
126. Posea Gr., Posea Aurora, Moldovan Codreanu (1980), Județul Maramureș, monografie geografică, 179 p., 1 hartă, În colecția „Județele patriei”, Editura Academiei R. S. R.
127. Posea Gr., Badea L. (1980), Harta geomorfologică a R. S. R., Scara 1:400.000, Editura Didactică și Pedagogică, București.
128. Posea Gr., Giștescu P. (1980), Sarcinile cercetării geografice, „Studii și Cerc. de Geol., Geogr., Geografie”, Tom. 27, nr. 1, p. 5-9.
129. Morariu T., Posea Gr., Mac I. (1980), Regionarea geomorfologică a Carpaților Orientali și a Carpaților de Curbură, „Șt. și Cerc. Geol., Geofiz., Geogr., Geografie”, Tom 27, nr. 1, p. 115-125, 1 figură.
130. Morariu T., Posea Gr., Mac I. (1980), Regionarea depresiunii Transilvaniei, „Șt. și Cerc. de Geol., Geofiz., Geogr., Geografie”, Tom. 27, nr. 2, p. 211-222, 1 hartă.
131. Posea Gr. (1980), Cercetări în Geografia României; Masivul Ceahlău, Țara Giurgeului, Depresiunea Dărmănești, Podișul Covurluiului., Studiu critic, în „Terra”, nr. 3, p. 60-62.
132. Posea Gr. (1980), Regionarea fizico-geografică a României, „Din experiența unor profesori de geografie, Caiet metodic”, p. 9-31. Inspectoratul școlar București, Casa Corpului didactic.
133. Posea Gr. (1980), Către o nouă calitate în cercetarea zonelor sau regiunilor geografice, „Șt. C. G. G., Geografie”, Tom. XXVII, nr. 2, p. 193-201.
134. Posea Gr. (1981), O singură glaciațiune în Carpați, „Șt. și Cerc. de Geol., Geofiz., Geogr., Geografie”, Tom. 28, nr. 1, p. 87-102.
135. Posea Gr. (1981), Types de montagnes en Roumanie. Rev. Roum. de Géol., Géofiz., Géogr., Géographie, Tom. 25, nr. 1, p. 13-24.
136. Posea Gr. (1981), Depresiunea Brașovului. „Analele Universității București – Geografie”, p. 19-37, 1 hartă.
137. Posea Gr. (1981), Sur le developement de la panssée géographique en Roumanie durant les deux dernières, în „Proceedings of the 16th international Congress of the history of Sciences A. Scientific décernies”; Sections, Bucarest, Roumanie, august 26, september 3, 1981, pg. 307 (resumée).
138. Posea Gr., Popescu N., Ielenicz M. (1982), Morfologia litoralului la sud de Constanța, „Terra”, nr. 4, p. 9-13.
139. Posea Gr. (1982), Priorități în cercetarea geomorfologică aplicată, „Era Socialistă”, nr. 17, p. 11-13.
140. Posea Gr. (1982), Munții Buzăului, această placă turnantă a Carpaților, „Flacăra”, nr. 12, 26, III, p. 12.
141. Posea Gr. și colab. (1982), „Enciclopedia Geografică a României”, 847 p., 900 hărți (coordonator și autor), Editura Științifică și Enciclopedică, București, (Premiul „Cobălcescu” al Academiei).
142. Posea Gr. (1982), Așezarea geografică și Organizarea teritorială (a României), în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 10-13.

143. Posea Gr. (1982), Evoluția paleogeografică (a României), în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 16.
144. Posea Gr. (1982), Harta hipsometrică (a României), în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 22-23.
145. Posea Gr. (1982), Harta geomorfologică (a României), în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 28-29.
146. Posea Gr. (1982), Unitățile morfostructurale (ale României), în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 30-35.
147. Posea Gr., Popescu, N. (1982), Harta unităților de relief, în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 36-37.
148. Posea Gr. (1982), Regionarea geomorfologică, în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 39-42.
149. Posea Gr., Vespremeanu, E. (1982), Tipurile de mediu geografic (din România), în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 74-81.
150. Posea Gr. (1982), Zonarea geograficoturistică (a României), în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 81-84.
151. Posea Gr., Stoicescu, N. (1982), Teritoriul României în contextul istoriei, în „Enciclopedia Geografică a României”, p. 85.
152. Posea Gr. în colaborare cu I.G.E.F.C.O.T. (1982), Hărțile fizicogeografice ale județelor (40 hărți), „Enciclopedia Geografică a României”, între p. 179-820.
153. Posea Gr., Badea L. (1982), Regionarea geomorfologică a teritoriului României, „Bul. Soc. de Șt. Geogr.”, vol. VI, p. 9-19.
- 154-168. Posea Gr. (1983), Așezarea geografică, geologie, resurse, relief, procesele geomorfologice actuale și degradarea terenurilor, inclusiv hărțile unităților de relief, pentru județele: Bihor (p. 241-245), Brăila (p. 305-307 și 312), Buzău (p. 321-325), Călărași (p. 353-357), Cluj (p. 369-373), Covasna (p. 401-405, în colaborare), Harghita (p. 497-501, în colaborare), Hunedoara (p. 513-516), Ialomița (p. 529-533, în colaborare), Sălaj (p. 673-677, în colaborare), Sibiu (p. 689-693, în colaborare), Timiș (p. 737-744), Vrancea (p. 801-805), Municipiul București (Căile de comunicație, p. 835-838), în „Enciclopedia Geografică a României” (1983).
169. Posea Gr. (1983), Pedimentele din Dobrogea, în „Sinteze geografice”, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 114-123.
170. Posea Gr. (1983), Probleme noi privind glaciațiunea carpatică, în „Sinteze geografice”, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 123-137.
171. Posea Gr. (1983), Terasele din Câmpia Târgoviște-Ploești și raporturile lor cu Subcarpații, în „Memoriile Secțiilor Științifice”, seria IV, tom VI, nr. 2, 1983, p. 161-177.
172. Posea Gr., Mândruț, O. (1983), Geografie fizică generală și geologie, manual pentru cl. a IX-a, 125 p., Editura Didactică și Pedagogică, București.
173. Posea Gr. (1983), Cadru structural (al României), în „Geografia României”, vol. I, „Geografie fizică”, Editura Academiei, București, p. 73-76.
174. Posea Gr. (1983), Pedimentele, în „Geografia României”, vol. I, p. 130131.
175. Posea Gr. (1983), Geografia României, vol. I-IV, membru în colectivul de coordonare.
176. Posea Gr. (1983), Formarea rețelei de văi, în „Geografia României”, vol. I, p. 145-147.
177. Posea Gr. (1983), Terasele lacustre și marine, în „Geografia României”, p. 165-167.
178. Posea Gr., Bălteanu D. (1983), Procesele actuale de modelare a reliefului, în „Geografia României”, vol. I, p. 171-181.
179. Posea Gr. (1984), Aspecte ale evoluției Dunării și Câmpiei României, „Terra”, nr. 1, p. 3-9.
180. Posea Gr. (1984), Canalul Dunăre-Marea Neagră, „Terra”, nr. 3, p. 6-16.
181. Posea Gr., Badea L. (1984), Cercetarea geomorfologică a României, „Terra”, nr. 2, p. 14-18.
182. Posea Gr., Badea L. (1984), România – unitățile de relief, harta 1:750.000, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
183. Posea Gr., Popescu, N., Trușăș, V., Vespremeanu, E., Posea, Aurora (1984), Îndrumător pentru studii bazinelor hidrografice, Univ. București.
184. Posea Gr. (1984), Evoluția teritoriului României în concepția tectonicii plăcilor, „Comunicări și referate de geografie S.S.G.”, filiala București, p. 32-45.
185. Posea Gr. (1984), Preoccupations de géographie appliquée en Roumaine; La collaboration scientifique internationale, „Rev. R.G.G.G. – Geol.”, tom 28, p. 91-92.
186. Posea Gr. (1984), Le système génétique-evolutif de la Plaine Roumaine, „Rev. R.G.G.G. – Geogr.”, tom 28, p. 61-66.
187. Posea Gr., Ștefănescu I. (1984), Municipiul București și Sectorul agricol Ilfov, 290 p., Editura Academiei, București.
188. Posea Gr., Vespremeanu E. (1985), Unele experimente asupra alunecărilor mari din România, „Cercetări geomorfologice pentru lucrările de îmbunătățiri funciare”, p. 95-100, Universitatea București.
189. Posea Gr. (1985), Grupele munților cuprinși între Prahova și Olt, caracterizare fizico- și economico-geografică, „Ghidul candidatului la Admiterea în învățământul superior”, nr. 15, 3, 1985, p. 40-43.
190. Posea Gr. (1985), Olimpiada națională de Geografie, Constanța, „Terra” nr. 2, p. 59-60.
191. Posea Gr. (1985), Transformări ale peisajului geografic în România, „Terra”, nr. 3, p. 3-7.
192. Posea Gr. (1986), Geografia – disciplină integratoare, „Tribuna școlii”, nr. 84, p. 5-8.
193. Posea Gr., Barbu, N., et al. (1986), Geografia de la A la Z (Dicționar de termeni geografici), 325 p., Editura Științifică și Enciclopedică, București.
194. Posea Gr. (1986), Două decenii de geomorfologie aplicată în România, „Șt. și Cerc. G.G.G. – Geogr.”, tom XXXIII, p. 5-8.
195. Posea Gr. (1987), Câmpia de Vest – caracterizare fizico-geografică, în „Ghidul candidatului la admiterea în învățământul superior”, nr. 1, 1987, p. 51-52.
196. Posea Gr. (1987), Câmpia de Vest – caracterizare economică (și îndrumări metodice) în „Ghidul candidatului la admiterea în învățământul su-

perior", nr. 2, p. 44-46.

197. Posea Gr. (1987), Analiza hărții topografice în cercetarea reliefului, în „Sinteze geografice”, vol. II, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 38-57.

198. Posea Gr., Popescu N., Grigore, N., Iele-nicz, M. (1987), Harta geomorfologică generală, în „Sinteze geografice”, vol. II, p. 58-69.

199. Posea Gr. (1987), Câmpia Română, operă fundamentală a lui George Vâlsan, în „Memoriile Secțiilor Științifice”, seria IV, tom VIII, nr. 1, 1985, Editura Academiei, București, p. 297-301.

200. Posea Gr. (1987), Tipuri ale reliefului major în Câmpia Română – importanță practică, „Terra”, 3, p. 15-19.

201. Posea Gr., Stroe R. (1987), Optzeci de ani de la apariția lucrării lui Emm. d s de la e Martonne. Recherches sur l'évolution morphologique des Alpes Transilvanie, Paris, 1907, în „Terra”, 3, p. 24-29.

202. Posea Gr. (1987), Geografie, modele operaționale. Culoarul Siretului – caracterizarea economico-geografică, „Ghidul candidatului la admiterea în învățământul superior” 1988, Preuniversitaria nr. 5, 1987, p. 51-53.

203. Posea Gr. (1987). Unele îndrumări metodice pentru o pregătire optimă, „Ghidul candidatului la admiterea în învățământul superior”, 1988, „Preuniversitaria” nr. 6, 1987.

204. Posea Gr. (1987), Concursul republican de geografie al elevilor, „Terra”, nr. 1, p. 59-61.

205. Posea Gr. (1988), Contactul câmpiilor Vlăsiei și Târgoviște – Ploiești, în „Probleme de geomorfologia României”, vol. II, Universitatea București, p. 5-2

206. Posea Gr. (1988), Programul național pentru amenajarea bazinelor hidrografice; Petrolul. Caracterizarea fizico- și economico-geografică a unei regiuni (plan de lucru și îndrumări metodice), „Ghidul candidatului la admiterea în învățământul superior”, nr. 1, 1988.

207. Posea Gr. (1988), Câmpiile din România, cu privire specială asupra Câmpiei Banato-Crișene, „Terra”, nr. 3-4, p. 12-25.

208. Posea Gr. (1988), Rolul Carpaților și al Transilvaniei în istoria poporului român, în „Teoria și practica economică”, nr. 4, la Academia de Studii Economice, București, p. 84-87.

209. Posea Gr. (1988), Geografia României – unele îndrumări metodice pentru o pregătire optimă (examen de admitere), în „Teoria și practica economică”, nr. 4, Academia de Studii Economice, București, p. 105-109.

210. Posea Gr. (1988), Probleme de geomorfologia României, vol. II, autor principal și coordonarea volumului. Litogr. Universității București, 170 p.

211. Posea Gr. (1989), Geografie (Olimpiada 1989), „Tribuna școlii”, nr. 323, 20 mai 1989, p. 15.

212. Posea Gr. (1989), Angewandte geomorphologie (geomorfologie aplicată), „Analele Univ. București, an XXXIII – Geografie”, p. 21-30.

213. Posea Gr. (1989), Câmpia Bărăganului, „Terra”, nr. 1, p. 5-13.

214. Posea Gr. (1989), Recomandări metodologice. Grupa sudică a Carpaților Orientali (Carpații Curburii), „Preuniversitaria”, nr. 3, 1989, p. 16-18.

215. Posea Gr. (1989), Marea Neagră, caracterizare geografică complexă, „Preuniversitaria”, nr. 4, 1989, p. 19-20.

216. Posea Gr. (1970-1989), Comunicări nepublicate ținute la filiale ale Societății de Geografie, la sesiunile secției de Geologie-Geofizică și Geografie a Academiei, la Casele Corpului Didactic județene, la Sesiunile facultăților de geografie din București și Cluj etc.

217. Posea Gr. (1990), Despre geografie ca disciplină de concurs, „Preuniversitaria”, nr. 1, 1990, p. 36-37.

218. Posea Gr. (1990), Relieful și „mediul” ecologic, „Terra”, nr. 1-2.

219. Posea Gr. (1990), Admiterea la geografie, „Terra”, nr. 1-2.

220. Posea Gr. (1990), Câmpiile și importanța practică, în „Sinteze geografice”, vol. III, Editura Didactică și Pedagogică București.

221. Posea Gr. (1990), Depresiunea Brașovului, în „Sinteze geografice”, vol. III, Editura Didactică și Pedagogică București.

222. Posea Gr., Mândruț O. (1990), Geografia modernă și învățarea modernă a geografiei, „Terra”, nr. 1-2.

223. Posea Gr. (1990), 140 de ani de la nașterea lui W. M. Davis, „Terra”, nr. 1, p. 114-116.

224. Posea Gr. (1990), Profesorul Vintilă Mihăilescu, contribuții la studiul geografiei. „Analele Univ. București, an XXXIX”, p. 96-99.

225. Posea Gr. (1991), Geografia generală și regională (reflecții), „Terra”, nr. 1, p. 8-11.

226. Posea Gr. (1991), Geografia și mediul înconjurător, în „Maris”, Inspectoratul județean Târgu Mureș.

227. Posea Gr. (1992), Le système géographique Carpato-danubiano-pontique et l'unité de l'état, de la nation, de la langue du peuple roumain, „Terra”, nr. 1-2, p. 3-14.

228. Posea Gr. (1992), Starea actuală a geografiei, „Terra”, nr. 1-2, p. 63-70.

229. Posea Gr. (1992), Ecouri după al III-lea Congres național „Starea actuală a geografiei”, în „Tribuna învățământului”, nr. 42, 26 oct., 1992.

230. Posea Gr. (1992), Stațiunea de cercetări geografice Orșova, „Terra”, nr. 1-2, p. 112.

231. Posea Gr. (1992), Geopolitică și geopolitică românească. „Terra”, nr. 3-4, p. 17-21.

232. Posea Gr. (1992), Le rôle des dépressions carpatiques et collinaires et du réseau de vallées dans la vie et la permanence du peuple roumain, „Rev. Roum. de Géogr.”, tom XXXVI, p. 13-21, Editura Academiei Române, București.

233. Posea Gr. (1992), Câmpia Someșului, Litografia Universității București, 71 p.

234. Posea Gr. (1992), Câmpia Banato-Crișană, caracterizare geografică generală, Universitatea București, 104 p.

235. Posea Gr. (1992), Câmpia Crișurilor, Universitatea București, 92 p.

236. Posea Gr. (1992), Câmpia Banatului, Universitatea București, 145 p.

237. Posea Gr. (1993), Geografia în fața reformei, în Revista „Catedra”, nr. 1, p. 2.

238. Posea Gr. (1993), Terra și complexitatea

- gândirii lui Simion Mehedinți, Revista „Academica”, an III, nr. 12 (36), oct.
239. Posea Gr., Ielenicz M. (1993), Geografie – lecții, schițe, teste grilă. Agenda de consulting universitar, Editura „Eficient”, București, 148 p.
240. Posea Gr. (1993), Sistemul geomorfologic al teritoriului României, „Terra”, nr. 1-4, p. 16-27.
241. Posea Gr., Ichim I. (1993), Geomorphology in Romania, în „The Evolution of Geomorphology”. Edited by H. 1. Walker and W. E. Grabau, 1993, by John Wiley & Sons Ltd. London, p. 363-366.
242. Posea Gr. (1993), Subcarpații Mățăului, „Stud. și Cerc. de Geografie, tom XXXIX”, 1993, p. 57-63, Editura Academiei, București.
243. Posea Gr. (1993), Sistemul geografic Carpato-danubiano-pontic și unitatea de neam, de limbă și statală a poporului român. Volumul „Marea Unire și idealurile naționale”, Editura Fundației România de Măine, p. 53-76.
244. Posea Gr. (1994), Geopolitica și geopolitica românească, vol. Geopolitica, 1, p. 343-349, Editura Glasul Bucovinei, Iași.
245. Posea Gr. (1994), Sistemul geopolitic românesc, în Revista „Academica”, an IV, nr. 3 (39), ianuarie, p. 19 (și 21).
246. Posea Gr. (1995), Personalitatea lui George Vâlsan, în vol. Grupul școlar „George Vâlsan”, Făurei, 1995 (cu ocazia acordării liceului respectiv a numelui marelui geograf).
247. Posea Gr. (1995), Câmpia de Vest a României, Editura Fundației România de Măine, București, 325 p.
248. Posea Gr. (1995), Societatea de Geografie din România 1875-1995, în „Bul. Soc. de Geogr. din România”, București, 50 p.
249. Posea Gr. (1995), 1995 – Anul geografiei românești, în revista „Carpații”, an II, nr. 8, 1995, p. 3.
250. Posea Gr., Mândruț O. (1995), Obșcea fizicescaia geografia, Ucevnic dlea 10-go classa, Editura Lumina, Chișinău, manual recomandat de Ministerul Educației din Republica Moldova, ISBN 5-372-01587-x.
251. Posea Gr. (1997), Câmpia de Vest a României, ed. II, 38 fig., Editura Fundației România de Măine, București, p. 429.
252. Posea Gr. (1997), Relieful și evoluția paleogeografică a Câmpiei Române, Ghidul excursiilor celei de-a XV-a Conferințe naționale pentru știința solului. Publicațiile Societății naționale române pentru știința solului, nr. 2a, București, 26-30 august 1997, p. 19-32, 1 hartă.
253. Posea Gr. (1997), The planation surface in the Piatra Craiului – Baiu mountains, „Analele Șt. ale Univ. „Al. I. Cuza” din Iași, tom XLII-XLIII”, s. II. e. – geografie, 1996-1997, p.47-56, 1 hartă.
254. Posea Gr. (1997), O regiune de dezvoltare durabilă (Culoarul Buzăului și Curbura Carpaților), „Comunicări de geografie” Edit. Univ. București, p. 7-11.
255. Posea Gr. (1997), Suprafețele și nivelele de eroziune din România (Planation surfaces and Levels of Romania), „Revista de Geomorfologie”, I, București, p. 11-30, 1 hartă.
256. Posea Gr. (1997), Pedimentele și glacisurile (Pediments and glacis), „Revista de Geomorfologie”, I, București, p. 67-74, 1 hartă.
257. Posea Gr. (1997), Aspecte privind geomorfologia aplicată, în agricultură, amenajări de bazine hidrografice și sistematizarea teritoriului – o experiență românească (Aspects of applied geomorphology in agriculture, hydrographical basins and land systematisation – Romanian experiment), „Revista de Geomorfologie”, I, București, p. 129-142.
258. Posea Gr., Armaș Iuliana, Benea I. (1997), Cercetări geomorfologice pentru un S.I.G. de amenajare a teritoriului în sensul dezvoltării durabile, „Revista de Geodezie, Cartografie și Cadastru”, vol. VI, nr. 2, septembrie, p. 42-51, 3 hărți.
259. Posea Gr. (1998), Suprafețele de nivelare în Munții Piatra Craiului – Baiu (Carpații de Curbură), „Analele Universității Spiru Haret”, Seria Geografie, nr. 1, p. 7-18, 1 hartă.
260. Posea Gr., Posea Aurora (1998), Observația de teren și de hartă, metoda științifică și didactică de bază a geografiei (în atenția Reformei Învățământului), „Analele Universității Spiru Haret”, nr. 1, p. 39-48.
261. Posea Gr. (1998), Unele realizări în domeniul geomorfologiei la Universitatea din București, în ultimii 30 de ani, „Analele Universității Spiru Haret”, nr. 1, p. 129-138.
262. Posea Gr., Ielenicz M. (1998), Geografie (bacalaureat, admiterea în facultate, gradul didactic 2, definitivat), Editura Eficient (385 p.).
263. Posea Gr. (1998), Carpații Curburi – structură și limite (un punct de vedere), „Comunicări de geografie”, vol. II, p. 7-11.
264. Posea Gr., Armaș Iuliana (1998), Geografie Fizică – „Terra”, căminul omenirii și Sistemul Solar, Editura Enciclopedică, București, 400 p.
265. Posea Gr. (1998), Profesorii trebuie să-i învețe pe elevi să iubească geografia (mesaj de „Ziua geografiei” – 5 iunie, către toate filialele de Geografie), publicat în ziarul „Azi”, 30 mai, 1998.
266. Posea Gr. (1999), Debutul Analelor la Spiru Haret, Seria Geografie („Opinia Națională”, p. 5/22.02.1999).
267. Posea Gr., Armaș Iuliana (1999), Continente extraeuropene, manual de geografie, clasa a VII -a, Editura All Educațional, București, Manual tradus și în limbile germană și maghiară.
268. Posea Gr., Armaș Iuliana (1999), Geografie – manual pentru calasa a IX-a, Editura All, București.
269. Posea Gr. (1999), Nicolae Rădulescu – Amintiri și gânduri de fost student, la o comemorare, în „Volumul Omagial N. Rădulescu”, 1999.
270. Posea Gr. (1999), România – Geografie și geopolitică (176 p.), Editura Fundației România de Măine, ISBN 973-582-146-6.
271. Posea Gr. (1999), Cuvânt de salut la Simpozionul Carpato-Balcanic de Geomorfologie, Băile Herculane, noiembrie 1998, în „Lucrările Simpozionului Carpato-Balcanic de Geomorfologie”, 1999.
272. Posea Gr., Benea I. (1999), Defileul Dunării – ipoteze de formare, în „Lucrările Simpozionului Carpato-Balcanic de Geomorfologie”, 1999.
273. Posea Gr. (1999), Știința geopoliticii –

- Temeinicia și actualitatea noilor sale semnificații, în „Opinia Națională”, nr. 242/22.03.1999.
274. Posea Gr., Armaș Iuliana (1999), Suprafețe și nivele de eroziune în Alpi și Carpați. O incursiune comparativă, „Comunicări de Geografie”, vol. III, Facultatea de Geografie, București.
275. Posea Gr., Ielenicz M. (1999), Geografie, Editura Eficient, București.
276. Posea Gr., Armaș Iuliana (1999), Caietul elevului pentru Geografie, cl. VII, Editura All Educațional, București.
277. Posea Gr., Armaș Iuliana (1999), Ghidul profesorului pentru clasa a VII-a, Editura All Educațional, București.
278. Posea Gr. (2000), Geografia României, manual pentru clasa a VIII-a, Editura All, București.
279. Posea Gr. (2000), Caietul elevului – geografie, clasa a VIII-a, Editura All, București.
280. Posea Gr., Cioacă A. (2000), Geomorfologia – lucrări practice, Editura Fundației România de Măine, București.
281. Posea Gr., Aur N. (2002), Geografia României, manual pentru clasa XII, toate filierele, Editura All, București.
282. Posea Gr., Aur N., Nadejda Dida (2002), Geografie, manual pentru clasa a XI-a, toate filierele, Editura All, București.
283. Posea Gr. (2002), Geomorfologia României, relief – tipuri, geneză, evoluție, regionale, Editura Fundației România de Măine, București.
284. Posea Gr. (2003), Prin culisele academice geografice, în Volumul Omagial Grigore Posea, „Tezaur geografic, personalități ale științei geografice”, nr. 1, Editura Universitară, București.
285. Posea Gr., Armaș Iuliana (2003), Geografie, manual pentru clasa a IX-a, Editura All, București.
286. Posea Gr. (2003), Geografia fizică a României, partea I-a, Editura Fundației România de Măine, 262 p.
287. Posea Gr. (2003), Gânduri și amintiri despre profesorul Tiberiu Morariu; în volumul Tiberiu Morariu, Magistrul Școlii geografice clujene, Editura Presa Universitară Clujeană.
288. Posea Gr., Armaș Iuliana, Aur N. (2004), Geografie, manual pentru școala de Arte și Meserii, clasa X-a, Editura All, București.
289. Posea Gr. (2004), Geografia fizică a României, Partea a II-a, Editura Fundației România de Măine (235 p.).
290. Posea Gr., Iordan I. (2004), Îndrumător pentru redactarea lucrărilor de licență (Monografii de localități, de unități administrativ-teritoriale, de regiuni geografice etc.), Editura Fundației România de Măine, București, (31 pagini).
291. Posea Gr. (2004), Terra și complexitatea gândirii lui Simion Mehedinți; Volum omagial Simion Mehedinți, Tezaur geografic, personalități ale științei românești, p. 16-21, Editura Universitară, București.
292. Posea Gr., (2004), Câmpia Română, opera fundamentală a lui George Vâlsan; volum omagial George Vâlsan, Tezaur geografic, personalități ale științei românești, p. 25-30, Editura Universitară, București.
293. Posea Gr. (2004), Profesorul Grigore Mihai, un dascăl și cercetător complex; volum omagial Grigore Mihai, Tezaur geografic, personalități ale științei românești, p. 7-13, Editura Universitară, București.
294. Posea Gr. (2004), Profesorul Anton Năstase, slujitor de elită al cartografiei geografice universitare; volum omagial Anton Năstase, Tezaur geografic, personalități ale științei românești, p. 9-13, Editura Universitară, București.
295. Posea Gr. (2004), Profesorul Nicolae Popescu, un vechi și apropiat colaborator; volum omagial Nicolae Popescu, Tezaur geografic, personalități ale științei românești, p. 9-12, Editura Universitară, București.
296. Posea Gr. (2004), Profesorul universitar Ion Velcea – cinci decenii de prestigioasă activitate didactică și științifică; volum omagial Ion Velcea, Tezaur geografic, personalități ale științei românești, p. 17-26, Editura Universitară, București.
297. Posea Gr. (2004), Câteva gânduri despre Ilie Ion; volum omagial Ion D. Ilie, Tezaur geografic, personalități ale științei românești, p. 45, Editura Universitară, București.
298. Posea Gr. (2004), Mihai Geanana, omul, practicianul și profesorul; volum omagial, Tezaur geografic, nr. 4, Editura Universitară, București.
299. Posea Gr. (2004), Profesorul universitar dr. Nicolae Josan la 65 de ani; „Analele Universității din Oradea, seria geografie”, nr. 4, Oradea.
300. Posea Gr. (2004), Profesorul universitar dr. Gheorghe Măhăra la 65 de ani; „Analele Universității din Oradea, seria geografie”, nr. 4, Oradea.
301. Posea Gr. (2004), Semicentenarul activităților didactice și științifice ale profesorilor universitari dr. Valeria Velcea și Ion Velcea, în revista „Geocarpatica”, anul IV, nr. 4, Sibiu.
302. Posea Gr. (2005), Redactor principal și autor (volum colectiv, 967 p.). Geografia României – Câmpia Română, Dunărea, Podișul Dobrogei, Litoralul românesc al Mării Negre și Platforma continentală; vol. V, Editura Academiei. 302-324, Articole de autor (și în colaborare) în volumul de mai sus: Posea Gr. (2005), Câmpia Română – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
303. Posea Gr. (2005), Câmpia Română – evoluția paleogeografică, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
304. Posea Gr. (2005), Câmpia Ialomiței – relieful și unitățile geografice, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
305. Posea Gr. (2005), Câmpia Istriței – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
306. Posea Gr. (2005), Câmpia Râmnicului – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
307. Posea Gr. (2005), Câmpia Bărăganului – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
308. Posea Gr. (2005), Dunărea – Caractere generale, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
309. Posea Gr. (2005), Dunărea – relieful, în

- vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
310. Posea Gr. (2005), Dunărea – unitățile geografice, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
311. Posea Gr. (2005), Defileul Dunării – caractere generale, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
312. Posea Gr. (2005), Defileul Dunării – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
313. Posea Gr. (2005), Sectorul Gura Văii – Călărași – caractere generale, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
314. Posea Gr. (2005), Sectorul Gura Văii – Călărași – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
315. Posea Gr. (2005), Sectorul Călărași – Pătlăgeanca – caractere generale, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
316. Posea Gr. (2005), Sectorul Călărași – Pătlăgeanca – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
317. Posea Gr. (2005), Delta – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
318. Posea Gr. (2005), Delta – evoluție paleogeografică, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
319. Posea Gr. (2005), Delta – unitățile de relief, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
320. Posea Gr. (2005), Podișul Dobrogei – caractere generale, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
321. Posea Gr. (2005), Podișul Dobrogei – relieful, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
322. Posea Gr. (2005), Podișul Dobrogei – apele, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
323. Posea Gr. (2005), Podișul Dobrogei – unitățile de relief, în vol. „Câmpia Română și Dobrogea”, Editura Academiei, București.
324. Posea Gr. (2005), Litoralul românesc, în vol. V, „Geografia României”, Editura Academiei.
325. Posea Gr. (2005), Platforma continentală, în vol. V, „Geografia României”, Editura Academiei.
326. Posea Gr., Aur N. (2005), Geografie, manual pentru clasa X-a, toate filierele, Editura All Educațional, București.
327. Posea Gr. (2005), Școala națională doctorală în geografie a profesorului Tiberiu Morariu; „Analele Universității Spiru Haret, seria geografie”, nr. 8, București.
328. Posea Gr. (2005), Nicolaie Al. Rădulescu. Amintiri și gânduri de fost student, Volum omagial Nicolaie Al. Rădulescu, Editura Universitară (Tipografia Universității din Craiova), p. 17-21.
329. Posea Gr. (2005), Geomorfologia României, ed. II, (443 p.), Editura Fundației România de Măine.
330. Posea Gr., Cruțeru N. (2005), Geomorfologie, (363 p.), Editura Fundației România de Măine.
331. Posea Gr., Cruțeru N., Guran-Nica Liliana (2006), Geografie, Probleme fundamentale manual clasa XI-a, filierele: teoretică și entale ale lumii contemporane, vocațională, Editura Niculescu, București.
332. Posea Gr. (2006), Recenzie asupra lucrării Geomorfologie generală, de Valeria Velcea, Editura Lucian Blaga, Sibiu (2006), în revista „Geocarpatica” a Facultății de Geografia Turismului, 2006.
333. Posea Gr. (2006), Profesorul Marin Ion Gheorghe și geografia regională, Volum omagial, „Tezaur geografic”, Editura Universitară, București.
334. Posea Gr. (2006), Geografia României, manual pentru clasa a VIII-a, Editura All Educațional, București.
335. Posea Gr., Cioacă A. (2006), Geografia populației, de Al. Ungureanu și I. Muntele, Iași, recenzie, în „Analele Universității Spiru Haret, seria Geografie”, nr. 9, 2006, Editura Fundației România de Măine, București, 2007.
336. Posea Gr., Guran Liliana, Cruțeru N., Săgeată R., Cioacă A. (2007), Geografie – Europa – România – Uniunea Europeană, Probleme fundamentale, manual pentru clasa a XII-a, Editura C. D. Press București.
337. Posea Gr. (2007), Le relief du type Meteora – Ciucaș, în „Analele Universității Spiru Haret, Seria Geografie”, nr. 9, 2006, Editura Fundației România de Măine, București.
338. Posea Gr. (2007), Școala națională doctorală în Geografie a profesorului Tiberiu Morariu (2007), în „Geographia Napocensis”, anul I, nr. 1-2, 2007, Academia Română – Filiala Cluj, Colectivul de Geografie.
339. Posea Gr. (2008), La dispariția unui mare profesor (2 mai 2008), în Analele Universității Spiru Haret, Seria Geografie, nr. 11, 2008, Editura Fundației „România de Măine”, București.
340. Posea Gr. (2008), Integrarea socială și practică a geografiei școlare, „Analele Universității Spiru Haret, Seria Geografie”, nr. 11.
341. Posea Gr. (2008), Cum l-am cunoscut pe profesorul V. Tufescu și cum a ajuns, în 1968/69, de la ASE la Universitatea București, „Analele Universității Spiru Haret, Seria Geografie”, nr. 11.

PROF. UNIV. DR. GRIGOR P. POP O VIAȚĂ DEDICATĂ, CU PASIUNE, GEOGRAFIEI

Asociația Profesională a Geografilor din România, împreună cu întreaga comunitate a geografilor, omagiază, la împlinirea vârstei de 80 de ani, pe distinsul Profesor universitar doctor GRIGOR P. POP, pentru contribuția sa la dezvoltarea Geografiei Românești.

Activitatea didactică și științifică a Profesorului Grigor P. POP este prezentată prin reproducerea unor fragmente (pag.29-52) din volumul omagial „Prof. univ. dr. GRIGOR P. POP. LA OPT DECENII DE VIAȚĂ ȘI ACTIVITATE. 1933 - 2013” apărut în Editura Presa Universitară Clujeană în anul 2013.

ACTIVITATEA DIDACTICĂ

Așa cum s-a menționat anterior, la încheierea studiilor universitare, în anul 1960, refuzând propunerea de a fi repartizat la Facultatea de Istorie-Geografie a Universității din Timișoara, am optat pentru desfășurarea activității la Școala Generală din Gârbău, județul Cluj, care a corespuns cu anul școlar 1960-1961, pe postul de profesor-director, după care începând cu 1 septem-

brie 1961 am fost încadrat, în condiții dintre cele mai elegante, pe postul de *asistent* la Facultatea de Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic de 3 ani din Cluj. În legătură cu această problemă, credem a fi necesar de relatat următoarea situație: la repartizarea din 1960, neacceptând propunerea comisiei de a fi încadrat la Facultatea de Istorie-Geografie de la Timișoara, am fost îndemnat să merg la Serviciul Personal al Ministerului Învățământului, unde am reușit să ajung doar în toamna anului 1960, această instituție punându-mă să fac o cerere de încadrare la Facultatea de Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic din Cluj (început de funcționare cu 1 octombrie 1960), pe această cerere fiind marcat acordul corespunzător al Ministerului. Cu aprobarea corespunzătoare în mână (o am păstrată până astăzi, în dosarul cu documente), m-am prezentat la prof. univ. dr. Ioan Ciobanu, rectorul Institutului, care mi-a spus că are informații dintre cele mai bune despre mine, dar că în acest an universitar (1960-1961), existând doar anul I, este deja rezolvată problema cadrelor didactice prin transferul unor persoane de la Facultatea de Științe Naturale-Geografie a Universității Babeș-Bolyai. În continuare, mi-a spus că în primăvara următoare (1961) să mă prezint la domnia-sa, lucru care s-a derulat în condiții dintre cele normale, în luna iunie, la o nouă prezență a mea la facultate, informându-mă că sunt trecut pe Statul de încadrare a personalului didactic, pe post de asistent, solicitat fiind să mă prezint la institut în 25 august 1961.

Disciplinat, cum am încercat să fiu întotdeauna, la data menționată am fost prezent la D-ul Rector *Ioan Ciobanu*, care mi-a spus, în modul cel mai direct și elegant: „Pop, ai sarcina să inventariezi, în vederea desfășurării examenului de admitere la probele scrise, ce se vor desfășura în zilele următoare, numărul de locuri din cele două clădiri ale Institutului”, desigur fiindu-mi făcute precizările necesare în legătură cu topografia spațiului respectiv. M-am conformat în totalitate în legătură cu realizarea acestei probleme, modalitatea de rezolvare constând în întocmirea de schițe, pe format A 4, pentru fiecare nivel din cădere, cu numărul camerei și numărul de locuri. Materialul realizat, ordonat în mod strict cu realitatea din

teren, a fost predat D-lui Rector, care, după o succintă verificare, a exclamat: „- *Pop, sunt foarte mulțumit de felul în care te-ai achitat de sarcina trasată. Aveam informații despre capacitatea ta, acum aceasta mi s-a confirmat în totalitate. Măine, să mergi la Serviciul Personal să-ți primești Decizia de numire pe postul de asistent la Facultatea de Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic de 3 ani din Cluj, începând cu data de 1 septembrie 1961*”. Mai mult, am fost cooptat și în comisia de admitere ce s-a desfășurat în primele zile din luna septembrie 1961.

Activitatea de asistent, desfășurată în cei cinci ani la Facultatea de Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic de 3 ani din Cluj-Napoca (1961-1966), cu susținerea de lucrări practice la mai multe discipline: Meteorologie și Hidrologie, Geomorfologie, Geografia Continentelor (Europa), Geografia României etc., a corespuns cu aprofundarea, în continuare, a unui bogat material geografic, care mi-a permis desfășurarea unei activități didactice la un nivel tot mai înalt, studenții, foarte responsabili, răspunzând pe deplin la însușirea cunoștințelor geografice. De altfel, în legătură cu această problemă îmi face o deosebită plăcere să relatez un fapt evidențiat la întâlnirea de 47 de ani ai promoției din anul 1965 a Facultății de Istorie-Geografie: intervenind anumite discuții în legătură cu relația didactică profesor-student din perioada respectivă, una dintre profesoarele prezente la întâlnire s-a ridicat și a spus: „*Domnule profesor, eu mai păstrez și acum caietele de lucrări practice de la Meteorologie și Hidrologie*”, după care imediat alte două persoane din sală au făcut aceeași afirmație. La auzul acestor relatări, desigur, eu am simțit o deosebită satisfacție.

Dacă mai înainte am prezentat unele relații în legătură cu practica de vară de pe poziția de student, acum sunt în măsură să relatez, desigur cu selecția corespunzătoare, două dintre acțiunile din această categorie conduse de către subsemnatul. În primul caz, este vorba despre practica de vară a studenților anului II ai Facultății de Istorie-Geografie, unde-mi desfășuram activitatea, care aveau prevăzut în Planul de Învățământ o aplicație de teren de trei săptămâni. Având experiența câștigată în perioada studenției, am organizat în chipul cel mai potrivit această acțiune (transport, cazare, desfășurare etc.), la care au participat cei 35 de studenți ai anului II și trei conducători, respectiv șefii de lucrări Margareta Danciu și Liviu Botezan, ambii istorici și asistentul Grigor P. Pop, geograf, cei doi încredințându-mi coordonarea întregii acțiuni, aplicația de teren având în vedere obiective geografice și istorice de pe un traseu foarte complex în obiective geografice și istorice: Cluj-Vatra Dor-

nei-Câmpulung Moldovenesc-Rarău (Pietrele Doamnei)- Suceava (cu deplasare la Putna)-Pașcani, de unde deplasarea a continuat (cu autobuzul) pe la Târgu Neamț (cu mănăstirile din Depresiunea Neamț și Cetatea Neamțului)-Pasul Petru Vodă (900 m)-Durău-ascensiune în Ceahlău (pe la Cascada Duruitoarea) și coborâre la Bicaz, apoi Bicaz-Bacău-Medgidia-Tulcea (cu trenul)-Sulina dus-întors (desigur, cu vaporul), după care Tulcea-Medgidia-Constanța (cu trenul), pe litoral poposind 3 zile (în una ajungând și la Istria). De la Constanța, a urmat calea de întoarcere, pe traseul București-Ploiești-Brașov-Făgăraș-Arpașu de Jos, cu ascensiune în Munții Făgăraș, pe Valea Cârțișoara, până la Bâlea Lac, coborârea la Arpașu de Jos și apoi cu trenul până la Cluj, revenirea la punctul de plecare având loc după trei săptămâni de peregrinare științifică prin cele mai frumoase și complexe zone geografice și istorice ale României.

Cu privire la această acțiune, îmi face o deosebită plăcere să notez ținuta aleasă, sub toate aspectele, a grupului de studenți participanți la aplicație, aceștia fiind prima promoție de absolvenți ai Facultății de Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic din Cluj, în anul 1963, în același timp și a subsemnatului, unitatea acestei serii de absolvenți fiind demonstrată, între altele, de regularitatea de organizare a întâlnirilor, în același amfiteatru în care participau la cursuri, în ultima perioadă acestea fiind chiar anuale.

Tot în perioada de activitate la Facultatea de Istorie-Geografie amintită, mai exact în anul 1965, am fost solicitat, de către Centrul Universitar al Asociației Studenților din Cluj, să conduc o excursie de 8 zile destinată studenților selectați de la instituțiile de învățământ superior din Cluj, desigur toate problemele implicate în această acțiune fiind rezolvate la nivelul Centrului Universitar (stabilirea obiectivelor urmărite, selectarea studenților, transportul, cazarea, masa etc.), sarcina mea constând în derularea acestei activități în condiții de normalitate, aici fiind de menționat că am avut alături trei cadre didactice tinere de la Universitatea Babeș-Bolyai, Universitatea Tehnică și Universitatea de Medicină și Farmacie, cu care a fost înregistrată o conlucrare fără cusur.

Rămânând la o situație de generalizare și având organizată în foarte bune condiții întreaga deplasare pe traseul stabilit, efectuată în prima jumătate din luna august 1965, în după masa zilei de dinaintea plecării a avut loc, la Casa de Cultură a Studenților, o întâlnire cu cei 80 de studenți participanți la această acțiune, în care le-au fost prezentate modalitățile de implicare în acest eveniment, astfel încât aplicația să se deruleze într-o notă de tip universitar corespunzător.

tor.

Fiind rezolvat întregul set de probleme pentru derularea acțiunii, în 6 august 1965, ora 8, toți cei 80 de studenți erau prezenți în fața Casei de Cultură a Studenților din Cluj, alăturat și două autocare moderne (Skoda), fapt care a permis începerea și apoi efectuarea în condiții de normalitate a obiectivelor stabilite, traseul urmat fiind: Cluj-Turda (oprire la mormântul lui Mihai Viteazul)-Mirăslău- Alba Iulie (vizitarea cetății)-Sibiu (muzele Brukenthal și Astra)-Brașov (zona centrală)-Bacău-Iași (două zile, cu vizitarea tuturor monumentelor din zona centrală, inclusiv Dealul Copou)-Galați-Slănic (jud. Prahova)-Călimănești-Cluj.

În legătură cu cerințele de îmbunătățire a învățământului românesc, între care obligativitatea acestuia în cazul celui elementar (clasele I-VII), care a solicitat numeroase cadre didactice cu pregătire superioară, au fost înființate, în anul 1960, Institutele Pedagogice de 3 ani, în primul rând în centrele universitare București, Cluj și Iași. Destul de repede după momentul respectiv, ca urmare a aducerii la lumină a conceptului de descentralizare (în industrie, administrație, învățământ etc.), activitatea unităților din cele trei centre au fost transferate, în ordinea menționată, la Constanța, Oradea și Bacău. Cu privire la unitatea de la Cluj, având în vedere, desigur, Facultatea de Istorie-Geografie, aceasta a avut admitere în anii 1960, 1961, 1962 și 1963, cu promoții de absolvenți în 1963, 1964, 1965 și 1966, în anul 1964 examenul de admitere fiind susținut la Oradea, unde prima promoție de absolvenți cu pregătire de Istorie-Geografie a fost în anul 1967.

Urmare a situației menționate, având activitate didactică la Cluj până în anul universitar 1965-1966, am ajuns la necesitatea de transfer la Facultatea de Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic din Oradea, preparativele fiind îndeplinite, în condiții dintre cele mai onorabile, în vara anului 1966, sub conducerea *rectorului prof. univ. dr. Iosif Pervain* de la Facultatea de Filologie a Universității Babeș Bolyai, transferul începând cu 1 octombrie 1966. Aici este absolut necesar să fie menționat faptul că, urmare a unor cerințe îndeplinite, rectorul a considerat că Grigor P. Pop face pasul, începând cu 1 octombrie 1966, de la *asistent la șef de lucrări*, devenind titularul cursurilor și a lucrărilor practice la disciplinele de Geografie Umană a României, Biogeografie și Geografia Solurilor, acesta din urmă fiind cedat, după câțiva ani, pentru cerința de avansare a colegului Gh. Măhăra la postul de șef lucrări.

Slujirea cu toată credința și puterea a instituției de învățământ superior de pe malul Crișului Repede, desigur în situația în care am

avut la îndemână, fără nicio opreliște, toate condițiile pentru desfășurarea activității didactice și de cercetare științifică la un înalt nivel, a fost răsplătită în modul cel mai corespunzător, subsemnatul reușind să obțină titlul de *doctor în Științe Geografice* (1971) și să facă pasul pe treapta postului de conferențiar (3 ianuarie 1975), în perioada 1972-1976 îndeplinind și funcția de șef al Catedrei de Geografie, rezultate care n-ar fi fost posibile sub o altă „stăpânire”.

De asemenea, în conformitate cu strădania depusă în activitatea didactică și de cercetare științifică se situa și pregătirea studenților, aceasta fiind o consecință a unei selectării deosebite la intrarea în facultate și apoi seriozitatea cu care studenții aveau în vedere însușirea cunoștințelor predate la cursuri și lucrări practice. În legătură cu această problemă, este potrivit să punctez, ca un exemplu, unele fapte de realitate: la examenul de Geografie Umană a României, la nu mult timp după începerea acestuia, un corespondent de la revista *Viața Studențească* a solicitat, cu respectul cuvenit, permisiunea de a asista la desfășurarea examenului. Reporterul a fost invitat să ocupe loc, având posibilitatea să urmărească răspunsurile a 3-4 persoane, după care mi-a spus: „- *D-le profesor aveți studenți cu o pregătire excelentă*”. A rămas în continuare în sală, la un anumit moment o studentă, care a răspuns fără cusur primul subiect, al doilea fiind din *Pomicultura*, respectiv *Cultura sămânțoaselor în România* (mărul, părul, gutuiul etc.), prezentat la același nivel științific, a ajuns la menționarea soiurilor de mere, la care eu i-am spus că este destul, dar studenta a replicat: „- *D-le profesor, vă rog lăsați-mă să le prezint, deoarece mie mi-a făcut plăcere să le învăț*”. Cu alt prilej, o fost studentă de a subsemnatului, cu activitate în zona Satu Mare, mi-a relatat că s-a apucat de creșterea albinelor, obținând rezultate apreciabile, acest îndemn rămânând-i după învățarea subiectului *Creșterea albinelor* din cartea: Grigor P. Pop, *România Geografie Economică partea a II-a*, Ministerul Educației și Învățământului, Institutul Pedagogic Oradea, Facultatea de Istorie-Geografie, Oradea-1974, 513 pagini.

Pentru a justifica cele menționate, îmi face o deosebită plăcere să subliniez faptul că la conducerea Institutului Pedagogic din Oradea au ajuns, după activitatea foarte benefică a *prof. univ. dr. Iosif Pervain* (1963-1966), *prof. univ. dr. Alexandru Săndulache*, Facultatea de Biologie-Geografie, Catedra de Geografie (1966-1972) și *prof. univ. dr. Ioan Crișan*, Facultatea de Chimie a Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca (1972-1976).

Din motive necunoscute nouă, către sfârșitul deceniului al optulea a secolului XX, institutele de învățământ superior de trei ani au început să-și

încheie activitatea, Istoria-Geografia de la Oradea, unde a slujit un colectiv de cadre didactice de înaltă ținută: prof. univ. dr. Ignatie O. Beridei, șef de catedră și decan, în anumite perioade (1964-1979), conf. univ. dr. Grigor P. Pop (1966-1978), șef lucrări dr. Valentin Vancea (1964-1977), șef lucrări dr. Gheorghe Măhăra (1965-1979), șef lucrări dr. Viorica Rusu (1965-1975), șef lucrări dr. Nicolae Josan (1967-1979), șef lucrări dr. Florin Bențe (1967-1979) etc., desigur alăturat acestora se înscria un colectiv de istorici de același nivel, a avut ultima serie de absolvenți în anul 1979.

În condițiile arătate a apărut, ca un fapt de normalitate, necesitatea de rezolvare treptată a unor noi locuri de desfășurare a activității pentru cadrele didactice, în cazul meu, cu rezidența și familia în Cluj-Napoca, care în cei 12 ani de funcționare la Oradea am făcut acolo deplasarea săptămânală, Ministerul Învățământului a identificat soluția de transfer a subsemnatului la Catedra de Geografie, Facultatea de Biologie, Geografie și Geologie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, acțiune care a fost pusă în aplicare începând cu 1 octombrie 1978. În anul universitar 1978-1979 mi-am desfășurat activitatea pe postul de conferențiar cu normă de cercetare științifică.

Începând cu anul universitar 1979-1980, apoi în mod constant în perioada următoare, m-am înscris, pe deplin, în condiția de activitate didactică, mai la început susținând cursul și lucrările practice de *Topografie* la Secția Inginerie Geologică de la Facultatea de Biologie, Geografie și Geologie, apoi cursul de *Geografie Economică* la Secția Economia Industriei, Facultatea de Studii Economice, după care, începând cu anul universitar 1982-1983, am ajuns să susțin, în mod constant (până la ieșirea la pensie, în anul 2001), cursul și lucrările practice la *Geografia Umană a României*, disciplină consacrată în activitatea subsemnatului. Tot perioadei de dinainte de anul 1990 (anul universitar 1986-1987) îi aparține și începutul de activitate la una dintre componentele Geografiei Regionale a României, respectiv *Geografia Podișurilor și Câmpiilor României*.

Urmare a evenimentelor politico-sociale din anii 1989-1990, au intervenit modificări însemnate în evoluția învățământului superior din România, în ceea ce mă privește fiind de menționat, între altele, că am continuat să susțin cursurile de Geografie Umană și cel de Geografia Podișurilor și Câmpiilor României, la care s-a alăturat, ca o consecință a înființării specializării de *Geoinformare și Prospectare Turistică*, cursul de *Geografie Regională a României*, cerințele de pregătire a studenților, inclusiv de la specializarea Geografie, conducând la elaborarea și publi-

care cărților: *Carpații și Subcarpații României*, *Depresiunea Transilvaniei*, *România. Dealurile de Vest și Câmpia de Vest*. De asemenea, apariția învățământului de tip *masterat* a condus la necesitatea de activitate didactică corespunzătoare, pentru specializarea *Geografie Umană și Regională*, cu disciplina *Modele de Dezvoltare Rurală și Urbană*.

Deschiderea, începând chiar cu anul 1990, privind acordarea statutului profesional în condiții de normalitate pentru personalul didactic, a permis, desigur prin concursul corespunzător, ocuparea postului de *profesor*, începând cu 1 octombrie 1990, la Catedra de Geografie Umană, Facultatea de Biologie, Geografie și Geologie (Facultatea de Geografie s-a constituit, începând cu 1 octombrie, 1994, prin desprindere din Facultatea de Biologie, Geografie și Geologie).

Începând cu anul 1990 și până la pensionare (1 octombrie 2001), activitatea didactică și-a urmat cursul normal, cu susținerea de cursuri și lucrări practice la *Geografia Umană a României* și *Geografia Podișurilor și Câmpiilor României*, pentru studenții de la Specializarea Geografie și *Geografie Regională a României* la Specializarea Geoinformare și Prospectare Turistică. De asemenea, am participat, în mod constant, la conducerea practicii de vară și a aplicațiilor de teren. În intervalul 1 octombrie 1991-1 februarie 2000 am îndeplinit funcția de *șef al Catedrei de Geografie Umană*, Facultatea de Geografie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

Odată cu pensionarea, am primit statutul de *profesor consultant*, cu continuarea activității didactice (plata cu ora) la Masteratul de Geografie Umană și Regională (disciplina Modele de Dezvoltare Rurală și Urbană) în cadrul Facultății de Geografie din Cluj-Napoca, care s-a încheiat în anul 2000. De asemenea, cred că este absolut necesar să menționez că statutul de profesor consultant din universitățile românești a fost desființat, începând cu 1 martie 2011, de către „domnul” Funeriu Daniel, ministru învățământului la vremea respectivă, după raționamentul: „- De ce, dacă eu nu pot ajunge la așa ceva, alții să se bucure de munca lor rodnică” ?

ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ

Absolut indispensabilă pentru o reușită deplină în așezarea celei didactice la nivelul corespunzător cerințelor realizării unui învățământ superior de calitate, în această privință, așa cum s-a menționat anterior, începutul a avut loc încă din perioada studenției, după care aceasta s-a înscris pe un trend mereu ascendent. În ceea ce privește tematica științifică abordată, având mereu în vedere gândul de aprofundare a componentei de

Geografie Fizică a României, cele dintâi lucrări au corespuns acestei direcții (studii de Limnologie și procese de versant), după care, însă, odată cu transferul de la Cluj-Napoca (cu activitate evident preponderentă la disciplina de Geografie Fizică) la Oradea, unde disciplina de bază a devenit Geografia Umană a României, cercetarea științifică s-a îndreptat, în modul cel mai firesc, spre direcția respectivă. Mai mult, așa cum se va menționa ulterior, în perfecționarea prin doctorat a subsemnatului, dusă până la anumite limite în domeniul Geomorfologiei, s-a îndreptat evident în direcția opusă, respectiv cea a *Geografiei Umane*, situație care nu m-a deranjat deloc, dimpotrivă mi-a fost de un deosebit ajutor, deoarece având posibilitatea de mișcare largă în ambele componente ale Geografiei, m-am descurcat cu ușurință în domeniul Geografiei regionale a României, unde am elaborat și publicat cărți cu privire la Carpații și Subcarpații României, Depresiunea Transilvaniei, Dealurile de Vest și Câmpia de Vest.

În ceea ce privesc rezultatele obținute în investigarea științifico-geografică, eu mă calific a fi „un om de rând de pe Calea Poienii”, mai nou spun și „Ulița Prunilor”, notarea celor de mai sus fiind făcută deoarece recunosc, în totalitate, că aprecierea corectă a realizărilor poate fi evidențiată doar din afara persoanei mele, așa cum se desprinde, cu deosebită claritate, din materialele cuprinse în Partea a II-a din acest volum.

Pentru a lăsa libertate deplină celor interesați în consultarea și aprecierea a ceea ce a lăsat prof. univ. dr. Grigor P. Pop după el, în cercetarea științifică, în timp de peste un jumătate de secol, în cele ce urmează este redată lista materialelor publicate, prezentată în succesiune cronologică corespunzătoare, care permite, pe de o parte, evoluția preocupărilor în timpul avut în vedere, iar pe de altă parte evidențierea caracteristicilor de originalitate existentă în aproape tot ce a realizat și a lăsat peste timp sărbătoritul de astăzi.

Lista materialelor didactice și științifice publicate

Pop, Gr., Măhăra, Gh. (1965), *Lacul Ighiu. Aspecte fizico-geografice*, Natura, Seria Geografie-Geologie, nr. 4, p. 40-43, București, 4 p., 3 fig.

Pop, Gr. (1966), *România pe meridianele lumii*, Tribuna, nr. 28 (933), Cluj.

Pop, Gr. (1967), *Aspecte ale proceselor de versant în regiunea Dealurilor Șimișna-Dej*, Comunicări de Geografie, volumul IV, p. 61-67, București, 7 p., 1 fig.

Pop, Gr., Rusu, Viorica (1967), *Unele aspecte ale Geografiei Agriculturii din Depresiunea Șimleu*, Lucrări Științifice, vol. I, p. 215-226, Oradea, 12 p., 8 fig., 1 planșă.

Pop, Gr., Măhăra, Gh. (1967), *Lacul Ceheiu. Aspecte fizico-geografice*, Lucrări Științifice, vol. I, p. 227-

232, Oradea, 6 p., 4 fig.

Pop, Gr., Stroia, M. (1968), *Lacul Pânade. Aspecte hidrografice*, Comunicări de Geografie, vol. V, p. 127-132, București, 6 p., 3 fig.

Pop, Gr., Rusu Viorica (1968), *Considerații economico-geografice asupra pisciculturii din Câmpia Crișurilor*, Lucrări Științifice, vol. II, p. 91-104, Oradea, 14 p., 4 fig.

Pop, Gr., Măhăra, Gh. (1968), *Lacul Făerag. Aspecte hidrografice*, Lucrări Științifice, vol. II, p. 105-112, Oradea, 8 p., 6 fig.

Pop, Gr. (1968): Max Derruau, *Précis de Géographie Humain. Troisième Edition*, Paris, 1966. Recenzie în *Lucrări Științifice*, vol. II, p. 363-365, Oradea, 3 p.

Pop, Gr. (1969), *Câmpia Crișurilor. Probleme de Geografia Industriei*, Institutul Pedagogic, Oradea, 93 p., 7 fig.

Pop, Gr. (1969), *Cu privire la limita dintre Câmpia Crișurilor și Dealurile Crișene*, Lucrări Științifice, vol. III, p. 99-110, Oradea, 12 p., 7 fig.

Pop, Gr., Rusu, Viorica (1969), *Aspecte geografice ale transporturilor urbane în municipiul Oradea*, Lucrări Științifice, vol. III, p. 281-293, Oradea, 13 p., 6 fig.

Pop, Gr., Rusu Viorica (1969), *Unele aspecte privind populația orașului Oradea*, Comunicări de Geografie, vol. VIII, p. 111-120, București, 10 p., 4 fig.

Pop, Gr. (1969): Rădulescu Al. N., Velcea I., Petrescu N., *Geografia Agriculturii României*, Edit. Științifică, București, 1968. Recenzie în *Lucrări Științifice*, vol. III, p. 450-452, Oradea, 3 p.

Pop, Gr. (1970), *Geografia Așezărilor din Câmpia Crișurilor*, Lucrări Științifice, vol. IV, p. 57-79, Oradea, 23 p., 9 fig., 1 planșă.

Pop, Gr. (1970), *Cultura legumelor în Câmpia Crișurilor*, Lucrări Științifice, vol. IV, p. 131-147, Oradea, 17 p., 6 fig.

Pop, Gr. (1970), *Lacul Dătășeni. Aspecte morfo-hidrografice*, Lucrările Colocviului Național de Limnologie Fizică, p. 67-72, București, 3 fig.

Pop, Gr. (1971), *Aspecte geografice ale culturii plantelor tehnice în Câmpia Crișurilor*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, p. 171-179, Oradea, 10 p., 6 fig.

Pop, Gr. (1971), *Unele probleme geografice ale creșterii animalelor în Câmpia Crișurilor*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, p. 190-200, Oradea, 12 p., 6 fig.

Pop, Gr. (1971), *Probleme de dinamica populației în Câmpia Crișurilor*, Lucrările Simpozionului Național de Geografia Populației și Așezărilor Omenești, Iași, 10 p., 5 fig.

Pop, Gr. (1971), *Probleme de structura populației în Câmpia Crișurilor*, Simpozionul de Geografia Câmpiilor (3-6 august, 1970, Oradea, Timișoara, Craiova), Tipografia Universității Timișoara, p. 159-171, 13 p.

Pop, Gr. (1971), *Câmpia Crișurilor. Studiu geografico-economic*, Univ. „Al. I. Cuza”, Iași, Rezumatul tezei de doctorat, 45 p., 7 fig.

Pop, Gr. (1971), *Simpozionul de Geografia Câmpiilor*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, p. 235-237, Oradea, 3 p.

Pop, Gr. (1971): Cucu, V. (1970), *Orașele României*, Edit. Științifică, București. Recenzie în: *Lucr. Științ.*, Geogr., Oradea, 1971, p. 232-234.

Pop, Gr. (1972), *România. Geografie Economi-*

- că, *Partea I-a*, Institutul Pedagogic, Oradea, 431 p., 34 fig.
- Berindei, I. O., Pop, Gr. (1972), *Județele Patriei. Județul Bihor*, Edit. Academiei, București, 164 p., 44 fig., 1 hartă color, scara 1:200 000.
- Pop, Gr. (1972), *Probleme de dezvoltare industrială a orașului Oradea*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, p. 115-122, Oradea, 8 p., 3 fig.
- Pop, Gr. (1972), *Probleme cu privire la modul de utilizare a terenurilor în Câmpia Crișurilor*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, p. 123-130, Oradea, 8 p., 7 fig.
- Pop, Gr. (1972): Ștefănescu, Ioana, Subcarpații dintre Șușița-Zăbrăuț și Buzău, Edit. Academiei R.S. România, București, 1972. Recenzie în: *Lucrări Științifice*, Seria Geografie, p. 159-161, Oradea, 2 p.
- Pop, Gr. (1972), *Doctoratul în Geografie. Perioada 1953-1 ianuarie 1971* Lucrări Științifice, Seria Geografie, Oradea, p. 161, 172, 12 p.
- Pop, Gr. (1973), *Particularitățile geografice ale Câmpiei Crișurilor*, Terra, nr. 6, București, 6 p., 2 fig.
- Pop, Gr., Rusu, Viorica (1973), *Privire asupra dezvoltării cercetării geografico-economice a teritoriului României în perioada 1948-1972*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, Oradea, 12 p.
- Pop, Gr., Galoș, M., Ivan, Ana, Moș, Tr. (1973), *Structura pe grupe de vârstă a populației județului Bihor*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, Oradea, 10 p, 3 fig.
- Berindei, I. O., Pop, Gr., Zaha, N. (1973), *Harta fizică și administrativă a județului Bihor, scara 1:125 000*, Edit. pentru Turism, București.
- Pop, Gr., Rusu, Viorica (1973), *Doctoratul în Geografie*, Anul 1972, Lucrări Științifice, Seria Geografie, Oradea, 6 p.
- Pop, Gr. (1974), *România. Geografie Economică, Partea a II-a*, Institutul Pedagogic Oradea, 513 p, 88 fig.
- Pop, Gr. (1974), *Mobilitatea populației unui sat din Podișul Someșan. Satul Calna, județul Cluj*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, Oradea, 7 p., 3 fig.
- Pop, Gr. (1974), *Doctoratul în Geografie*, în anii 1973 și 1974, Lucrări Științifice, Seria Geografie, Oradea, 3 p.
- Pop, Gr. (1975), *Unele probleme cu privire la populația zonei deluroase Surduc-Dej*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, Oradea, 8 p., 5 fig.
- Pop, Gr. (1976), *Harta zonelor funcționale ale orașului Oradea*, în : Atlasul Geografic Național, Edit. Academiei R. S. România, București.
- Berindei, I. O., Pop, P. Gr., Măhăra, Gh., Posea, Aurora (1977), *Câmpia Crișurilor, Crișul Repede, Țara Beiușului. Cercetări în Geografia României*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 380 p., 80 fig.
- Pop, Gr. (1976-1977), *Repartizarea armonioasă a industriei pe întregul teritoriu, preocupare de primă însemnătate în dezvoltarea economico-socială a României*, Lucrări Științifice, Seria Geografie, Oradea, p. 205-2012, 8 p., 2 fig.
- Pop, Gr., colab. (1979), *Județele Patriei. Bihor. Monografie*, Edit. Sport-Turism, București, 280 p.
- Pop, Gr. (1979), *Maramureș. Hărți turistice județene*, Edit. Sport- Turism, București (cu text privind caracterizarea geografică și obiectivele turistice, pe verso).
- Pop, Gr. și colab. (1980), *Județele Patriei. Maramureș. Monografie*, Edit. Sport-Turism, București, 330 p., hărțile de la p. 14-15; 50-51; 300-301 și 2 hărți de 20/35 cm (planșe).
- Pop, Gr. (1980), *Probleme privind repartizarea fondului forestier pe teritoriul României*, Studii și Cercetări, Geografie, 2, tomul XXVII, Edit. Academiei, București, 8 p., 1 fig., 1 planșă.
- Pop, Gr. (1980) : Ungureanu, Al., *Orașele din Moldova. Studiu de Geografie Economică*, Edit. Academiei , București, 1980. Recenzie în : *Studia Univ. "Babeș-Bolyai"*, Seria Geologie-Geografie, XXV, 2, 1p.
- Pop, Gr. (1981), *Probleme privind creșterea animalelor în zona Munților Apuseni (I)*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Seria Geologie-Geografie, XXVI, 1, p. 68-79, 12 p., 3 fig.
- Pop, Gr. (1981), *Probleme privind creșterea animalelor în zona Munților Apuseni (II)*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Seria Geologie-Geografie, XXVI, 2, 8 p., 2 fig.
- Pop, Gr. (1981), *Unele probleme cu privire la repartitia spațiului agricol în zona Munților Apuseni*, "Memoriile secțiilor științifice", Seria IV, tomul IV, nr. 2, Edit. Academiei, București, p. 295-304.
- Pop, Gr. (1983), *Unele probleme privitoare la pomicultura din zona Municipiului Cluj-Napoca*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Seria Geologie-Geografie, Cluj-Napoca, p. 66-77, 3 fig.
- Pop, Gr. (1983), *Sălaj. Hărți turistice județene*, Edit. Sport-Turism, București (cu text caracterizare geografică și obiective turistice, pe verso).
- Pop, Gr. (1984), *România. Geografia Circulației*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 240 p., 51 fig., 20 tabele. Recenzie I. Ianoș, în *Revue Roumaine de Géologie, Géophysique et Géographie*, Géographie, Tome 29, 1985, p. 101.
- Pop, Gr. (1984), *Economia forestieră, Geografia României, II, Geografie Umană și Economică*, Edit. Academiei, București, p. 412-415.
- Pop, Gr. (1985), *Pădurile din Munții Apuseni. Aspecte geografico-economice*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, XXX, Seria Geologia-Geographia, Cluj-Napoca, p. 56-66, 11 p.
- Pop, Gr. (1986), *România. Geografie Economică, Partea I-a, Ediția a II-a*, Universitatea din Cluj-Napoca, 322 p., 38 fig.
- Pop, Gr. (1986), *Unele probleme referitoare la industria orașelor bihorene*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Seria Geologia-Geographia, 3, Cluj-Napoca, p. 51-56, 6 p.
- Pop, Gr. (1986), *Aspecte geografice ale pisciculturii din Câmpia Transilvaniei*, în *Probleme de Geografie Aplicată*, p. 163-172, 10 p, 2 fig., Universitatea din Cluj-Napoca.
- Pop, Gr., Maier, A., Ciangă, N. (1986), *Unele probleme privitoare la populația din Culoarul Bistra-Strei*, în *Probleme de Geografie Aplicată*, p. 127-133, 7 p., Universitatea din Cluj-Napoca.
- Pop, Gr. (1987), *Probleme ale populației municipiului Bistrița*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Seria Geologia-Geographia, p. 52-60, 9 p.
- Pop, Gr. Tudoran, P. (1987), *Aspects de la valorisation économique des calcaires éocènes du Plateau Someșan*, "The Eocene from the Transylvanian Basin.

- Romania”, Universitatea din Cluj-Napoca, p. 317-321, 5 p.
- Pop, Gr. (1988): Ianoș, I., *Orașele și organizarea spațiului geografic*, Edit. Academiei R. S. România, București, 1987. Recenzie în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geologia-Geographia*, XXXIII, 3, Cluj-Napoca, p. 100-101.
- Pop, Gr. (1988), *România. Geografie Economică, Partea a II-a, Ediția a II-a*, Universitatea din Cluj-Napoca, 375 p., 76 fig.
- Pop, Gr., Maier, A. (1988), *Fenomenul urban în nord-vestul României*, Acta Musei Porolissensis, XII, Zalău, p. 873-880, 8 p.
- Pop, Gr. (1988), *Dezvoltarea industriei în profil teritorial - componentă hotărâtoare a strategiei românești de progres*, Revista Economică, nr. 36, București, p. 4-5.
- Pop, Gr. (1988), *Die industrie des Munizipiums Bistrița*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geologia-Geographia, 3, Cluj-Napoca, p. 91-99.
- Pop, Gr., Moga, P. (1989), *Valorificarea Văii Racilor în scopuri piscicole*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geologia-Geographia, 3, Cluj-Napoca, p. 49-56.
- Pop, Gr. (1989), *Aspecte actuale și de perspectivă în hidroenergetica mondială*, Terra, Revistă a Societății de Geografie din România, Anul XXI (XLI), nr. 3-4/1989, p. 36-42.
- Pop, Gr. (1990), *Harta economiei energiei electrice din Europa de Est și Sud-Est (România)*, Atlasul Europa de Est și Sud-Est, Viena.
- Pop, Gr., Maier, A. (1990), *Potentiel et structures géodémographiques dans le pays de Lăpuș*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, 1, Cluj-Napoca, p. 60-68, 4 fig., 9 p.
- Pop, Gr. (1990), *Potențialul geodemografic al orașului Gherla*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, 1, Cluj-Napoca, p. 46-54, 4 fig., 9 p.
- Pop, Gr. (1990), *Unele probleme ale exploatării bauxitei din Munții Pădurea Craiului*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, 2, Cluj-Napoca, p. 12-18, 3 fig., 7 p.
- Pop, Gr. (1990), *Unele probleme ale emigrației românești*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, 2, Cluj-Napoca, p. 80-85, 6 p. Lucrarea este publicată și în *Românul Liber*, aprilie, 1992, London.
- Pop, Gr., Loșonții, D. (1991), *Geotomponimie din Podișul Someșan. Localitatea Calna, județul Cluj*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, 1, Cluj-Napoca, p. 59-68, 10 p.
- Pop, Gr. (1991), *The National Structure of Romania's Population*, Studia UBB, Anul XXXVI, Geographia, 2, Cluj-Napoca, p. 3-15, 13 p. Lucrarea este publicată și în *Românul Liber*, London (în limba română), în aprilie, 1993, p. 16-17 (partea I-a) și mai, 1993, p. 16-17 (partea a II-a).
- Pop, Gr., Bodocan, V. (1991), *Opțiuni electorale pentru alegerea primarilor în Banat, Crișana-Maramureș și Transilvania*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, nr. 2, Cluj-Napoca, p. 66-75, 1 fig., 1 planșă, 11 p.
- Surd, V., Raboca, N., Pop, P. Gr., Cocean, P., Nicoară, L. (1991), *Geografie Economică Mondială*, Universitatea “Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 335 p. Contribuția personală : Capit. III, p. 67-85, 3 fig., Capit. IV, p. 158-183, 5 fig.
- Pop, Gr. (1991), *Evoluția urbanului în județul Bihor*, Analele Universității din Oradea, Fasc. Geografie, Tom I, Oradea, p. 85-94, 10 p.
- Pop, Gr. (1992), *România. An Electoral Geography (September-October, 1992)*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, 1-2, Cluj-Napoca, p. 3-13, 3 fig., 11 p.
- Pop, Gr. (1992), *Amenajări hidroenergetice din Bazinul Crișului Repede*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, 1-2, Cluj-Napoca, p. 61-72, 12 p., 2 fig.
- Pop, Gr. (1992) : Mac, I., Budai Cs., Munții Oaș-Gutâi-Țibleș, Casa Editorială pentru Turism și Cultură “Abeona”, București, 1992. Recenzie în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia*, 1-2, Cluj-Napoca, p. 133, 1 p.
- Berindei, I. O., Belozarov, V., Pop, Gr., Tudoran, P. (1992), *Unitatea și varietatea geografică a regiunilor pericarpatiche vestice, Geografia României, IV*, Edit. Acad. Române, București, p. 17-22.
- Berindei, I. O., Pop, Gr., Belozarov, V., Tudoran, P. (1992), *Dealurile Banatului și Crișanei. Caractere generale, Geografia României, IV*, Edit. Acad. Române, București, p. 21-25.
- Berindei, I. O., Belozarov, V., Pop, Gr. (1992), *Dealurile Crișanei. Caractere generale, Geografia României, IV*, Edit. Acad. Române, p. 49-52.
- Berindei, I. O., Pop, Gr. (1992), *Dealurile Plopișului, Geografia României, IV*, Edit. Acad. Române, București, p. 52-53.
- Berindei, I. O., Pop, Gr. (1992), *Dealurile Pădurii Craiului, Geografia României, IV*, Edit. Acad., București, p. 56-58.
- Berindei, I. O., Pop, Gr. (1992), *Culoarul Crișului Negru (Țara Beiușului), Geografia României, IV*, Edit. Acad. Române, București, p. 58-63.
- Berindei, I. O., Pop, Gr., Belozarov, V., Măhăra, Gh., Tudoran, P. (1992), *Câmpia Banatului și Crișanei. Caractere generale, Geografia României, IV*, Edit. Acad. Române, București, p. 90-99.
- Berindei, I. O., Pop, Gr., Măhăra, Gh. (1992), *Câmpia Crișurilor. Caractere generale și diviziuni regionale, Geografia României, IV*, Edit. Academiei, București, p. 117-133.
- Berindei, I. O., Pop, Gr., Idu, P. D. (1992), *Culoarul Oradea-Borod, Geografia României, IV*, Edit. Academiei Române, București, p. 53-56.
- Pop, Gr. (1993), *Sistemul Hidroenergetic și de Navigație Porțile de Fier II*, Terra, anul XXV, nr. 1-4, p. 62-65, 4 p., 1 fig.
- Pop, Gr. (1993), *Some Problems Pertaining to the Immigration in the U.S.A.*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 67-76, 3 fig., 2 tabele, 10 p.
- Pop, Gr. (1993), *Unele probleme cu privire la imigrația în U.S.A.*, *Românul Liber*, nr. 11, noiembrie, p. 6-7 și 21, London.
- Pop, Gr. (1993), *Amenajări hidroenergetice în nordul Grupei Retezat-Godeanu și Depresiunea Hațegului*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 35-42, 3 fig., 8 p.
- Pop, Gr. (1993), *Third British-Romanian Geographical Seminar*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Geographia, XXXVIII, 2, Cluj-Napoca, p. 41-47.

- Pop, Gr. (1993), *Ancestry of the Population in the United States (1990 Census)*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 2, Cluj-Napoca, p. 57-65.
- Pop, Gr. (1993): Ungureanu, Al., *Geografia Podişurilor și Câmpiilor României*, Edit. Univ. "Al. I. Cuza", Iași, 1993. Recenzie în : Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, XXXVIII, nr. 2, p. 115-116.
- Pop, Gr. (1994), *Originea populației din Statele Unite ale Americii. Cu referire asupra americanilor de origine română (Recensământul din anul 1990)*, Românul Liber, anul X, nr. 11, noiembrie, p. 20-21, London.
- Pop, Gr. (1994), *Evoluția structurilor agricole în România, în perioada 1945-1994*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, XXXIX, 1, Cluj-Napoca, p. 3-17, 15 p.
- Pop, Gr. (1994), *Geografia Umană la Universitatea din Cluj, în perioada 1919-1944 (I)*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 2, Cluj-Napoca, p. 3-17, 15 p.
- Pop, Gr., Ipatiov, F. (1994), *Evenimentele rutiere din județul Cluj, în anul 1993. Consecințe geografico-sociale*, Studia UBB, Geographia, 2, Cluj-Napoca, p. 85-99, 15 p. și 1 planșă.
- Pop, Gr., Bodocan, V. (1995), *Ethnic and Religious Structure of the Rural Population of Cluj County, Rural Change in Romania*, Occasional Paper, 33, p. 22-26, Leicester University, Geography Department, Great Britain.
- Pop, Gr., Surd, V. (1995), *Structural Modification of Rural Space in Romania, Rural Change in Romania*, Occasional Paper, 33, p. 35-38, Leicester University, Geography Department, Great Britain.
- Pop, Gr. (1995), *Landwirtschaftliche Wandlungen in Rumänien*, Südosteuropa Aktuell 19, Der Wandel des Landlichen Raums in Südosteuropa, München, Deutschland, p. 143-160, 18 p.
- Pop, Gr. (1995), *Evoluție, determinare și concept în Geografia Umană*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 1-2, Cluj-Napoca, p. 3-23, 21 p.
- Pop, Gr. (1995), *The Bobâlna Valley. A Model of Geodemographic Evolution*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 1-2, Cluj-Napoca, p. 123-134, 12 p.
- Pop, Gr. (1996), *România. Geografie Hidroenergetică*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 237 p, 72 fig. (5 p. rezumat în limba engleză).
- Pop, Gr. (1996), *Potențialul geografic în dezvoltarea urbanului din România*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 1-2, Cluj-Napoca, p. 9-18.
- Pop, Gr., Benedek, J. (1996), *Satele mici din România și specificul activității lor*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, XLI, 1-2, Cluj-Napoca, p. 119-138.
- Pop, Gr., Benedek, J. (1997), *Die Verteilung und Entwicklung der kleinen Dörfer in Rumänien*, în Südosteuropa Aktuell 25, Eigenverlag der Südosteuropa-Gesellschaft, München, p. 112-128, und zwei Karten, zwischen den Seiten 116 -117 und 120-121.
- Pop, Gr. (1997), *1. România. Cadru geografic unitar; 2. Transilvania, Banat și Crișana-Maramureș, p. 5-62; fig. 1. Unitățile de relief din Transilvania, Banat și Crișana-Maramureș*, în Istoria României. Transilvania, vol. I, Edit. "George Barițiu", Cluj-Napoca, p. 5-62, 57 p.
- Pop, Gr. (1997), *Localități transilvănene cu descoperiri arheologice din secolul IV-V (hartă)*, în: Istoria României. Transilvania, după p. 404, Edit. "George Barițiu", Cluj-Napoca.
- Pop, Gr. (1997), *Funcțiile și dimensiunile urbanului în România*, Studii și Cercetări de Geografie, t. XLIV, p. 9-20, 12 p., Edit. Academiei, București.
- Pop, Gr. (1997), *România. Geografie Electorală* (Noiembrie, 1996), Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 1-2, Cluj-Napoca, p. 99-119, 20 p., 6 fig.
- Pop, Gr., Benedek, J. (1997), *Sisteme și modele de așezări rurale în Depresiunea Transilvaniei*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 1-2, Cluj-Napoca, p. 151-169.
- Pop, Gr. (1997), *Crișul Alb in the Plain Zone. Relations between the Natural and Anthropic Environment*, West Sussex Geography, School of Geography, Chichester Institute of Higher Education, Great Britain, p. 3-12, 10 p.
- Pop, Gr. (1997): Mac, I., *Geomorfosfera și Geomorfosistemele*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1996. Recenzie în: Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 1-2, 1997, 2 p.
- Pop, P. Gr. (1998), *Model de involuție rurală. Satul Calna, județul Cluj*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, 1, Cluj-Napoca, p. 49-60, 12 p, 4 fig.
- Pop, P. Gr. (1998), *Satele foarte mari din România*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, XLIII, 2, Cluj-Napoca, p. 69-85.
- Pop, P. Gr. (1999), *Geografia la Universitatea din Cluj, în perioada 1919-1947*, în: Istoria României. Transilvania, vol. II (1867-1947), Edit. "George Barițiu", Cluj-Napoca, p. 1162-1187, 26 p.
- Pop, Gr. (1999), *Tempus Joint European Project (S-JEP-11070/96)*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, XLIV, 1, Cluj-Napoca, p. 57-72, 16 p.
- Pop, Gr., Bodocan, V. (1999), *Orașele Transilvaniei în ultimul secol și jumătate (1850-1996)*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia, XLIV, 2, Cluj-Napoca, p. 99-124, 26 p. (9 figuri).
- Pop, Gr. (2000), *Funcțiile și dimensiunile urbanului în România*, Studia Universitatis "Babeş-Bolyai", Geographia, XLV, 1, p. 69-80 (2 fig.), 12 p., Cluj-Napoca.
- Pop, Gr. (2000), *Învățămintul superior geografic din România, în ultimul deceniu al mileniului al II-lea*, Studia Universitatis "Babeş-Bolyai", Geographia, XLV, 2, (1 fig.), Cluj-Napoca, p. 3-26, 24 p.
- Pop, P. Gr. (2000), *Carpații și Subcarpații României*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 264 pagini (16 fig., din care opt planșe), cu rezumat de 18 pagini în limba engleză. (Recenzată de P. Cocean, în Studia UBB, Geographia, XLV, 2, 2000, p.206-208 și P. Bretean în Terra, XXX(L), nr. 2/2000, p. 96).
- Pop, P. Gr. (2000), *Laudatio prof. dr. David Turnock from Geography Department, The University, Leicester, United Kingdom*, Universitatea de Vest Timișoara, 29 mai, 2000, p. 7-18, 12 pagini, în limba română și limba engleză.
- Pop, P. Gr., Bodocan, V. (2000), *Transylvanian Towns in the Last Century and Half (1850-1996)*, In Integrated Urban System and Sustainability of Urban Life, International Geographical Union Commission on Urban Development and Urban Life, Edit. Tehnică, p. 199-218, București.
- Pop, P. Gr. (2000), *Învățămintul geografic la Universitatea din Cluj-Napoca*, Terra, XXX (L), nr. 2,

- Revista Societății de Geografie din România, p. 24-33, 10 p., București.
- Pop, P. Gr. (2001), *Depresiunea Transilvaniei*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 274 p. și o planșă. Recenzată de V. Surdeanu, în *Studia UBB, Geographia*, XLVII, 2, 2002, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2001), *Evoluția populației României în a doua jumătate a secolului al XX-lea*, *Studia UBB, Geographia*, XLVI, 1, p. 81-94, 14 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2001), *Probleme de regionare geografică a Depresiunii Transilvaniei*, *Studia UBB, Geographia*, XLVI, 2, p. 3-22, 20 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2001), *România. Geografie Electorală (noiembrie-decembrie, 2000)*, *Revista Română de Geografie Politică*, Anul III, nr. 1, p. 21-48, 28 p., Edit. Universității din Oradea, Oradea.
- Pop, P. Gr., **Prefață** la lucrarea: Filip Ipatiov (2001), *Rușii-Lipoveni din România*, p. 9-10, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Buza, M., Dimen, L., Pop, P. Gr., Turnock, D. (2001), *Environmental protection in the Apuseni Mountains: The role of Environmental Non-Governmental Organisations (ENGOS)*, in *GeoJournal*, 55: 631-655, 2001. Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands.
- Pop, P. Gr. (2002), *Probleme ale industriei din Bazinul Inferior al Arieșului*, *Studia UBB, Geographia*, XLVII, 1, p. 101-110, 12 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2002), *Structura pe sexe a populației Regiunii de Nord-Vest a României*, *Studia UBB, Geographia*, 2, p. 51-58, 8 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr., **Prefață** la lucrarea: Claudiu Marius Oancea (2002), *Depresiunea Zarandului. Studiu geografico-uman cu referire complexă asupra organizării spațiului geografic*, p. 7-8, „Vasile Goldiș” University Press, Arad.
- Pop, P. Gr. (2003), *Hidro și Nuclearo Energetica României la cumpăna dintre mile-niile doi și trei*, *Studia UBB, Geographia*, XLVIII, 1, p. 71-78, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2003): P. Cocean (2002), *Geografie Regională. Evoluție, concept, metodologie*, 157 p., Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca. Recenzie în *Studia UBB, Geographia*, XLVIII, 1, p. 121-123, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2003), *Forme de organizare social-politică și administrativ-teritorială a județului Cluj*, *Studia UBB, Geographia*, XLVIII, 2, p. 11-18, 8 pag., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2003), *Géographie*, în *Dictionnaire des relations franco-roumaines. Culture et francophonie*, Coordination: Maria Vodă Căpușan, Marina Mureșanu-Ionescu, Edit. Fundației pentru Studii Europene, p. 29-30, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2003), *Robert Fichoux*, în *Dictionnaire des relations franco-roumaines. Culture et francophonie*, Coordination: Maria Vodă Căpușan, Marina Mureșanu-Ionescu, Edit. Fundației pentru Studii Europene, p. 89, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2003), *Emmanuel de Martonne*, în *Dictionnaire des relations franco-roumaines. Culture et francophonie*, Coordination: Maria Vodă Căpușan, Marina Mureșanu-Ionescu, Edit. Fundației pentru Studii Europene, p. 105-106, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2003), *George Vâlsan*, în *Dictionnaire des relations franco-roumaines. Culture et francophonie*, Coordination: Maria Vodă Căpușan, Marina Mureșanu-Ionescu, Edit. Fundației pentru Studii Europene, p. 130-131, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2003), *Cercetarea geografico-umană în activitatea profesorului Tiberiu Morariu*, în *Tiberiu Morariu. Magistrul Școlii Geografice Clujene*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, p. 69-77 (9 pagini).
- Pop, P. Gr. (2003), *Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Caracteristici geografice*, în *Istoria Transilvaniei, vol. I (Până la 1541)*, (p. 11-27, 17 pagini), Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2004), *Infrastructura și transporturile aeriene din Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest a României*, *Studia UBB, Geographia*, Anul XLIX, 1, p. 77-88, 12 pagini, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2004), *România. Aspecte ale migrației externe, în perioada 1980-2001*, *Studia UBB, Geographia*, XLIX, 2, p. 73-80 (8 pagini), Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2004), *Structura etnică a populației României, în anul 2002*, *Revista Română de Geografie Politică*, Anul VI, nr. 1-2, p. 17-34, 18 p., Edit. Universității din Oradea, Oradea.
- Pop, P. Gr. (2004), *Infrastructura feroviară, 3. Transporturile aeriene*, în *Planul de amenajare a teritoriului Regiunii de Nord-Vest (PATR) – Coordonate majore*, p. 81-95, 15 p., Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2004), *Profesorul Gheorghe Măhăra la 65 de ani de viață și peste patru decenii de laborioasă activitate în învățământul românesc*, *Analele Universității din Oradea, Seria Geografie*, Tom XIV, 2004, Edit. Universității din Oradea, p. 24-27, 4 p.
- Pop, P. Gr. (2004), *Profesorul Nicolae Josan la 65 de ani de viață și aproape patru decenii de laborioasă activitate în slujba geografiei românești*, *Analele Universității din Oradea, Seria Geografie*, Tom XIV, 2004, Edit. Universității din Oradea, p. 52-55, 4 p.
- Pop, P. Gr. (2005), *Definirea, limitele și regiunea Dealurilor de Vest și a Câmpiei de Vest*, *Studia UBB, Geographia*, Anul L, 1, p. 3-16, 14 pagini, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2005), *Prezentare-referat* în cartea elaborată și tipărită de I. Mârza, C. Constantina, *Elemente de Geologie și Geomorfologie aplicate domeniului agrosilvic*, Edit. Toderco, Cluj-Napoca, 2005 (p. 12-13), 2 p.
- Pop, P. Gr. (2005): Ungureanu, Brândușa Irina, *Geografia Mediului*, Edit. Universității „Al. I. Cuza” (294 p., format B 5, 84 fig. în text și 134 titluri bibliografice). Recenzie în *Studia UBB, Geographia*, 2, 2005, Cluj-Napoca, p. 173-174.
- Pop, P. Gr. (2005), *România. Dealurile de Vest și Câmpia de Vest*, Edit. Universității din Oradea, Oradea (176 pagini, 10 fig., din care patru planșe).
- Pop, P. Gr. (2005), *Cadrul natural, populația și dezvoltarea așezărilor*, p. 22-39 (20 pagini), p. 42-43 (2 pagini, Harta generală), p. 49-73 (25 pagini), p. 345-352, Summary, *Geography*, 8 pagini (Total = 55 pagini, format A 4), în *Mănăstireni și Mănăsturu Românesc. Satul sufletului meu*, Edit. Studia, Cluj-Napoca.

- Pop, Gr. (2005), *Caracteristici geografice*, p. 14-29, *Economia*, p. 54-67 (total pagini 30, format 24 x 30 cm), în *Dej, Poarta Someșului*, Edit. Studia, Cluj-Napoca.
- Pop, Gr. (2004-2005), *In memoriam, Prof. univ. Ignatie O. Berindei (1927- 2005)*, Studii și Cercetări de Geografie, Tomul LI-LII, Edit. Acad. Române, București, 4 pagini.
- Ciangă, N., Pop, P. Gr. (2006), *Doctoratul la Facultatea de Geografie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, în perioada 1990-2005*, Studia UBB, Geographia, LI, 1, p. 13-22 (10 pagini), Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2006), *Centenarul Geografiei la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (28-31 octombrie 2004)*, Studia UBB, Geographia, Anul LI, 1, p. 155-160 (6 pagini), Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2006), *In memoriam, Prof. dr. Robert Ficheux*, Studia UBB, Geographia, LI, 1, p. 161-162 (2 pagini), Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2006), *România. Geografie Electorală (Noiembrie-Decembrie, 2004)*, Studia UBB, Geographia, LI, 1, p. 23-46 (24 pagini), Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2006), *Două sate din județul Cluj – Mănăstireni și Mănășturu Românesc – evoluție geodemografică, în perioada 1850-2002*, Studia UBB, Geographia, LI, 2, p. 93-110 (18 pagini), Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2006): Ianoș, Ioan, *Dinamica Urbană. Aplicații la orașul și sistemul urban românesc*, Edit. Tehnică, București, 2004 (format A 5, 214 p., 60 fig. în text, 14 pagini Summary și 107 titluri bibliografice). Recenzie în Studia UBB, Geographia, LI, 2, 2006, p. 227-228, 3 pagini, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2006), *Carpații și Subcarpații României* (Ediția a II-a. Adăugită și revizuită), Presa Universitară Clujeană, 260 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2007), *Caracteristici geodemografice ale municipiului Dej, în perioada 1850-2002*, Studia UBB, Geographia, LII, 1, p. 79-94, 16 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2007), *Școala Geografică Clujeană*, Presa Universitară Clujeană, 234 p. + 1 hartă, Cluj-Napoca. (Prezentată pe larg de către prof. univ. dr. Pompei Cocean, decan al Facultății de Geografie, în cotidianul *Făclia*, ziar independent de Cluj, Anul XVIII, nr. 5043, 30 mai 2007).
- Pop, P. Gr. (2007), *Profesorul univ. dr. Nicolae Ciangă, la aniversarea a 60 de ani de viață*, Studia UBB, Geographia, LII, 2, p. 3-6, 4 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2007): Ungureanu, Alexandru, Boamfă, Ionel, *Toponomastica*, Edit. Sedcom Libris, 2006, Iași (format B 5, 211 p.). Recenzie în Studia UBB, Geographia, anul LII, 2, 2 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2007): Buhățel, Teodor, *Glodul Someșului. Vatră de conviețuire milenară. Aspecte istorico-monografice*, Edit. Caiete Silvane, Zalău, 2004. Recenzie în Studia UBB, Geographia, anul LII, 2, 2 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2007), *Buta Iuliu*, în Dan Fornade. Personalități clujene (1800-2007) – Dicționar ilustrat – Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca (p. 105).
- Pop, P. Gr. (2007), *Savu Alexandru*, în Dan Fornade. Personalități clujene (1800-2007) – Dicționar ilustrat – Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca (p. 546).
- Pop, P. Gr. (2007), *Săndulache Alexandru*, în Dan Fornade. Personalități clujene (1800-2007) – Dicționar ilustrat – Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca (p. 547).
- Pop, P. Gr. (2007), *Tudoran Petru*, în Dan Fornade. Personalități clujene (1800-2007) – Dicționar ilustrat – Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca (p. 604).
- Pop, P. Gr. (2007), *Județele României. Județul Cluj*, Edit. Academiei Române, București, 2007, 280 pagini, cu 49 fig., din care: 18 fotografii color (în colțițe incluse grupat sau izolat, care formează 11 p.), 26 fig. incluse în text, 4 planșe pliate (care formează aproximativ 6 p.) și una hartă color scara 1: 200 000, la dimensiunea de 71,3 x 60,3 cm (apreciată la 11 p.). Total 308 pagini. Lucrare prezentată de către Mihaela Bocu, ziarist, în cotidianul *Făclia*, ziar independent de Cluj, Anul XVIII, nr. 5217, 19 decembrie 2007).
- Pop, P. Gr. (2008), *The Evolution and Repartition of the Population from Țaga Commune, Cluj County, in the Period 1910-2002*, Studia UBB, Geographia, LIII, 1, p. 69-74, 6 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2008), *Memoria documentelor*, Studia UBB, Geographia, LIII, 1, p. 209-216, 8 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2008), *Structurile (Calitatea) populației localităților comunei Țaga, județul Cluj, în perioada 1910-2002*, Studia UBB, Geographia, LIII, 2, p. 7-22, 16 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2008): Rusu, Raularian, *Organizarea Spațiului Geografic în Banat*, Edit. Mirton, Timișoara, 2007). Recenzie în Studia UBB, Geographia, anul LIII, 2, 3 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2008): Fodorean, Florin (2006), *Drumurile din Dacia romană*, Edit. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2006. Recenzie în Studia UBB, Geographia, anul LIII, 2, 3 p., Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2008), *Prefața la: Ramona Rațiu, Populația și așezările din Câmpia Someșană (Câmpia Transilvaniei)*, p. 9-10, 2 p., Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2008), *Prefața la: Codin Ciurean, Jugul Intracarpatic. Funcțiile Geografico-Umane*, p. 7-8, 2 p., Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Pop, P. Gr. (2009), *The Administrative-Territorial Evolution and the Settlement of Țaga Commune, Cluj County, between 1850 and 2002*, Studia UBB, Geographia, Anul LIV, 1, Cluj-Napoca, p. 61-74, 14 pagini.
- Pop, P. Gr., Bodocan, V. (2009), *The Election of Mayors in Cluj County, Romania, in June 2008*, Studia UBB, Geographia, Anul LIV, 2, Cluj-Napoca, p. 145-154, 8 pagini.
- Pop, P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Poziția geografică*, Tipografia “Delroti”, Cluj-Napoca, p. 29-30 (2 p.).
- Pop, P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Evoluția administrativ-teritorială*, Tipografia “Delroti”, Cluj-Napoca, p. 31-37 (7 p.).
- Pop, P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Relieful*, Tipografia “Delroti”, Cluj-Napoca, p. 64-70 (7 p.).
- Pop, P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Caracteristici climatice și hidrografice*, Tipografia

- "Delroti", Cluj-Napoca, p. 71-76 (6 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Populația*, Tipografia "Delroti", Cluj-Napoca, p. 149-167 (19 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Așezările*, Tipografia "Delroti", Cluj-Napoca, p. 167-173 (7 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Activitățile agricole*, Tipografia "Delroti", Cluj-Napoca, p. 173-187 (15 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Activitățile industriale*, Tipografia "Delroti", Cluj-Napoca, p. 199 (1 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Prelucrarea laptelui*, Tipografia "Delroti", Cluj-Napoca, p. 204-208 (5 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Căile de comunicație*, Tipografia "Delroti", Cluj-Napoca, p. 209-212 (4 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Comerțul*, Tipografia "Delroti", Cluj-Napoca, p. 212 (1 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Monografia comunei Țaga. Turismul*, Tipografia "Delroti", Cluj-Napoca, p.212-216 (5 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Profesorul Gheorghe Măhăra la 70 de ani de viață și peste patru decenii de laborioasă activitate în învățământul românesc*, în Seniorii învățământului geografic universitar orădean, Universitatea din Oradea, Facultatea de Istorie-Geografie și Relații Internaționale, Departamentul de Geografie, Turism și Amenajarea Teritoriului, Centrul Geografic de Studii și Analize Teritoriale, Oradea, 2009, p. 23-27 (5 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Profesorul Nicolae Josan la 70 de ani de viață și peste patru decenii de apreciable activitate în slujba Geografiei românești*, în Seniorii învățământului geografic universitar orădean, Universitatea din Oradea, Facultatea de Istorie-Geografie și Relații Internaționale, Departamentul de Geografie, Turism și Amenajarea Teritoriului, Centrul Geografic de Studii și Analize Teritoriale, Oradea, 2009, p. 22-28 (7 p.).
- Pop P. Gr. (2009), *Profesorul Florian Bente la 65 de ani de viață și peste patru decenii de activitate în învățământul geografic românesc*, în Seniorii învățământului geografic universitar orădean, Universitatea din Oradea, Facultatea de Istorie-Geografie și Relații Internaționale, Departamentul de Geografie, Turism și Amenajarea Teritoriului, Centrul Geografic de Studii și Analize Teritoriale, Oradea, 2009, p. 14-15 (2 p.).
- Pop P. Gr. (2010), *The Parliamentary Elections in Romania (November 30, 2008)*, Studia UBB, Geographia, Anul LV, 1, Cluj-Napoca, p. 223-236 (14 p.).
- Pop P. Gr. (2010): Oana-Ramona Ilovan (2009), *Țara Năsăudului. Studiu de Geografie Regională [The Land of Năsăud. A Study of Regional Geography]*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, Recenzie în Studia UBB, Geographia, Anul LIV, 1, p. 303-304, 2 p., Cluj-Napoca.
- Pop P. Gr. (2010): M. C. Oancea, Rozalia Ana Oancea, V. Bodea (2009), *Monografia geografică a comunei Ignești [A Geographical Monograph of Ignești Commune]*, Edit. Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2009, Recenzie în Studia UBB, Geographia, Anul LIV, 1, p. 305-306, 2 p., Cluj-Napoca..
- Pop P. Gr. (2010), *European Parliament Elections in Romania, 7 June 2009*, Revista Română de Geografie Politică, Romanian Review on Political Geography, Year XII, no. 2, November 2010, format A 4, p. 227-243, 17 pagini, Edit. Universității din Oradea, Oradea, 2010.
- Pop P. Gr. (2010), *Professor Pompei Cocean, Ph.D., at the Age of 60 and an Intensive and Fruitful Didactic and Scientific Activity in the Field of Romanian Geography*, Studia UBB, Geographia, 2, Anul LV, 2010, p. 6-10, 6 p.
- Pop P. Gr. (2010), *Presidential Elections in Romania. First Round (November 22) and Second Round (December 6)*, Studia UBB, Geographia, 2, Anul LV, 2010, p. 147-160, 14 p.
- Pop P. Gr. (2010), *Școala Geografică Clujeană la aniversarea a 90 de ani de activitate (1919-2009)*, Geograful, Revistă de informare, analiză, cultură și opinie geografică, Anul II, nr. 1, ianuarie-martie 2010, format A 4, 20 x 27 cm., p. 3-11, 9 p., București.
- Pop P. Gr. (2010), Pompei Cocean (Coordinator), *Mărginimea Sibiului. Planificare și amenajare teritorială (Mărginimea Sibiului. Spatial Planning)*, Presa Universitară Clujeană, 2009, 282 pages, 86 tables, 64 figures (Recenzie în Romanian Review of Regional Studies. Journal of the Centre for Regional Geography, Volume VI, Number 1, 2010, format A 4, p. 113-116, 4 p.).
- Pop P. Gr. (2010), *Profesorul universitar dr. Vasile SURD în al 65-lea an de viață*, în *Profesorul universitar dr. Vasile SURD în al 65-lea an de viață*, în lucrarea PROFESORUL UNIVERSITAR DR. VASILE SURD ÎN AL 65-LEA AN DE VIAȚĂ, Presa Universitară Clujeană, 2010, p. 1-5, 5p.
- Pop P. Gr. (2010), *Prof. univ. dr. Ioan Mârza la 80 de ani de viață, cu deosebite împliniri în activitatea didactică și științifică – contribuții geografice*, Omagiu Prof. dr. Ioan Mârza – la 80 de ani – Presa Universitară Clujeană, 2010, p. 89-96.
- Pop P. Gr. (2010), *Publicația Științifică a Școlii Geografice Clujene*, Presa Universitară Clujeană, 244 p., plus hartă pe p. 3 a copertei și CD-R, Cluj-Napoca, 2010.
- Pop P. Gr. (2011), *The Geographical-Historical Provinces of Romania*, Studia UBB, Geographia, LVI, 1, Cluj-Napoca, 2011, p. 77-90.
- Pop P. Gr. (2011), *The Natural Growth of the Population of Romania between 1989 and 2008*, Studia UBB, Geographia, Anul LVI, 2, 2011, p. 81-92, 12 p.
- Pop P. Gr., Mîrza Adela (2012), *Industrial Parks of Someșul Mic Corridor*, Studia UBB, Geographia, Anul LVII, 1, 2012, p. 53-64, 12 p.
- Pop P. Gr. (2012), In memoriam, *Professor dr. David Turnock (1938-2011), a Passionate Researcher of the Romanian Geographical Space*, Studia UBB, Geographia, Anul LVII, 1, 2012, 4 p.
- Pop P. Gr. (2012), *The Industry of Someșul Mic Corridor*, Studia UBB, Geographia, Anul LVII, 2, p. 133-144, 12 p.
- Pop P. Gr. (2012): Ana-Neli Ianăș, *Țara Almăjului. Studiu de Geografie Regională [Almăjului Land. Study of Regional Geography]*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2011, Recenzie în Studia UBB, Geographia, Anul LVII, 2, p. 237-240, 4 p., Cluj-Napoca.
- Pop, p. Gr. (2012), *Provinciile Geografico-Istorice*

ale României, COLUMNA Revistă a Asociației culturale-științifice „DIMITRIE GHIKA – COMĂNEȘTI”, nr. 2/2012, Supliment al revistei ASTUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS a Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române, p. 87-106, 20 p Editura Mega, Cluj-Napoca, 2012.

Pop, P. Gr. (2012), *Cărțile prof. univ. dr. Ioan Mac*, Volum omagial, Profesorul Ioan Mac – 75 de ani, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Geografie, Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 75-84, 10 p.

Pop P. Gr. (2012), *Depresiunea Transilvaniei*, Ediția a II- a, Revizuită și adăugită, Presa Universitară Clujeană, 290 p. și o planșă, Cluj-Napoca, 2012.

Pop, P. Gr., Ciangă, N. (2013), *Doctoratul la Facultatea de Geografie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, în perioada 2005-2012*, Studia UBB, Geographia, Anul LVIII, 1, 16 p.

Pop, P. Gr. (2013), Pompiliu Manea (2011), *Pilgrim on Five Continents, [Peregrin pe cinci continente]*, Mediamira Publishing House, Cluj-Napoca, 2011, ISBN 978-973-713-295-6 (Size B 5, 400 pages, 746 photos and three maps), Studia UBB, Geographia, Anul LVIII, 1, 4 p.

Pop, P. Gr. (2013), *Parliamentary Election in Romania (9th of December, 2012)*, Studia UBB, Geo-

graphia, Anul LVIII, 2, 16 p.

Pop, P. Gr. (2013), George-Bogdan Tofan (2013), *Componenta nordică a ulucului depresionar din Grupa Centrală a Carpaților Orientali (Drăgoiasa-Glodu-Bilbor-Secu-Corbu-Tulgheș)*, Presa Universitară Clujeană, 2013, 4 p.

Însumată, activitatea științifică și didactică publicată a prof. univ. dr. Grigor P. Pop se prezintă după cum urmează:

- cărți și cursuri de autor = 15/4267 pagini;
- cărți și cursuri în colaborare = 5/316 pagini;
- studii și articole în volume = 27/299 pagini;
- studii și articole de unic autor = 143/1229 pagini;
- studii și articole în colaborare = 23/125 pagini;
- studii și articole publicate în străinătate (Germania și Marea Britanie) = 11/86 pagini.

Total publicații didactice și științifice = 224 de titluri, cu 6322 pagini.

TENERIFE Insulele Canare

Prof.univ.dr. Vasile LOGHIN

vloghin2003@yahoo.com

Tenerife (Canarian Islands). This article is the result of the participation of the author in the practical course organized in The Tenerife Islands, by the Investigation Group GEOVOL (Geomorfologia, Territorio y Paisaje en Regiones Volcanicas) from Castilla University- La Mancha (Ciudad Real), for the students from the Department of Geography and Territorial Administration (Departamento de Geografía y Ordenación del Territorio) between 4-11 April 2013. The pieces of information contained in this material are obtained from Spanish bibliographical sources and the author's own observation. They refer to the Canary Islands and especially to the particularities of the volcanic island Tenerife. A closer look is given to the volcanic relief, to the vegetation and the landscapes. The last part is dedicated to the Romanian scientist Alexandru Ciorănescu (Alejandro Cioranescu) whose work was tightly connected to the Canary Islands, to the scientific community of the University La Laguna, from Tenerife.

Key words: The Tenerife Island, the Canarian Islands, volcanic edifice, El Teide, matorral costero, La Laguna, Alexandru Ciorănescu.

Introducere

Acest articol este rezultatul participării semnatarului său la aplicația practică pentru studenți, organizată în perioada 4-11 aprilie 2013 în Insula Tenerife, de către Departamentul de Geografie și Amenajarea Teritoriului (Departamento de Geografía y Ordenación del Territorio) de la Universitatea Castilla – La Mancha din Ciudad Real, instituție parteneră cu Universitatea Valahia din Târgoviște în cadrul Programului Erasmus.

Este o tradiție ca, din doi în doi ani, Grupul de Investigare GEOVOL (Geomorfologia, Territorio y Paisaje en Regiones Volcanicas) din cadrul acestui departament să desfășoare cursuri practice în Insulele Canare și în alte regiuni vulcanice. Precedenta aplicație a avut loc în Insula Lanzarote (2011), iar următoarea este programată în Sicilia (Etna).

De fiecare dată, specialiștii GEOVOL (dr. Elena González Cárdenas, conducătorul echipei de cercetare, dr. Rafael Ubaldo Gonsálvez Rey, dr. Rafael Becerra Ramirez, Estela Escobar Lahoz, toți de la departamentul respectiv, și dr. Francisco Javier Dóniz Páez de la Departamentul de Geografie al Universității La Laguna din San Cristobal de la Laguna, Insula Tenerife) pregătesc un curs (ghid) practic pentru studenți, în format electronic și tipărit, folosit în teren în scopul orientării observațiilor și explicațiilor, și al

facilitării înțelegerii aspectelor științifice și practice incluse în programa curriculară.

Tematica acestui curs practic a fost următoarea:

- *Vulcanismul și relieful vulcanic (Evoluția vulcanismului în Tenerife; Masivele vechi – Anaga și Teno);*

- *Biodiversitatea și conservarea acesteia;*

- *Omul și vulcanul. Vulcanul ca resursă (Vulcanul ca bază a activității agrare și pastorale; Utilizarea materialelor vulcanice în construcții; Peisaje vulcanice și peisaje turistice).*

Pentru abordarea acestei tematici au fost selectate șase perimetre, în care aveau să fie înscrise itinerariile didactice: *masivele vulcanice vechi Anaga și Teno; deplasările masive de flanc El Güimar și Orotava; Caldera Las Cañadas și vulcanul El Teide; vulcanii bazaltici și monogenici din Campo de Volcanes (Fasnia – Siete Fuentes).*

Cu ocazia activității de teren la care ne referim a fost organizat pe 8 aprilie 2013 și un seminar de specialitate la Departamentul de Geografie al Unversității La Laguna („El geoturismo en territorios volcanicos: Canarias y Ciudad Real”), sub coordonarea dr. F. Javier Dóniz Páez.

Insulele Canare. Caracterizare de ansamblu

Insulele Canare (Islas Canarias) sunt situ-

ate în Oceanul Atlantic, la 100-300 km de țărmul nord-vestic al Africii, în dreptul frontierei dintre Maroc și Sahara Vestică, între 27°37' și 29°35' latitudine nordică. Acest arhipelag este alcătuit din 11 insule vulcanice, din care șapte sunt mai mari: Tenerife (2.034 kmp), Fuerteventura (1.660), Gran Canaria (1.560), Lanzarote (846), La Palma (708), La Gomera (370), El Hierro (269). Suprafața totală este de 7.491 kmp (Fig.1).

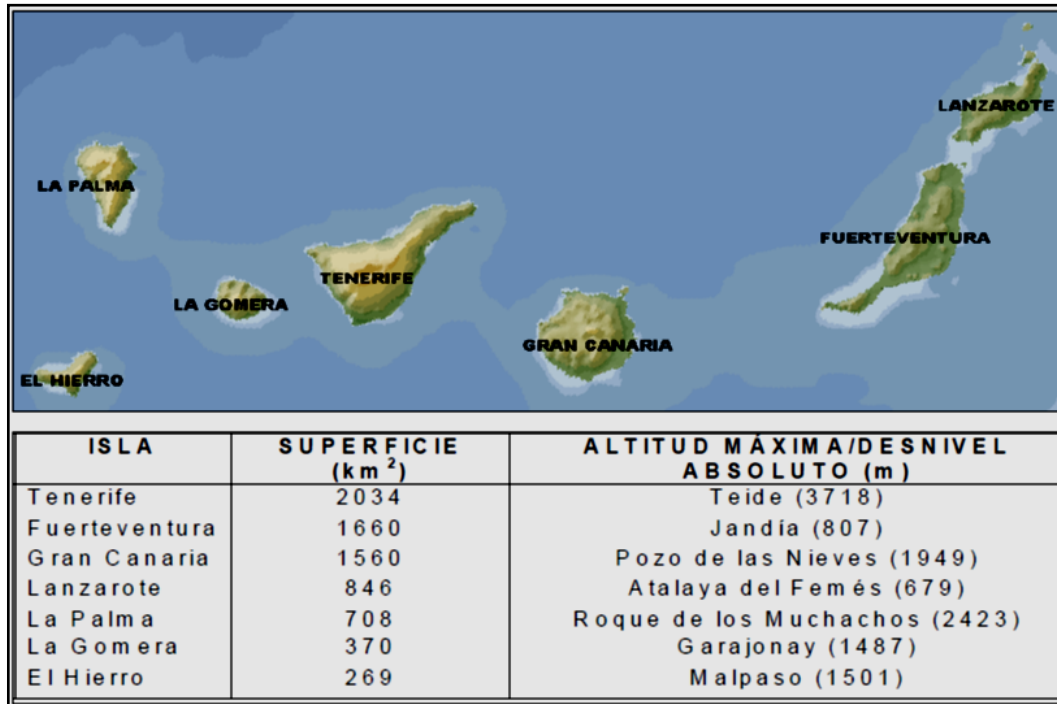

Fig.1 - Insulele Canare

Insulele Canare sunt rezultatul activității vulcanice desfășurate de-a lungul a cca 20 milioane de ani, din perioada neogenă până astăzi. Ultimele erupții au avut loc în El Hierro în octombrie 2011 - februarie 2012. În insula La Palma, ultima erupție s-a produs în 1971, iar în insula Tenerife, în anul 1909 (vulcanul Chinyero). Precizăm faptul că vulcanismul din Canare este tot mai nou dinspre nord-est spre sud-vest: insula Lanzarote are 19 milioane de ani, iar insula El Hierro are numai 0,7 milioane de ani (Fig. 2).

Originea vulcanismului din această parte a Oceanului Atlantic nu este pe deplin explicată. Fenomenul este pus în legătură cu faliile transformate din bazinul Atlanticului, cu o serie de dislocații rupturale orientate NE-SV și NV-SE, unele dintre ele (NE-SV) putând fi urmărite și pe continentul african.

Cercetătorii spanioli consideră că vulcanismul din Canare este unic, prin extensiunea istori-

ei eruptive, continuitatea temporală, amplitudinea spațială, prin caracterul său încă activ, prin diversitatea formelor rezultate (Dóniz Páez Javier, Romero Carmen, 2010).

În general, relieful este impresionant. Formele sunt de mare diversitate, în funcție de vârsta edificiilor, de tipul de formațiuni constitutive (lave bazice, acide sau neutre; lave intercalate cu piroclastite) și de sistemele de modelare subaeriană care s-au succedat din miocen până azi. Caracteristici sunt stratovulcanii și vulcanii monogenici bazaltici. Cel mai important este vulcanul El Teide, care atinge 3.718 m, reprezentând cota maximă din Canare și Spania, din insulele Oceanului Atlantic. Formele de relief derivate prin eroziune torențială sunt barranco-urile (los barrancos)¹⁾, un fel de organisme torențiale, și interfluviile ascuțite și dantelate în masivele vulcanice vechi, dar plane (planeze)²⁾ pe conurile vulcanice mai noi. Ele sunt produsul fazelor pliocene și cu-

1) Barrancos = ravene / văi care fragmentează divergent flancurile conurilor vulcanice. Termen spaniol care provine din Insulele Canare.

ISLA	AÑO	MES	VOLCÁN
TENERIFE	1341	NO LOCALIZADA	NO LOCALIZADA
TENERIFE	1393/94	NO LOCALIZADA	NO LOCALIZADA
TENERIFE	1430		TAORO (LA OROTAVA)
LA PALMA	1470/82		TACANDE (MONTAÑA QUEMADA)
TENERIFE	1492		CSW DE PICO VIEJO?
LA PALMA	1585	MAYO	TAHUYA (ROQUES DE JEDEY)
LA PALMA	1646	OCTUBRE	TIGALATE (VOLCÁN DE Martín)
LA PALMA	1677/78	NOVIEMBRE-ENERO	SAN ANTONIO (VOLCÁN DE LA CALDERETA)
TENERIFE	1704/05	DICIEMBRE-FEBRERO	SIETE FUENTES, FASNIA Y GÜIMAR
TENERIFE	1706	MAYO	GARACHICO (MONTAÑA NEGRA)
LA PALMA	1712	OCTUBRE	EL CHARCO (MONTAÑA LAJIONES)
LANZAROTE	1730/36	SEPTIEMBRE-ABRIL	TIMANFAYA
EL HIERRO	1793		LOMO NEGRO
TENERIFE	1798	JUNIO-SEPTIEMBRE	CHAHORRA (NARICES DEL TEIDE)
LANZAROTE	1824	JULIO-NOVIEMBRE	TAO, NUEVO DEL FUEGO, TINGUATÓN
TENERIFE	1909	NOVIEMBRE	CHINYERO
LA PALMA	1949	JUNIO-JULIO	HOYO NEGRO, DURAZNERO, LLANO DEL BANCO
LA PALMA	1971	OCTUBRE-NOVIEMBRE	TENEGUÍA
EL HIERRO	2011-12	OCTUBRE-FEBRERO	LAS CALMAS (ERUPCIÓN SUBMARINA)

Fig. 2. - Eruptii istorice în Insulele Canare
(Itinerarios Didacticos por la Isla de Tenerife, GEOVOL, UCLM, 2013)

aternare (inclusiv actuală) de modelar.

Clima în insulele Canare este subtropicală, în care se manifestă interferențe ale Oceanului Atlantic și ale continentului Africa (Sahara). Diferențele meteorologice din lungul anului nu sunt mari, astfel încât arhipelagul beneficiază de un fel de „primăvară eternă”.

Din punct de vedere biogeografic, Insulele Canare aparțin regiunii Macaronezia, împreună cu Insulele Capului Verde, Insula Madeira și Insulele Azore. Nota caracteristică este dată de numeroasele endemisme.

Etajarea vegetației este întâlnită în cele cinci insule care depășesc altitudinea de 1.400 m, dar este mai pronunțată în cele trei care trec de 1.900 m: Tenerife (3.718 m), La Palma (2.423 m) și Gran Canaria (1.949 m).

Peisajul urmează aceeași dispunere, cu variații impuse de altitudine, atât sub raportul condițiilor climatice și biogeografice, cât și al modului și gradului de antropizare.

Populația Insulelor Canare era de 2.126.769 locuitori în anul 2011. Densitatea medie era de 286 loc./kmp, cea mai mare valoare la nivelul Spaniei. Cele mai populate sunt Insula Tenerife (908.555 loc.) și Insula Gran Canaria (836.397).

Orașele și stațiunile litorale sunt foarte numeroase. Ca expresie a gradului de urbanizare ridicat, sunt cele două aglomerații: Santa Cruz de Tenerife – San Cristobal de la Laguna (Insula Tenerife), cu aproape 400.000 locuitori, și Las Palmas de Gran Canaria, cu peste 200.000 locuitori.

Orașele de reședință ale celor șapte insule sunt: Santa Cruz de Tenerife, Las Palmas de Gran Canaria, Arrecife (Insula Lanzarote), Santa Cruz de la Palma, San Sebastian de la Gomera, Valverde (Insula El Hierro), Puerto del Rosario (Insula Fuerteventura).

Din punct de vedere administrativ, Insulele Canare alcătuiesc Comunitad Autonoma de Canarias, cu 31 de municipalități, cu două reședințe: Santa Cruz de Tenerife și Las Palmas de Gran Canaria.

Potențialul turistic excepțional al acestor insule este pus în valoare pe scară largă, Canare reprezentând o destinație de mare interes internațional. Anual, arhipelagul este vizitat de peste 12 milioane de turiști, ceea ce face din turism principalul domeniu de activitate economică și cea mai importantă sursă de prosperitate. Cele mai căutate sunt insulele Tenerife, Gran Canaria și Lanzarote.

Insula Tenerife. Individualitatea geografică

Tenerife, cea mai mare insulă din arhipelagul Canare (Fig. 3, Fig. 4), s-a format în perioada neogenă (12-7 milioane de ani, activitatea vulcanică continuând și în cuaternar, până în zilele noastre. Ultima erupție istorică s-a produs în 1909, în vulcanul Chinyero, la nord-est de Teide.

Cu aproximativ 10 milioane de ani în urmă, în miocen, au apărut trei mari „vulcaniscut”, care formează cea mai veche și mai mare parte a insulei Tenerife de astăzi. Sunt masivele

2) Pleneză = suprafață interfluvială structurală, de formă triunghiulară, situată între ravenele (văile) care fragmentează divergent conurile vulcanice

vechi Anaga (la NE), Teno (la NV) și Rogue del Conde (la S). Acești vulcani, dezvoltându-se în pliocen, s-au unit, formând o singură insulă în urmă cu 7 milioane de ani.

Stratovulcanii Teide și Pico Viejo, edificiile vulcanice cele mai impunătoare, s-au ridicat ulterior, în pliocen-pleistocen, la intersecția a trei axe

eruptive. Mari erupții au avut loc cu cca 15.000 de ani în urmă, când El Teide se înălțase la o cotă superioară celei de astăzi. În timpul unei erupții deosebit de puternice, vârful acestui vulcan a fost distrus, partea centrală (somitală) a aparatului vulcanic s-a prăbușit, rezultând o mare depresiune cvasicirculară, numită calderă³⁾,

Fig. 3 - Insula Tenerife. Imagine satelitară Landsat
(Itinerarios Didacticos por la Isla de Tenerife, GEOVOL, UCLM, 2013)

Fig. 4 - Insula Tenerife
(Itinerarios Didacticos por la Isla de Tenerife, GEOVOL, UCLM, 2013)

respectiv caldera Las Cañades (Cañades del Teide). Cutremurul asociat exploziei vulcanice a generat un uriaș tsunami, resimțit puternic și pe coasta estică a Americii de Nord. Numai erupțiile ulterioare aveau să ridice vulcanul El Teide la altitudinea actuală (3.718 m), cea mai mare dintre vulcanii din bazinul Atlanticului.

Așadar, Insula Tenerife s-a consolidat în jurul edificiului central (Cañadas-Teide), pe trei axe de erupție vulcanică (Fig. 5). Formațiunile din constituția geologică a insulei atestă alternarea episoadelor eruptive de tip fisural (efuziv, hawaiian, de mai joasă energie, cu emisii de lave bazice, fluide) cu cele de tip exploziv (strombolian, cu emisii de gaze și piroclaste). De aceea, categoria caracteristică de edificiu vulcanic este stratovulcanul, în care curgerile de lavă alternează cu stratele de piroclaste (cenușă, la-

pili, pietre și bombe vulcanice). Aceste strate sunt intersectate frecvent de dyke⁴⁾-uri, care, prin eroziune diferențială, au căpătat și expresii morfologice, uneori extraordinare (ca în caldera Cañadas). Totodată, sistemul vulcanic din Tenerife mai cuprinde: 297 vulcani bazaltici monogenici de vârste și trăsături morfologice diferite, din care 43 de edificii au fost datate (30 în holocen și 13 în pleistocen); aparate hidro-magmatice (maare); domuri (Dóniz Páez, 2009).

În Tenerife se află cea mai mare calderă de pe Glob (peste 16 km în diametru) – Las Cañadas (Cañada = strungă, trecătoare - în limba spaniolă) - și cel mai impunător vulcan din Canare – El Teide, care în Piton del Teide are 3.718 m, cota cea mai înaltă din Spania. De asemenea, este cel de-al treilea vulcan de pe Glob ca înălțime (aproximativ 7.000 m față de fundul

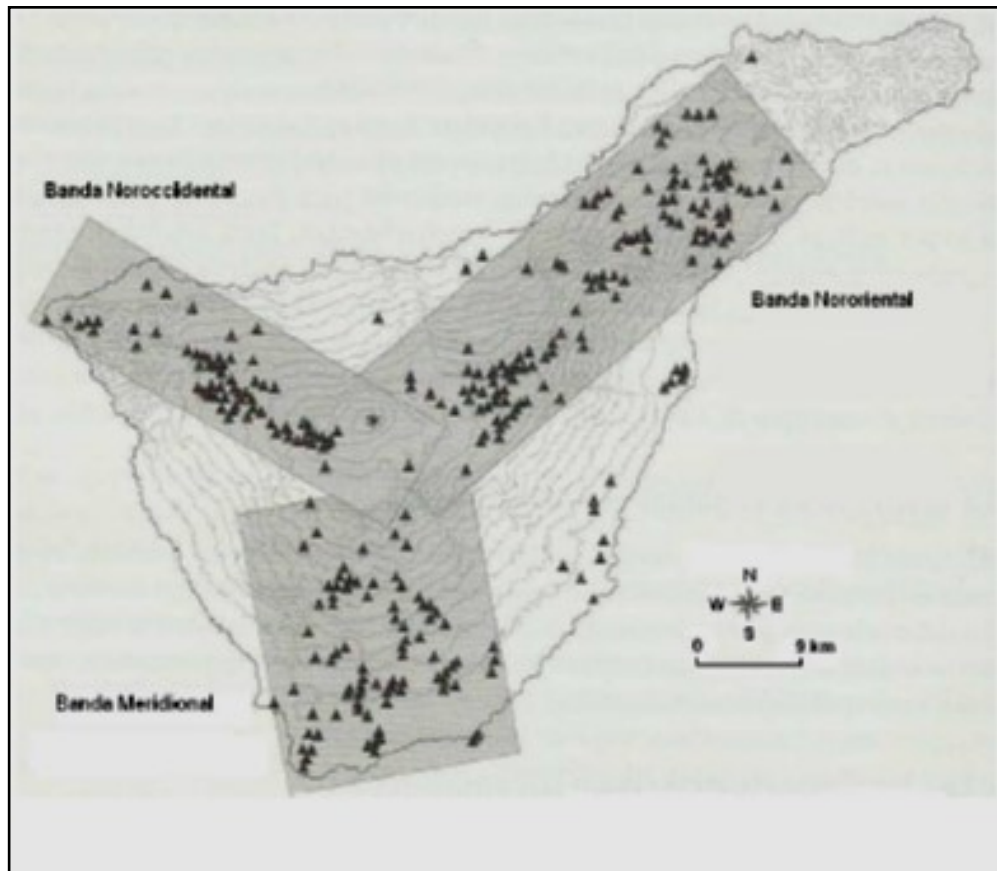

Fig. 5 - Axele eruprive din Insula Tenerife
(Doniz Paez, 2009)

3) Calderă – de la cuvântul spaniol „caldera”, care înseamnă „cazan” sau „căldare”. Sensul geomorfologic este acela de crater de mari dimensiuni format prin erupții explozive sau prăbușirea conului vulcanic spre camera magmatică din care au fost expulzate gazele și lavelle.

4) Dyke – dig, zid (limba engleză); formă de relief derivată, prin eroziune diferențială, dintr-o intruziune magmatică lamelară a edificiului vulcanic, verticală sau înclinată.

oceanului – baza sa submersă aflându-se la peste 3000 m adâncime) și ca masă, după vulcanii hawaiieni Mauna Loa și Mauna Kea (Fig. 6).

Unele însemnări despre o erupție din Tenerife se găsesc în jurnalul de călătorie al lui Cristofor Columb (Cristobal Colon), aflat în una din expedițiile sale către noul continent. Este vorba de erupția din 1492, care a avut loc la sud-

rezultat al oscilațiilor de nivel ale oceanului în cuaternar.

Teide⁵⁾ este un vulcan activ (unicul strato-vulcan activ din Insulele Canare), un sistem vulcanic dinamic, cu emisii fumarolice: H₂O (68-83%); N₂, CH₄, H₂, He, O₂, Ar, H₂S, SO₂ (Melian Gladys et. al., 2010).

Pe această insulă și în întregul arhipelag este implementat un sistem de supraveghere și

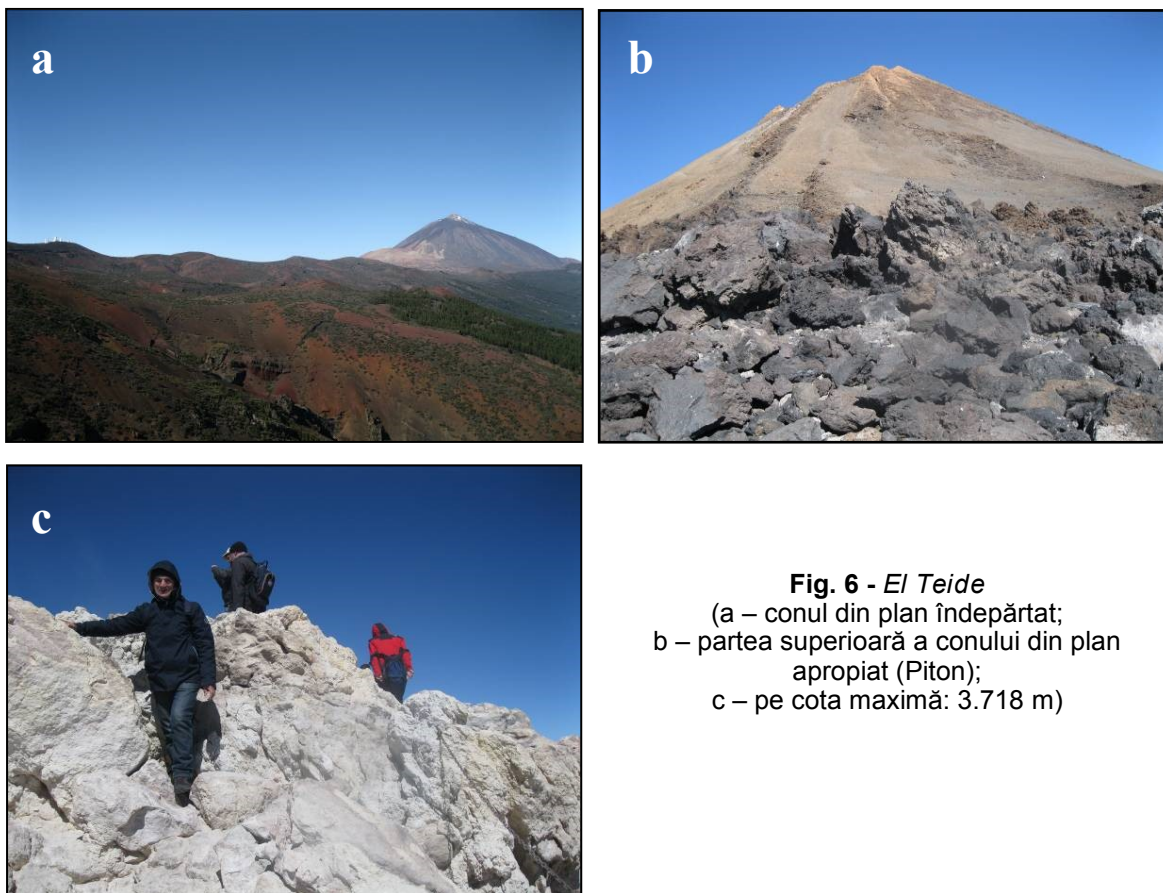

Fig. 6 - El Teide

(a – conul din plan îndepărtat;
b – partea superioară a conului din plan apropiat (Piton);
c – pe cota maximă: 3.718 m)

vest de vulcanul Pico Viejo.

Relieful sculptural în masivele vulcanice vechi ale insulei este compus din ravene profunde, respectiv barancosuri (barrancos) și interfluvii impresionante, în lamă de fierăstrău. Pe conurile vulcanice mai recente s-au format ravene (generate de curgerile de lavă și de torențele de apă provenite din ploi și topirea zăpezilor), dar și planeze (suprafețe interfluviale plane, concordante cu suprafața de strat a stratovulcanilor), de formă triunghiulară datorită caracterului radial al barrancosurilor. Pe văile mai evoluate din masivele vechi Anaga, Teno și Rogue del Conde pot fi urmăriți umeri de vale, și nivele de terase, ca

evaluare a activității vulcanice. Altfel spus, există un sistem de vigență vulcanică, devenit operativ din anul 2008 (Márquez Alvaro, 2010).

Sistemul de Vigență Vulcanică, organizat de Institutul Geografic Național (IGN), este alcătuit din patru elemente (Grupo de vulcanología del Instituto Geográfico Nacional, 2010):

- Stații geofizice și geodezice, atât de achiziție, cât și de tratare în timp real (stații multi-parametri în timp real);

- Sistemul de comunicații, de procesare și analiză a datelor, care permite urmărirea continuă a schimbărilor parametrilor fizici asociați activității vulcanice;

5) Teide – de la „eeyde”, care înseamnă „iad” în limba guanșilor, băștinașii din Canare; asimilat în limba spaniolă, cuvântul a devenit „el teide” („iadul”)

- Sistemul de generare a hărților de pericolozitate (de risc) pe termen scurt și de simulare a scenariilor posibile;

- Sistemul de informare și gestionare.

Sunt operative transmiterea datelor în timp real, procesarea și analiza datelor prin programe automate ale căror timpi de răspuns permit generarea de alerte seismice și vulcanice. De asemenea, sunt implementate o rețea geodezică (3 mareografe și 5 stații GPS permanente), o rețea seismică (5 stații), o rețea geomagnetică (magnetometre), camere termice (IR) și camere de control vizual. În această infrastructură funcționează două centre nodale de recepție, analiză și difuzare a datelor, una în Tenerife și alta la Madrid.

Pe baza analizei datelor de observație – serii temporale de date geofizice, geochimice, geodezice – s-a evaluat că El Teide este un vulcan de foarte înalt risc (Márquez Alvaro, 2010). Așa numita criză seismo-vulcanică din Tenerife din 2004 indică o reactivare a sistemului vulcanic din Tenerife. Procesul de instabilitate a sistemului vulcanic, deformarea asimetrică a vulcanului ar putea culmina cu o erupție⁶). Așa se explică creșterea interesului oamenilor de știință pentru cercetarea vulcanismului din insulă și pentru implementarea sistemului de supraveghere și evaluare, care să permită stabilirea automată a nivelului de activitate vulcanică și gestionarea sistemului de alertă de către instituțiile responsabile cu vigilența vulcanică în Spania.

Data fiind așezarea geografică, clima Insulei Tenerife, ca și cea a arhipelagului Canare în ansamblu, este subtropicală, cu trăsături specifice imprimate de ocean (Curentul rece, de compensație, al Canarelor) și de continentul african (Sahara, dinspre care bat alizeele). Deosebirile meteorologice (termice, în special) relativ mici de-a lungul anului fac din Tenerife insula „primăverii eterne” (trăsătură care poate fi extinsă asupra întregului arhipelag).

În sezonul cald și uscat (aprilie-octombrie) acționează alizeele din direcție nord-estică. Acestea antrenează adesea praf și nisip saharian peste Insulele Canare. În sezonul mai rece și umed (noiembrie – martie), circulația dominantă este nordică (oceanică), aceasta lăsând precipitații însemnate pe flancul nordic al Insulei Tenerife, acolo unde se dezvoltă pădurea de foioase de tip laurisilva.

La rândul său, relieful influențează clima prin orientarea liniilor orografice principale și prin

altitudine. Astfel, bariera dorsalei muntoase face ca pe țărmul sudic să fie un climat de adăpost, dar mai uscat, favorizând dezvoltarea unor stațiuni mai noi, ca Los Cristianos și Las Americas. Altitudinea maximă de 3.718 m generează diferențierea pe verticală a climei din insulă. Se identifică trei nivele climatice: *nivelul inferior* (0-1300 m) (temperatură ridicată și umiditate scăzută: temperatura medie anuală de 19-22°C, precipitații medii anuale de 350-550 mm); *nivelul mediu sau de inversiune* (1300-2000 m) (temperatură mai redusă, dar umiditate ridicată); *nivelul superior* (peste 2000 m) (temperatură din ce în ce mai scăzută către vârful lui El Teide, umiditatea se reduce în mod drastic; ierni lungi și friguroase, prezența zăpezii și a înghețului la peste 3000 m, denumit etajul orocanaria).

Este interesant fenomenul „mar de nubles” („mare de nori”) care se produce frecvent datorită inversiunii termice și condensării vaporilor de apă în intervalul altitudinal de 600 – 1800 m. Acest strat de nori orografici care înconjoară edificiul muntos al insulei este spectacular atunci când îl privim de la altitudini de peste 2000 m.

Din punct de vedere biogeografic sunt caracteristice biodiversitatea floristică și faunistică, fiind inventariate cca. 1400 de specii, apoi unicitatea multora dintre specii, fiind cunoscute peste 100 de endemisme, și, în fine, etajarea vegetației și faunei. Alexander von Humboldt, atunci când a postulat etajarea biogeografică ca o legitate, a avut în vedere nu numai realitatea din Anzii ecuadorieni, ci și ceea ce observase în Insula Tenerife⁷.

Etajele biogeografice se succed în felul următor (Fig. 7):

- Matorral costero (tabaibal-cardonal)/piso (etajul) infracanaria și termocanaria (0-1.300 m); formațiuni vegetale xerofile: *Euphorbia balsamifera*, *Euphorbia canariensis*, *Dracaena draco* (Arborele dragon), *Strelitzia reginae* (Floarea pasărea paradisului), *Echinocactus* (Fig. 8).

- Laurisilva (El Monteverde): genul *Laurus* (Dafinul), *Ficus macrophyla*, *Ficus elastica*.

- Pinar (1.300 – 2.000 m); Corona forestal / piso mezocanaria: *Pinus canariensis* (*Pinar canario*)

- Matorral de cumbre / piso supracanaria / Retamar (2.000 – 3.100 m): *Spartocytisus supranubius* (Retama del Teide), *Juniperus cedrus* (Cedro cana ris), Herba de Pajonera, *Echium wildpretii* (Tajinaste rojo), graminee.

- Piso orocanaria (peste 3.100 m): grami-

6) Se apreciază că atunci când energia acumulată în sistemul vulcanic (magma în ascensiune) va fi suficientă pentru a produce un cutremur de 4,5 sau superior (scara Richter), sistemul se va depresuriza și se va produce erupția (Elena Golzález Cárdenas, vulcanolog de la Universitatea Castilla – La Mancha, Ciudad Real).

7) Plecând în expediția către America de Sud (Á Coruña, 5 iunie 1799), Humboldt s-a oprit timp de 6 zile în Tenerife, unde a făcut o ascensiune pe vulcanul El Teide. În Puerto de la Cruz se găsește și astăzi casa de oaspeți, în stilul colonial spaniol, în care a poposit marele savant (geograf, naturalist).

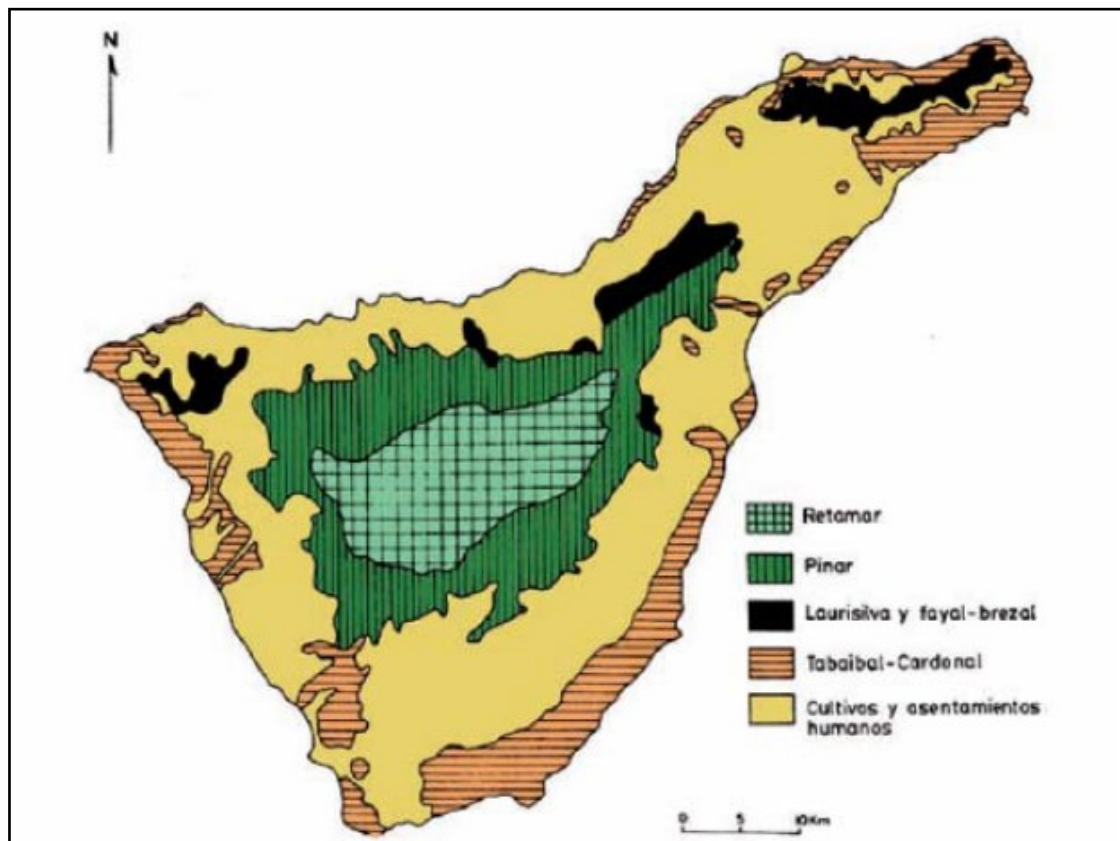

Fig. 7 - Distribuția vegetației în Insula Tenerife
(*Itinerarios Didacticos por la Isla de Tenerife, GEOVOL, UCLM, 2013*)

nee, *Viola cheirantifolia* (Violeta del Teide).

Între matorral costero și laurisilva / pinar se află terenurile cultivate și așezările (Cultivos y asentamientos).

Peisajul natural al Insulei Tenerife comportă o sumă de caracteristici care îi conferă importantă științifică deosebită. Acestea sunt: diversitatea (cea mai mare diversitate de peisaje din Insulele Canare), raritatea, fragilitatea, reprezentativitatea, singularitatea și, în consecință, numărul cel mai mare de spații protejate din arhipelag (parcuri naționale, parcuri naturale). Astfel, Parcul Național Teide, înființat în 1959, este inclus în Patrimoniul Umanității UNESCO din 2007, fiind al doilea cel mai vizitat parc din lume, după Yellowstone (S.U.A.) (Fig. 9).

Redăm și tipurile principale de peisaje, acestea urmând etajarea bioclimatică: *El matorral costero*, *El Monteverde (Laurisilva)*, *Los Pinares canarios*, *Matorral de cumbre*, *Los medios antropizados*.

Insula Tenerife deține un potențial turistic extraordinar, natural și cultural. Paradis turistic, Tenerife a devenit o destinație turistică de inte-

res mondial, fapt atestat de cei peste 5 milioane de persoane care o vizitează anual.

Condițiile și valorile cadrului natural, patrimoniul cultural moștenit din perioada colonială (orașul San Cristobal de La Laguna este inclus în Patrimoniul Umanității UNESCO) (fig. 10), infrastructura bine dezvoltată (numărul mare de stațiuni litorale, rețea de transport rutier modernă, aeroporturi – Tenerife Norte și Tenerife Sur – , porturi ca Santa Cruz de Tenerife) permit practicarea celor mai diverse forme de turism tot anul. De exemplu, pentru a face o ascensiune pe El Teide, se utilizează căile rutiere până la stația de teleferic (instalație realizată de către o firmă elvețiană) de la altitudinea de 2.350 m. Cu telecabina se poate urca până la 3.555 m (stațiunea numită La Rambleta). De aici, ascensiunea pe Piton del Teide se face numai pe jos în baza unui permis obținut, în avans, de la Administrația Parcului Național (tel.: 0034.922.922.371, program între orele 9 și 14).

În Tenerife sunt dezvoltate și alte activități economice: agricultura (culturi subtropicale și tropicale pe terenuri terasate, dar și în sere și

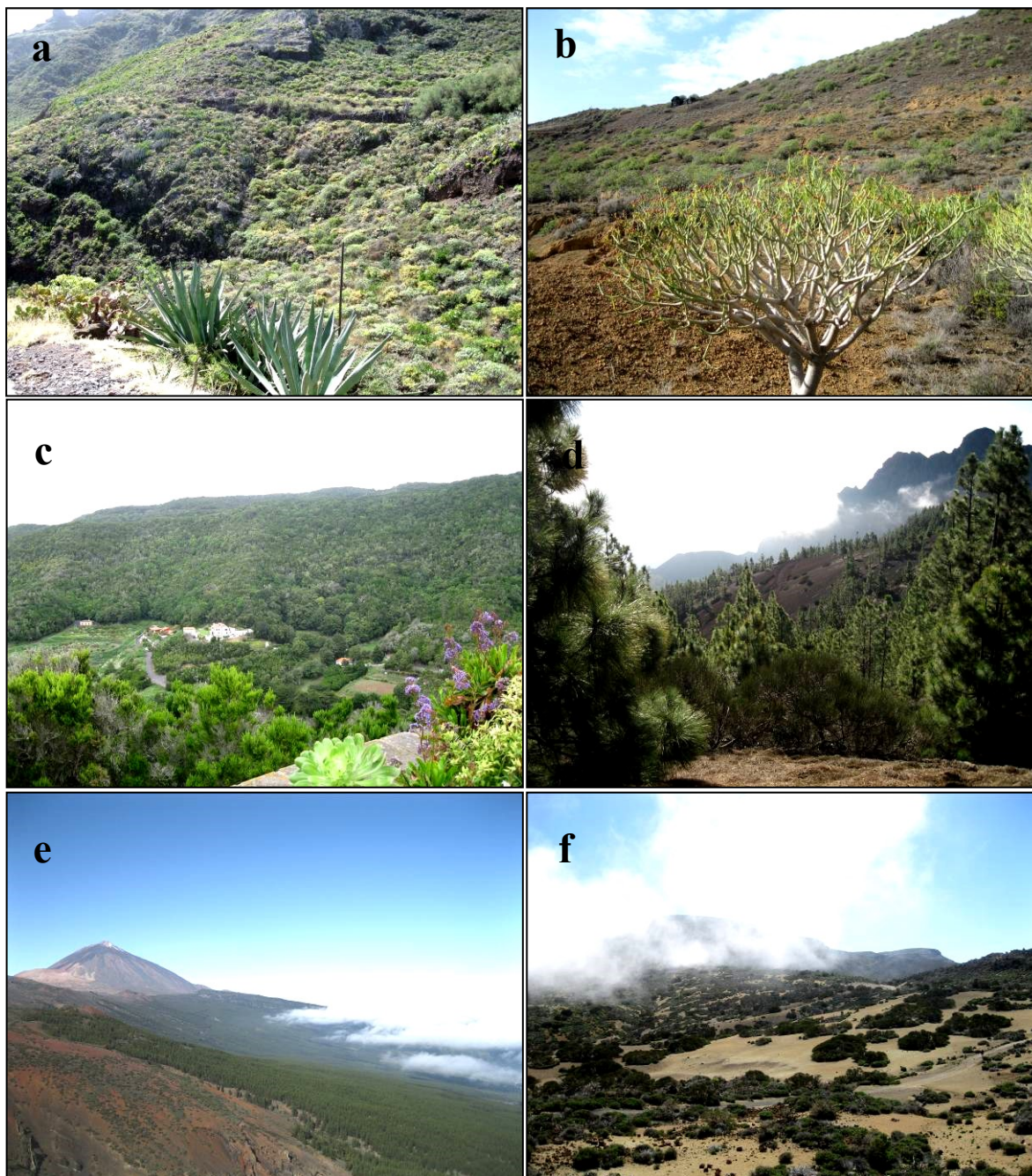

Fig. 8 - Formațiuni vegetale etajate în Insula Tenerife.

a – Matorral costero; b – Matorral costero. În prim plan specia endemică *Dracaena draco*;
c – Laurisilva; d – Pinar (Corona forestal); e – limita dintre etajele Pinar și Matorral de cumbre;
f – Matorral de cumbre

solarii; foarte răspândită este cultura bananierului); industrii portuare (rafinarea petrolului, industria petrochimică, construcții navale în Santa Cruz de Tenerife), industria alimentară etc., transporturile rutiere (autostrada litorală, rețea de drumuri densă, modernă), navale (portul Santa Cruz de Tenerife) și aeriene (cele două aeroporturi asigură legăturile interinsulare, în cadrul Spaniei și în

Fig. 9 - Intrarea în Parcul Național El Teide

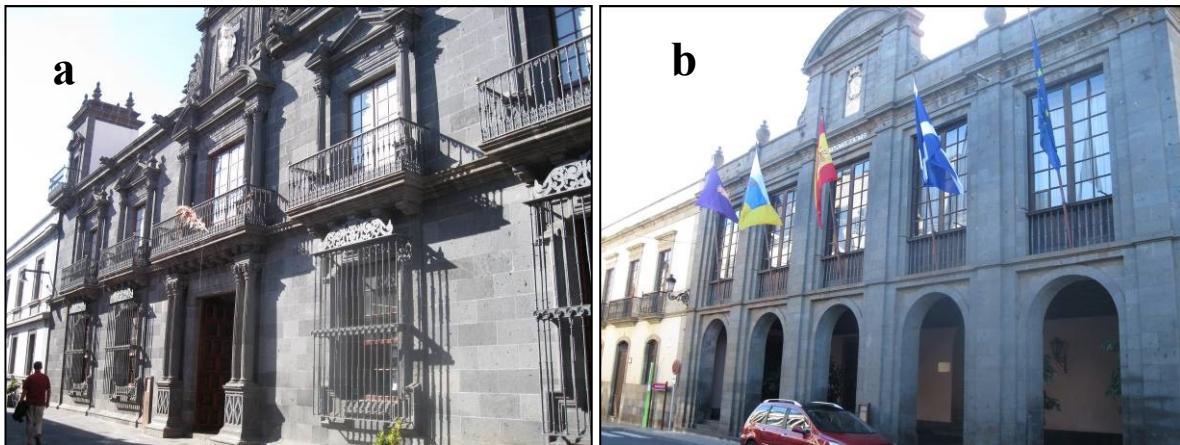

Fig.10 - Imagine din partea veche a orașului San Cristobal de La Laguna
a - Sediul Episcopiei; b – Consiliul Municipal

toată lumea).

Comunitatea din Tenerife este cunoscută și printr-o intensă activitate culturală și științifică, concentrată în aglomerația Santa Cruz de Tenerife - San Cristobal de La Laguna. Învățământul superior și cercetarea științifică, cu vechi tradiții, se desfășoară în principal în cadrul Universității La Laguna (UCL), fondată în anul 1792 (Fig. 11). În această prestigioasă instituție a profesat decenii de-a rândul savantul român Alexandru Ciorănescu. În Tenerife se află și Institutul Vulcanologic din Canare (INVOLCAN).

Insulele Canare, insulele fericite („islas fortunadas”) pentru savantul român Alexandru Ciorănescu (Alejandro Cioranescu)

De Insulele Canare, de Tenerife în special, și-a legat viața și activitatea științifică eruditul filolog și istoric român Alexandru Ciorănescu.

S-a născut în anul 1911, la Moroieni, județul Dâmbovița, într-o familie de institutori (tatăl: Ion Ciorănescu). Din familia aceasta cu 9 copii s-au ridicat mai multe personalități ale culturii și

Fig.11 - Universitatea La Laguna (ULL)

științei românești, reprezentând o adevărată dinastie de cărturari: matematicianul Nicolae Ciorănescu, poetul Ion Ciorănescu, scriitorul ziarist George Ciorănescu, chimista Ecaterina Ciorănescu Nenițescu.

Alexandru Ciorănescu a trăit în exil din 1946 până în 1999: mai întâi, pentru numai doi ani (1946-1948), în Franța, apoi, între 1948-1999, în Spania, anume în Insula Tenerife, în orașul Santa Cruz.

A predat mai multe cursuri (limbi românece, literatură comparată etc.) la Universitatea La Laguna, unde devine profesor titular în 1978.

Opera sa de savant umanist, de enciclopedist, este impresionantă: peste 500 de lucrări, multe în limbi de circulație internațională (lingvistică, literatură comparată, eseuri, proză, dramaturgie, poezie, istorie și geografie). Este suficient să amintim aici: „*Dicționarul etimologic al limbii române*” (în limbile spaniolă și română, în două ediții, 1958-1966 și 2000), în 7 volume.

Alexandru Ciorănescu este considerat cel mai mare istoric al Insulelor Canare („Islas Fortunadas”). Lucrările de referință sunt: „*Historia de Santa Cruz de Tenerife*” (1977, 1978), „*Colon y Canarias*” (1959), „*La primera biografía de Cristóbal Colon*” (1960), „*Historia del Cabildo Insular*

de Tenerife” (1988). Opera cea mai cunoscută a istoricului Alexandru Ciorănescu este „*Le Canarien*” (Ghilimescu Ștefan I., 2011).

De remarcă este faptul că în opera sa poate fi găsită o valoroasă informație de ordin geografic, la care fac apel specialiștii spanioli din domeniu. Doresc să redau aici un citat din Alexandru Ciorănescu, folosit ca motto de un geomorfolog de la Universitatea La Laguna pentru o lucrare de specialitate: „...*ver volcanes debia ser, para Humboldt, algo asi como ver archivos para historiador...*” (Javier Dóniz Páez, *Geomorfología de los volcanes basálticos monogénicos de la Isla de Tenerife, Canarias*, 2010).

Portretul luminos al savantului Alejandro Ciorănescu este creionat prin câteva mărturisiri venite din partea profesorului Maximiano Traperro (șeful Catedrei de Filologie spaniolă de la Universitatea Las Palmas) și consemnate de Gabriela Căluțiu (2012):

„*Taciturn, punctual, înalt și mândru, distant, întotdeauna corect, saluta. Niciodată nu a participat la întâlniri, reuniuni, comisii sau ocazii mondene. Nu a fost văzut pe coridoare oprindu-se pentru a discuta cu un student sau cu un alt profesor. Era bun, un om care știa multe.*”

„*S-a dedicat cu trup și suflet operei de in-*

vestigație, mai presus decât titlurilor și onorurilor, chiar cu prețul renunțării la o remunerație mai demnă și mai generoasă.”

„... un intelectual afabil, cu o conversație strălucită, cu un fin simț al umorului, vesel și galant”.

Pentru întreaga sa operă, Alexandru Ciorănescu a fost încununat cu titlul de Doctor Honoris Causa al Universității La Laguna (San Cristobal de La Laguna, Tenerife) în anul 1995.

Este important să se cunoască faptul că biblioteca savantului a devenit *Biblioteca Insular Alejandro Cioranescu* din Santa Cruz de Tenerife. Tot în semn de omagiu, o stradă din acest oraș îi poartă numele.

În țară, la Moroieni, în semn de recunoștință, a fost deschisă Casa memorială Ciorănescu, aflată sub egida Muzeului Literaturii Române.

Referințe bibliografice

Dóniz Páez Javier F., (2009), *Volcanos basálticos monogénicos de Tenerife*, Concejalía de Medioambiente del Excmo. Ayto de Los Realejos

Dóniz Páez Javier F., (2010), *Geomorfología de los volcanos basálticos monogénicos de la Isla Tenerife, Canarias*, Aportaciones recientes en volcanología (2005-2008), Centro de Estudios Calatravos, Ciudad Real, 2010

Dóniz Páez Javier F., Romero Carmen

(2010), *Investigación volcanológica en Canarias; Los estudios de geomorfología volcánica* (periodo 2000-2008), Aportaciones recientes en volcanología (2005-2008), Centro de Estudios Calatravos, Ciudad Real, 2010

González Cárdenas Elena et al., 2013, *Itinerarios didácticos par la Isla Tenerife*, GEOVOL, UCLM, Ciudad Real

Márquez Alvaro, (2010), *Deformación y inestabilidad potencial de volcán Teide (Tenerife, Islas Canarias); datos actuales y trabajos futuros*, Aportaciones recientes en volcanología (2005-2008), Centro de Estudios Calatravos, Ciudad Real, 2010

Melian Gladys et al., (2010), *Geodinámica de los fumarolas del volcán Teide (Tenerife, Islas Canarias)*, Aportaciones recientes en volcanología (2005-2008), Centro de Estudios Calatravos, Ciudad Real, 2010

Grupo de volcanología del Instituto Geográfico Nacional (IGN), *Sistema de vigilancia volcánica del IGN en tiempo real y campana de densificación de datos*, Aportaciones recientes en volcanología (2005-2008), Centro de Estudios Calatravos, Ciudad Real, 2010

Ghilimescu Ștefan Ion, (2011), *Centenar Alexandru Ciorănescu*, <http://www.romaniaculturala.ro>

Sonnenberg Căluțiu Gabriela, 2012, *Prin Canare, pe urmele lui Alejandro*, Occidentul Românesc, <http://occidentulromanesc.com>

POZIȚIA STATELOR IMPLICATE ÎN PROIECTELE ENERGETICE DIN CAUCAZUL DE SUD

Drd. Tabriz QARAYEV

heyirban@yahoo.com

Positions of the States Engaged in Energetic Projects in the Southern Caucasus. South Caucasus (also referred to as Transcaucasus), is a region situated to the south of the Greater Caucasus Mountain Range, composed of Georgia, Azerbaijan and Armenia. Due to the rich oil reserves of the Caspian Sea basin and geostrategic importance of the Caucasus as a crossroad between Europe and Asia, this region has always constituted a pole of attraction for the great powers of the world after the collapse of USSR. Not only neighboring countries like Russia, Iran, Turkey and Central Asian states (Kazakhstan and Turkmenistan), but also the United States, European Union and China are becoming actively involved in this region. Thus, while Armenia has been allied with Russia and Iran, considering these two powers as a counterweight to Turkey - its main enemy in the region, Azerbaijan and Georgia have developed geostrategic alliance with Turkey, and the United States by promoting cooperation with NATO member countries. Moreover, the conflict in Nagorno-Karabakh had deprived Armenia of the possibility of cooperation with other South Caucasian states. Armenia, which bases itself mainly on the relationship with Russia, believes that maintaining good relations with Iran is vital in terms of its national security, therefore, Armenia encourages active presence of Iran in the region. Meanwhile, Azerbaijan and Georgia, which have developed geo-economic relations between them in course of time and expanded strategic partnership with Western democracies, particularly through the NATO alliance, put forth their best efforts in order to leave the sphere of influence of Russia.

Keywords: Caucazul de Sud, proiect energetic, coridor energetic, Marea Caspică, interese strategice, interese economice, energie caspică, petrol, securitate energetică

Introducere

Conform Revistei de Statistică pentru Energie Mondială a British Petroleum (BP) din 2012, consumul energetic la nivel mondial a crescut din nou în 2011, având o rată de creștere de 2.5%, o valoare apropiată de media pe ultimii zece ani. Creșterea consumului este atribuită în special economiilor emergente deoarece în țările membre OECD (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) cererea a scăzut în 2011 pentru a treia oară în patru ani. Combustibilii fosili continuă să domine piața energetică, cu o cotă de piață de 87%, din mixul de hidrocarburi, petrolul fiind liderul pe piață (33.1%). Chiar dacă energia regenerabilă devine din ce în ce mai utilizată, momentan reprezintă doar 2% din consumul la nivel mondial.

Cercetările din ultimii ani au demonstrat că există surse suficiente de hidrocarburi pentru a face față creșterii de cerere, fapt evidențiat an de an de către BP în statisticile sale cu privire la rezervele dovedite, dar problemele de accesare ale acestor surse din unele regiuni și de transportare către consumatori creează provocări în încercarea de a asigura o ofertă pe măsura cererii la prețuri rezonabile [BP, 2012]. Din acest mo-

tiv, o parte însemnată a politicilor externe este preocupată de accesibilitatea conductelor și terminalelor, viitoarele trasee pentru conducte, de parteneriate etc. [Dolghin, 2004], sau, pe scurt, de securitatea energetică.

Pentru asigurarea acestei securități energetice, în ultimele două decenii, ulterior dizolvării Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) în decembrie 1991, Uniunea Europeană (UE) și Statele Unite ale Americii (SUA) au încercat să dezvolte relații cu cele trei state din Caucazul de Sud (Azerbaidjan, Georgia și Armenia), cu scopul de a obține accesul oferit prin intermediul acestor țări către bogatele surse energetice din bazinul Caspic.

Regiunea Mării Caspice (Caucazul de Sud și Asia Centrală) deține aproximativ trei - patru la sută din rezervele de petrol la nivel mondial și patru - șase la sută din rezervele globale de gaze naturale [BP, 2012]. Această proporție a rezervelor de hidrocarburi caspice din totalul mondial nu este semnificativă, dar ținând cont de incertitudinea furnizării de hidrocarburi din zona Golfului Persic către piețele internaționale, dar și de posibilitatea ca Rusia să folosească statutul său de furnizor energetic ca instrument pentru asigurarea hegemoniei locale, transportul resurselor energetice din Caucazul de Sud și

Asia Centrală (Kazahstan și Turkmenistan) către Occident prin Caucaz a căpătat importanță majoră pentru UE și SUA [de Haas, 2006].

Însă nu doar UE și SUA au interese energetice în zona Mării Caspice, ci și alți jucători ca Rusia, Iranul, Turcia, China sau statele învecinate din Asia Centrală ar dori să obțină controlul producției de petrol și gaze naturale ori al conductelor prin care vor fi transportate hidrocarburi spre piețele lumii [Neguț et. Al., 2008]. SUA dorește diversificarea rutelor energetice din Caucazul de Sud către piețele internaționale, în special către Europa, pentru a evita monopolul rusesc și a întări independența statelor din regiune, în timp ce Rusia este interesată să-și mențină hegemonia locală. Pentru Turcia și UE, Caucazul de Sud este o punte către hidrocarburi din bazinul Caspic și Asia Centrală, pe când Iranul și statele din Asia Centrală văd în regiunea Caucazului de Sud o rută de transport a resurselor energetice către Vest [Mehtiyev, 2004]. Rolul Chinei în această discuție este dat de faptul că, în calitate de al doilea cel mai mare consumator energetic la nivel mondial, după Statele Unite, această țară importă cantități importante de hidrocarburi caspice din Kazahstan și deci prezintă un interes real pentru securitatea regiunii dar, mai mult decât atât, dată fiind creșterea constantă a consumului, China ar putea fi interesată în găsirea și a altor importatori din zona Caspică din moment ce are deja un oleoduct ce pleacă de la malul Mării Caspice din Kazahstan. Această luptă contemporană pentru resursele energetice și rutele de transport ale hidrocarburilor din bazinul caspic este astfel un complex de variabile economice, geopolitice și de securitate [Nuriyev, 2001].

Rusia

Chiar și după mai bine de douăzeci de ani de la destrămarea URSS, Rusia continuă să considere statele din Caucazul de Sud ca făcând parte din sfera sa legitimă de influență și încearcă să-și restaureze hegemonia geopolitică tradițională în regiune, luptând activ dar subtil pentru dominarea vecinilor din “străinătatea apropiată” [Nuriyev, 2001]. Pe lângă aceste interese geopolitice, Rusia are și doleanțe economice asupra resurselor energetice abundente din zona Mării Caspice, dorind ca noile republici din Caucazul de Sud să exporte majoritatea acestor resurse prin conducte care străbat Rusia spre Occident. Astfel, Rusia ar reprezenta intersecția rutelor energetice care aprovizionează Europa, aceasta devenind tot mai dependentă de conducerea de la Kremlin. În plus, Rusia se concentrează în ultimul timp îndeosebi asupra statelor ex-sovietice din Caucazul de Sud pentru

că relațiile bune dintre Georgia și Azerbaidjan care se apropie tot mai mult de NATO și UE ar putea reduce sfera de influență rusă și pun probleme de securitate pe termen lung.

Sunny (2010), asemeni lui Nuriyev (2001), e de părere că scopul principal al Rusiei în Caucazul de Sud este restabilirea hegemoniei locale în “străinătatea apropiată”, ce se opune ambițiilor SUA de a obține hegemonia globală. În această regiune, Rusia are posibilitatea de a demonstra Uniunii Europene și NATO că nu este dispusă să le cedeze puterea asupra statelor ex-sovietice, Caucazul de Sud și Asia Centrală fiind cele mai vulnerabile din fosta URSS la influența marilor puteri occidentale. Dacă până în 2008, Rusia a folosit “puterea blândă” pentru a încerca să prevină creșterea influenței americane și europene în regiune, în august 2008 Rusia a demonstrat, prin războiul ruso-georgian, că poate să apeleze la “puterea dură” în cazul în care competitorii depășesc limitele pe care Kremlinul le-a impus. Prin astfel de evenimente, Rusia a arătat că dacă îi sunt neglijate interesele în regiune, atât Azerbaidjanul cât și Georgia, cele două state sud-caucaziene deschise către Vest, vor suporta consecințe grave din moment ce Rusia are capacitatea de a manipula conflictele etnice înghețate din aceste două țări pentru a reporni războaiele în Nagorno-Karabakh sau Abkhazia.

Controlul Georgiei este esențial pentru “jocul energetic” al Rusiei, din moment ce Moscova consideră energia ca fiind cheia succesului pentru revenirea sa pe scena mondială. Din moment ce Georgia este singura alternativă de transport a hidrocarburilor din Caucazul de Sud și Asia Centrală către Europa pentru a evita Rusia, eliminarea acestei alternative ar însemna un pas mareț în recăștigarea titlului de putere mondială și a controlului energetic asupra vecinilor europeni. Punctul cel mai vulnerabil al Georgiei este coasta Mării Negre, Georgia fiind singura dintre cele trei state din Caucazul de Sud cu acces la Marea Neagră, deoarece este slab protejată pentru o invazie maritimă, fapt de care ar putea profita atât Rusia cât și Abkhazia. Este greu de imaginat că forțele armate ale Rusiei nu au un plan de posibil atac al Georgiei pe mare, ținând cont de faptul că există antecedente, iar relațiile tensionate dintre Rusia și Georgia nu par să se îmbunătățească în viitorul apropiat. Mai mult de atât, Rusia a furnizat Abkhaziei de-a lungul timpului armament pentru a folosi această regiune ca un factor de intimidare împotriva ambițiile statelor din Caucazul de Sud de a avea politici externe și de apărare independente [Tchantouridze, 2008]. În acest context, Georgia se vede nevoită să-și afirme suveranitatea și independența față de Rusia prin

stabilirea de alianțe cu organizații și state vestice.

De altfel, Tchantouridze (2008) explică că de amenințarea Rusiei nu este scutit nici Azerbaidjanul care, având o graniță adiacentă cu cea a Rusiei la Marea Caspică, prezintă un risc mai mare pentru o invazie rusească. Față de Georgia, care ar putea găsi susținere în alte state cu ieșire la Marea Neagră pentru a-și menține suveranitate, apărarea Azerbaidjanului în Marea Caspică este afectată de lipsa suportului celorlalte state, spre exemplu Iranul continuă să conteste statutul legal al Mării Caspice și deținerea de către Azerbaidjan a unor rezerve de petrol off-shore, pe când Turkmenistanul este de partea Rusiei și nu dorește să deterioreze relația cu aceasta pentru susținerea Azerbaidjanului. Mai mult decât atât, asemeni Georgiei în cazul conflictului cu Abkhazia, Rusia ar putea să se implice în conflictul din Karabah pentru a susține Armenia și Karabahul, și chiar să formeze o alianță cu acestea împotriva Azerbaidjanului cu scopul de a obține controlul asupra resurselor bogate de hidrocarburi ale acestora. Cu toate acestea, Azerbaidjanul nu a afișat o poziție atât de fermă împotriva Rusiei ca Georgia, dar are o tendință pro-vestică destul de clară.

Dintre cele trei state sud-caucaziene, singura care a rămas fidelă Rusiei este Armenia care, nefiind sigură de suportul NATO sau UE în fața opresiunilor rusești care ar apărea în cazul în care ar arăta o dorință de integrare în aceste formațiuni, a preferat să nu își asume riscul și să păstreze relațiile cu acestea la nivelul de cooperare.

Astfel, se poate concluda că în ceea ce privește interesele Rusiei în Caucazul de Sud, acestea sunt legate de hidrocarburi din regiune deoarece dacă statele sud-caucaziene rămân dependente de importurile energetice rusești sau de sistemul de conducte ale Rusiei, atunci ele rămân în sfera de influență a acestora și a companiilor energetice rusești.

Statele Unite ale Americii

Cele trei mici state din Caucazul de Sud au captat fiecare în parte mai multă atenție din partea Statelor Unite decât era de așteptat. Explicația este dată de petrolul Azerbaidjanului, puternica diasporă internațională a Armeniei și atitudinea pro-vestică a conducerii Georgiei [Olcott Brill, 2002]. Implicarea SUA în regiune se manifestă prin dorința de a obține și asigura stabilitatea zonei prin rezolvarea conflictelor înghețate și de a garanta exploatarea și transportarea hidrocarburilor caspice către piețele internaționale prin înlăturarea monopolului rusesc.

Așa cum s-a văzut în secțiunea anterioară, Rusia, încă de la destrămarea URSS din 1991, și-a manifestat dorința de control a statelor ex-sovietice, fapt neagreat de marile puteri ale lumii, printre care și SUA. Aceasta din urmă a fost atrasă de rezervele petroliere ale Azerbaidjanului, mai multe companii petroliere americane, precum Chevron, ExxonMobil, Unocal și Amerada Hess, fiind implicate în proiectele de extracție petrolieră din Azerbaidjan [Olcott Brill, 2002]. Din acest motiv, problemele de securitate ale regiunii caspice au devenit foarte importante pentru SUA care a început dialogul pe probleme de securitate cu Azerbaidjanul încă din 1997, iar din 1999 a furnizat statului sud-caucazian armament și vase de patrulare în Marea Caspică [Mehtiyev, 2004]. Relațiile bilaterale dintre cele două țări s-au îmbunătățit semnificativ după evenimentele de la 11 Septembrie 2001, când, o dată cu declanșarea acțiunilor militare în Afghanistan, Georgia și Azerbaidjan s-au dovedit aliați de nădejde în lupta împotriva terorismului, alături de țări din Asia Centrală precum Turkmenistan, Kazahstan, Uzbekistan și Kyrgyzstan, oferind SUA dreptul de a ateriza, alimenta și tranzita pe teritoriile lor [Cornell, 2005]. În schimb, Statele Unite s-au oferit să modernizeze sistemul de apărare aeriană și aeroporturile militare din Azerbaidjan și a înființat un departament de cooperare pentru apărare la ambasada americană din Baku cu scopul de a întări cooperarea militară dintre cele două națiuni. Mai mult decât atât, criza din Iraq și susținerea Azerbaidjanului în acțiunile militare americane în Iraq din 2003, au crescut oportunitățile de stabilire a unor alianțe pe termen lung în regiune.

Atât importanța ridicată a rezervelor petroliere din Caucazul de Sud, cât și considerențele geopolitice, au făcut SUA să considere relocarea câtorva dintre forțele sale militare din Vestul Europei în Caucaz și bazinul Caspic [Mehtiyev, 2004]. De asemenea, în 2005, Statele Unite și-au exprimat intenția de a construi două sisteme radar în Azerbaidjan, unul la granița cu Iran și celălalt la granița cu Rusia, ce vor fi legate de sistemele anti-rachetă propuse să fie instalate în Europa Centrală astfel încât să se realizeze o umbrelă de protecție împotriva Iranului de la Marea Caspică până în Balcani [Baban & Shiriyev, 2010]. Reacțiile n-au întârziat însă să apară. Ambii vecini ai Azerbaidjanului, Iranul și Rusia, fiind rivali ai SUA, au criticat cooperarea militară dintre SUA și Azerbaidjan și posibila prezență militară din Caucazul de Sud pe care nu par să fie dispuși să o accepte.

Cu toate acestea, intervenția Statelor Unite în Azerbaidjan s-a dovedit a fi benefică pentru acesta din urmă pentru că, în caz contrar, i-ar fi fost mult mai greu să-și exploateze

rezervele de petrol și gaze naturale și, asemeni Turkemistanului, ar fi fost în totalitate dependent de Rusia pentru transportul hidrocarburilor către piețele internaționale. Tocmai de această dependență se teme SUA, din moment ce structura prețului petrolului, față de cea a gazelor, este dată de piețele mondiale, astfel țările de tranzit având mare putere discreționară. De aceea, cu scopul de a evita tranzitarea Rusiei, administrația Clinton a susținut puternic proiectul de transportare a petrolului azer prin Turcia, pe ruta Baku - Tbilisi - Ceyhan (oleoductul BTC), în loc de varianta prin portul rusesc Novorossisk [Olcott Brill, 2002].

În ceea ce privește gazele naturale, începând cu mai 2006 când gazoductul BTE (Baku – Tbilisi – Erzurum) a devenit funcțional, mai multe proiecte precum Nabucco, ITGI (Interconnector Turcia Grecia Italia), TAP (Trans Atlantic Pipeline), AGRI (Azerbaidjan Georgia Romania Interconnector), White Stream și altele, au fost finalizate, sunt în curs de realizare sau în stadiul de proiect, toate având în comun faptul că nu includ Rusia ca țară de tranzit. Din acest motiv, așa cum a fost evidențiat în secțiunea anterioară, Rusia, văzând prezența din ce în ce mai activă a SUA și UE în sfera sa de influență, încearcă să țină active “conflictele înghețate” din regiune, cu speranța că astfel va încetini investițiile acestora în proiectele energetice din zona caspică și va împiedica pierderea controlului asupra Caucazului de Sud. Astfel, până se va ajunge la un consens între acești trei mari jucători mondiali, puterile vestice au decis să asigure securitatea energetică în Caucazul de Sud. Atât surse occidentale cât și rusești au semnalat faptul că ofițerii miliari din Turcia, împreună cu colegii lor din Azerbaidjan și Georgia au simulat de-a lungul timpului exerciții de protecție a conductelor BTC și BTE în caz de atac armat, și susțin posibilitatea existenței unor înțelegeri cu SUA și NATO pentru securizarea acestora. Însă, oficialii NATO, SUA, georgieni și azeri neagă implicarea SUA și NATO în proiectele de securizare din Georgia și Azerbaidjan, susținând că cele două state nu beneficiază de ajutor extern pentru protecția conductelor, poziție ce vine în contradicție cu afirmațiile reprezentanților NATO care au arătat un interes pentru Caucazul de Sud și pentru resursele sale energetice, în particular [de Haas, 2006].

Neavând rezervele de petrol și gaze ale Azerbaidjanului, Georgia este mai vulnerabilă față de presiunile rusești, puterea de la Kremlin fiind oricând dispusă să folosească “puterea dură” în Georgia, așa cum a dovedit în 2008. Din cauza amenințărilor Rusiei, Georgia a devenit cea mai deschisă către Occident dintre toate cele trei state sud - caucaziene, având scopul de

a găsi surse de finanțare și ajutor pentru asigurarea securității și independenței statale. Astfel, transportul de hidrocarburi caspice a căpătat o importanță majoră pentru georgieni din moment ce reprezintă o sursă de venit care le asigură existența și chiar dacă guvernul georgian și-a asumat responsabilitatea de a proteja prezentele și viitoarele conducte de gaze și petrol de pe teritoriul țării sale, acesta mizează pe faptul că UE și SUA nu vor permite ca rutele alternative de transport ale hidrocarburilor să cadă sub controlul Rusiei [Olcott Brill, 2002], această supoziție dându-le încrederea că în cazul unui posibil viitor conflict vor beneficia de suport extern. De altfel, așa s-a și întâmplat, încă din momentul în care Georgia a fost considerată de către SUA ca făcând parte din coridorul energetic al bazinului Caspic și un aliat în războiul împotriva terorismului. Primul demers în această direcție a fost lansarea programului “Antrenează și echipează” în februarie 2002, când administrația Bush a anunțat decizia de a trimite 150 de instructori militari și 10 elicoptere militare de transport în Georgia, ajutor pe care georgienii îl ceruseră încă din 1997, dar pe care administrația Clinton a fost reticentă în a-l oferi. Asistența militară bilaterală din partea SUA oferită Georgiei a fost, de asemenea, în creștere constantă începând cu acea dată, fondurile oferite având ca scop atât securizarea frontierelor dar și asigurarea formării și educației militare.

Dintre cele trei state sud - caucaziene, Armenia este singura care are un strâns parteneriat cu Rusia, pe care o vede ca fiind protectorul său împotriva Turciei. Aceasta din urmă fiind membră NATO și apropiată de UE și SUA a determinat Armenia, încă din 1991, să păstreze alianța tradițională cu Rusia și ulterior să devină strict dependentă de aceasta pentru a supraviețui. Cu toate acestea, după evenimentele de la 11 septembrie, posibilitățile oferite de SUA și Europa au făcut Yerevanul să considere implementarea unei noi politici externe și de securitate după un model multi - vector ce presupune, în paralel cu păstrarea parteneriatului cu Rusia, și o îmbunătățire a relațiilor cu celelalte puteri mondiale ca SUA sau Franța. Astfel, în ianuarie 2005, Armenia a oferit suport Statelor Unite în Iraq, iar în 2007 au început dezbaterile în Congresul SUA pe tema adoptării unei rezoluții cu privire la recunoașterea “Genocidului Armenian”, demers amânat datorită opoziției Turciei [Priego, 2008]. Observând această ușoară deschidere a Armeniei, Statele Unite au încercat implicarea ei în coridorul energetic ca țară de tranzit în transportul hidrocarburile azere către Europa, SUA, ca mediator în conflictul Nagorno-Karabah, considerând că un astfel de proiect comun ar putea duce la soluționarea problemelor dintre cele

două state. Refuzul Armeniei de a renunța la strânsa legătură cu Rusia, au condus la eliminarea acestei variante și la reorientarea decidenților către Georgia care dorește să reducă puterea rusească în regiune și să adere la structuri euro-atlantice [Sabanadze, 2002].

Uniunea Europeană

Deși direct interesată de bogățiile Mării Caspice, în calitate de mare consumator global de hidrocarburi și principal beneficiar al unui coridor energetic Est-Vest, până la începutul anilor 2000, UE a preferat să lase inițiativa acțiunii în regiunea caspică în seama NATO, SUA și a aliaților regionali ai acestora (Turcia), din dorința de a nu înrăutăți relațiile cu Rusia, principalul furnizor energetic al Europei. Inițial, imediat după destrămarea URSS, UE și-a arătat interesul pentru regiunea caspică, ca potențial furnizor de hidrocarburi, profitând de haosul începuturilor din Federația Rusă. În acest sens, UE a lansat marile proiecte energetice TRACECA (Transport Corridor Europe-Caucasus-Central Asia) și INOGATE (International Oil and Gas Transport to Europe) care ar fi trebuit să lege Europa de regiunea caspică, dar escaladarea conflictelor regionale din zona caspică și revenirea în forță a Rusiei pe piața energetică europeană a dus la stagnarea acestor proiecte. Totodată, UE a decis să nu se implice în soluționarea conflictelor înghețate din Caucaz, lăsând această sarcină în seama altor organizații internaționale [Aldea, 2008]. În ultimul timp însă, extinderea Uniunii Europene către estul Europei, prin aderarea Bulgariei și a României în 2007, a adus UE la granița cu Caucazul de Sud, ce a făcut să crească interesele Uniunii pentru regiune. În acest context, strategiile europene privitoare la spațiul caspic au fost reevaluate și coordonate cu eforturile SUA și NATO. UE a decis să devină mai activă în zona caspică, atât ca mediator al conflictelor, dar și prin reluarea proiectelor energetice în regiune, dorind să-și asigure securitatea energetică prin diversificarea surselor energetice. Aceasta din urmă nu poate fi obținută însă fără rezolvarea problemelor serioase de securitate ale regiunii caspice atât la nivel intern, date de tensiunile politice și conflictele separatiste, cât și extern, fiind influențate de rivalitățile geopolitice ale actorilor regionali.

De altfel, și statele din Caucazul de Sud sunt interesate de dezvoltarea relațiilor cu Occidentul, acestea fiind garanții solide de securitate de la marile puteri mondiale precum UE sau NATO ce le sunt necesare pentru a-și asigura independența politică și viabilitatea economică [Cornell et. al., 2005]. Incluziunea Caucazului de Sud în Politica Europeană de Vecinătate în 2004

a reprezentat un mic pas în această direcție din moment ce anunța intensificarea cooperării dintre UE și țările sud - caucaziene, dar ceea ce așteaptă în special Georgia și Azerbaidjanul este o asigurare a securității pe termen lung, aceasta putând fi obținută cel mai devreme prin intrarea sub umbrela NATO.

Dintre cele trei state sud - caucaziene, ca și în cazul relației cu NATO, Georgia și-a exprimat cel mai clar dorința de a deveni membru UE, fapt previzibil ținând cont de opoziția vehementă a acesteia față de Rusia. De asemenea, Azerbaidjanul este deschis cooperării și interesat de aderare la UE, dar nu neglijează relațiile cu Rusia, pe când Armenia, așa cum a fost prezentat în secțiunile anterioare, fiind foarte apropiată de Rusia, nu ia în calcul varianta aderării în organizații euro-atlantice deși colaborează cu câteva state occidentale. Deschiderea către Vest a Georgiei și Azerbaidjanului implică totodată și asumarea unor riscuri mari pentru securitatea lor, Rusia sugerând în repetate rânduri că este dispusă să intervină armat în regiune, repetând evenimentele din 2008, dacă Georgia devine membru NATO, o amenințare ce vrea să arate că puterea de la Kremlin nu este dispusă să accepte prezența NATO și nici a UE în sfera sa de influență, ținând cont de faptul că ambele formațiuni sunt interesate în distrugerea monopolului energetic rusesc.

În pofida intereselor energetice evidente ale UE în regiunea caspică, eforturile europene de-a lungul ultimelor două decenii au fost mult mai reduse decât cele ale SUA, iar politica americană continuă să reprezinte cel mai bine poziția Occidentului în Caucazul de Sud în termeni de asigurare a securității, consolidare a statului de drept și promovare a proiectelor energetice. Într-adevăr, printre principalele priorități ale politici de dezvoltare energetică a UE se numără evitarea dependenței strategice în contextul în care unele țări membre UE sunt deja dependente strategic de gazul rusesc, în special state din Europa Centrală, de Est și de Sud-Est, în cazul în care există o dependență de aproape sută la sută de Gazprom, un furnizor de gaz monopolist din Rusia. Chiar și Franța și Germania sunt din ce în ce mai dependente de gazul rusesc, iar cererea de gaze naturale din Europa este așteptată să crească substanțial în viitor, Rusia fiind dispusă să umple acest gol cu gaz propriu, sau cu gaz din Turkmenistan și Kazahstan, dacă acestea nu vor avea opțiuni alternative de livrare la acel moment, Rusia urmând să controleze ruta de transport a acestor hidrocarburi [Cornell et. al., 2005].

Prima alternativă la această variantă s-a dovedit a fi o conductă de gaze naturale din Marea Caspică ce tranzitează Azerbaidjan,

Georgia și Turcia care a ajutat la diversificarea aprovizionării Europei cu energie și desigur la reducerea dependenței de monopolul rus. Acesta este cunoscut ca gazoductul Baku - Tbilisi - Erzurum (deseori abreviat BTE) care transportă gaze naturale de la terminalul Sangachal până la Erzurum în Turcia și care a devenit funcțional în 2006. În paralel cu gazoductul BTE se află oleoductul de petrol Baku - Tbilisi - Ceyhan (BTC) care se întinde de la câmpul petrolier din Azeri-Chirag-Guneshli din Marea Caspică până la portul turcesc Ceyhan din Marea Mediterană.

Desigur că nu se poate pune problema eliminării, prin aceste două proiecte, a dependenței țărilor occidentale de petrolul din Orientul Mijlociu și de gazele rusești, acestea reușind deocamdată să acopere doar un procent foarte mic din cererea globală. Totuși, aceste două conducte diversifică alimentarea globală cu hidrocarburi și o asigură împotriva unei probleme care ar apărea în altă parte. Astfel se realizează o piață concurențială, care este în interesul pe termen lung al Europei, al SUA precum și al monopoliştilor pentru că îi obligă să-și reformeze sistemul.

Cu toate acestea, o dată ce hidrocarburile azere au ajuns pe piețele europene, orice întrerupere a aprovizionării ar putea avea un impact imediat asupra consumatorilor europeni, oricât de fungibile ar fi piețele. Confruntându-se cu acest risc real de întrerupere a furnizării de energie, UE ar trebui să simtă necesitatea de a investi politic și economic în securizarea Caucazului de Sud, și anume să reînvie TRACECA, cu un angajament politic și financiar serios; să accelereze integrarea statelor sud - caucaziene în parteneriate trans-atlantice și în NATO; să faciliteze internaționalizarea proceselor de soluționare a conflictelor din Caucazul de Sud, care în prezent sunt monopolizate de Rusia; și să ofere, în continuare, un sprijin puternic pentru dezvoltarea unor noi proiecte energetice [Cornell et. al., 2005].

Astfel se poate concluda că statele membre UE cât și Georgia și Azerbaidjan au nevoie ca Uniunea să devină mai consistentă în implementarea instrumentelor sale politice și mult mai legată de activitățile în regiune ale statelor membre UE. Însă, așa cum s-a văzut pe scena politică internațională până în prezent, UE își menține o poziție de neutralitate în regiunea caspică [Nuriyev, 2007]. Mai mult ca sigur motivul este faptul că Uniunea dorește cu orice preț să evite un conflict direct cu Moscova, chiar dacă interesul său pentru sursele energetice caspice și proiectele din regiune este în continuă creștere.

Turcia

Turcia este al doilea jucător regional ca importanță, după Rusia, învecinându-se cu toate cele trei state din Caucazul de Sud și fiind legată din punct de vedere istoric, cultural și lingvistic de această regiune. Caucazul de Sud a căpătat în ultimele două decenii importanță strategică pentru Turcia, în special pentru două motive. Primul este necesitatea stabilității regiunii, după destrămarea URSS, pentru securitatea statului turc. Al doilea motiv este creșterea economică dată de participarea Turciei la proiectele energetice din regiune ca țară de tranzit pentru conductele de gaze naturale și petrol ce pleacă din Caucazul de Sud și Asia Centrală către piețele internaționale [Szymanski, 2009]. Astfel, se poate deduce că Turcia împărtășește interesele comune ale Statelor Unite și ale UE de asigurare a stabilității și securității Caucazului de Sud prin rezolvarea pașnică a conflictelor înghețate din regiune și de realizare a proiectelor energetice din coridorul de sud care să evite tranzitarea Rusiei.

Pentru statele sud - caucaziene, mai multe caracteristici ale Turciei fac ca aceasta să fie considerată un partener indispensabil în regiune. Printre acestea o valoare însemnată are faptul că Turcia este membru NATO și foarte aproape de aderarea la UE, având o alianță tradițională cu democrațiile vestice. De asemenea, poziția Turciei în inima Eurasiei, la intersecția Asiei, Orientului Mijlociu și Europei, îi oferă acesteia o mare importanță geo strategică ca țară de tranzit. Mai mult decât atât, îmbrățișarea democrației și a economiei deschise de piață transformă Turcia într-un model pentru țările caucaziene și un partener atractiv pentru cooperare și investiții.

Cu toate acestea, Turcia are strategii diferențiate în relațiile cu statele din Caucazul de Sud. Aceasta consideră Georgia și Azerbaidjanul ca fiind aliații săi naturali în Caucazul de Sud [Nuriyev, 2001], susținând Azerbaidjanul în orice domeniu și având o colaborare bună cu Georgia cu care împarte rolul de țară de tranzit pentru hidrocarburile caspice. În ceea ce privește relația cu Armenia, Turcia conduce o politică de izolare [Asatryan, 2002], fiind de partea Azerbaidjanului în conflictul din Nagorno - Karabah și orice îmbunătățire a raporturilor dintre aceasta și Armenia ar însemna pentru Turcia pierderea alianței cu Azerbaidjanul. Astfel, rezolvarea pașnică a conflictului Nagorno - Karabah este în acest moment singura posibilitate de a angaja într-o relație toate aceste trei state.

Puterea de la Ankara și-a arătat de-a lungul ultimilor ani interesul pentru zona Caucazului de Sud, chiar dacă influența sa în regiune este

limitată de instabilitatea societății turcești și a problemelor sale domestice. Aceste realități fac ca, în pofida legăturilor puternice culturale și lingvistice pe care le are cu Caucazul de Sud, Turcia să aibă, dintre principalii actori regionali, cel mai redus impact asupra regiunii. Marele avantaj pe care Turcia însă îl are, față de aceste mari puteri regionale, este dat de poziția sa geopolitică care facilitează implicarea acesteia în toate proiectele energetice menite să alimenteze Europa cu hidrocarburi caspice [Nuriyev, 2001]. Primele încercări, oleoductul BTC și gazoductul ETC au arătat că este cu puțință diversificarea surselor și rutelor energetice care asigură necesarul energetic al Europei cu variante care ocolesc Rusia, iar proiecte mai îndrăznețe, precum Nabucco, sunt așteptate să fie implementate în viitorul apropiat, Turcia primind, prin rolul său de țară de tranzit în toate aceste proiecte, incentive pentru a se implica mai mult în regiune.

Iran

Iranul este de asemenea un actor geopolitic semnificativ în "Marele Joc Caspic", aflându-se în vecinătatea Caucazului de Sud și având interese istorice, economice, culturale și ideologice în regiune. O dată cu destrămarea URSS, Iranul a sperat că va putea să-și restaureze influența istorică asupra statelor sud - caucaziene [Nuriyev, 2001], opunându-se categoric implicării puterilor occidentale în Caucazul de Sud și zona Mării Caspice.

Observând deschiderea Azerbaidjanului și a Georgiei către colaborarea cu Vestul, inclusiv cu Turcia, pe care o vede ca pe un rival în regiune, Iranul a decis să se alieze cu Armenia, susținând-o la debutul conflictului din Nagorno - Karabah. Mai mult decât atât, asistența oferită Armeniei a facilitat îmbunătățirea relațiilor dintre Iran și Rusia, cele două state având interese comune în Caucaz, și a dus ulterior la stabilirea axei Rusia - Armenia - Iran [Sadegh-Zadeh, 2008].

De-a lungul anilor, Yerevanul și Teheranul au construit relații puternice, mai ales în ceea ce privește cooperarea energetică, un prim gazoduct ce leagă cele două țări fiind deja operațional. Cu toate acestea, poziția Iranului în ceea ce privește conflictul dintre Azerbaidjan și Armenia nu mai este aceeași ca la început, Teheranul trecând la o oarecare neutralitate și devenind interesat de rezolvarea diplomatică a acestuia. Instabilitatea la granița sa de nord și posibila implicare a terților în cazul reînnoirii ostilităților reprezintă o sursă de îngrijorare pentru Iran.

Asemenea Rusiei, Iranul este foarte interesat de ceea ce se întâmplă în Azerbaidjan și

în special în zona Mării Caspice. Faptul că Azerbaidjanul și-a întărit cooperarea cu Occidentul prin dezvoltarea relațiilor cu Turcia, NATO, Statele Unite și Israel, oferă, în viziunea analiștilor iranieni, posibilitatea Azerbaidjanului de a deveni o țară producătoare de petrol puternică pe care Iranul să nu o mai poată influența [Nuriyev, 2001]. Din acest motiv, Teheranul încearcă să facă simțită amenințarea alianței ruso-iraniană asupra integrității teritoriale și a suveranității Azerbaidjanului pentru ca acesta, conștient de pericolele ce-l pot aștepta în cazul în care politica sa pro-vestică ar duce la încheierea relațiilor cu Rusia și Iranul, să păstreze cooperarea cu aceste două state.

Divergențele cu privire la Marea Caspică, la construcția oleoductului BTC, cât și la excluderea Iranului din "Contractul Secolului" cu privire la înțelegerea asupra explorării petroliere din 1995, au deteriorat de-a lungul ultimelor două decenii relațiile dintre Iran și Azerbaidjan [Sadegh-Zadeh, 2008]. Dintre aceste probleme, cea mai importantă este cea a statului Mării Caspice și a divizării resurselor acesteia. Cele cinci state cu ieșire la această mare - Iran, Rusia, Kazahstan, Turkmenistan și Azerbaidjan - au păreri diferite în ceea ce privește definirea Mării Caspice ca mare sau ca lac, și în funcție de poziția pe care o abordează, aceste state nu cad de acord în ceea ce privește divizarea acesteia. Iranul cere împărțirea mării în mod egal, fiecare primind 20 la sută, Teheranul neprecizând clar dacă 20 la sută se referă la rezerve sau la suprafața mării. Pe de altă parte, Rusia a decis împărțirea în funcție de granița fiecăruia cu marea, iar Azerbaidjanul și Kazahstanul au fost de acord cu această abordare încă de la declararea independenței de la începutul anilor '90. Chiar dacă prin această împărțire Rusia nu poate profita de marile rezerve ce sunt astfel atribuite Azerbaidjanului sau Kazahstanului, are totuși depozite importante în nordul mării și se bazează pe faptul că va profita oricum de pe urma transportării și procesării hidrocarburilor celorlalte state învecinate. Astfel, singurul obstacol în clarificarea statului Mării Caspice este reprezentat de Iran, cea mai importantă dispută fiind între acesta și Azerbaidjan. Conflictul a escaladat în 2001 când Iranul a amenințat cu folosirea forței armate pentru evitarea explorării regiunii de către flota deținută de BP, fapt ce a determinat Azerbaidjanul să amâne explorarea acelei zone până la soluționarea conflictului [Cornell et al., 2005]. De altfel, neînțelegeri există și între Azerbaidjan și Turkmenistan, iar nesoluționarea problemei de delimitare teritorială a sudului Mării Caspice reprezintă un impediment pentru dezvoltarea proiectelor în regiune, fapt ce afectează nu numai statele cu ieșire la Marea Caspică, dar

și toți ceilalți actori implicați în "Marele Joc Caspic".

Cu toate acestea, până de curând, relațiile dintre Azerbaidjan și Iran păreau că s-au mai îmbunătățit, mergând către o mai bună cooperare în domeniu politic și economic. Din punct de vedere politic, Azerbaidjanul își exprimase refuzul de a se alătura unei coaliții anti-iraniene, considerând că problema folosirii tehnologiei nucleare ar trebui soluționată diplomatic. În plus, cele două state semnaseră o înțelegere care împiedica atacul uneia împotriva celeilalte. În domeniu economic, Azerbaidjanul și Iranul semnaseră diferite înțelegeri pentru proiecte energetice, și chiar negocierile cu privire la divizarea Mării Caspice păreau să fi intrat pe drumul cel bun [Sadegh-Zadeh, 2008].

Dar, deși încă de anul trecut conducerea Azerbaidjanului bănuia că în spatele unui număr tot mai mare de proteste din țară se afla Iranul ca instigator [Stratfor, 2011], abia la începutul acestui an autoritățile azeri au avut dovezi clare în această privință, arestând 22 de persoane care se pare că ar fi plănuit un atac împotriva ținutelor israeliene și americane locale, la ordinul Iranului. Ca urmare a acestor evenimente, Wafa Guluzade, un comentator politic considerat apropiat al președintelui azer İlham Aliyev, a avertizat Iranul că "planificarea uciderii unor cetățeni străini proeminenți în Azerbaidjan de către o bandă de teroriști, dintre care unul locuiește în Iran, se consideră ca fiind o 'activitate ostilă' împotriva acestei țări" și că astfel de acțiuni nu vor influența situația socio-politică a Azerbaidjanului, dar continuarea în această direcție va primi un răspuns din partea lor și a aliaților lor occidentali [Shvidler, 2012]. Relațiile s-au deteriorat mai mult datorită organizării festivalului Eurovizion în Azerbaidjan. Presa iraniană a criticat vehement acest spectacol pe care l-a catalogat ca fiind neislamic și foarte scandalos. Ca urmare, Iranul și-a retras ambasadorul de la Baku în mai 2012 ca să protesteze împotriva "insultelor aduse celor sfinte" [Stefanescu, 2012].

Chiar dacă nu are granițe comune cu Iranul, relațiile diplomatice dintre Georgia și Iran s-au dezvoltat destul de mult în ultimul timp, mai ales datorită conflictului dintre statul sud - caucazian și Rusia. Georgia caută metode să elimine dependența economică și energetică față de Rusia, iar Iranul, care are importante rezerve de gaze naturale, este dispus să exporte hidrocarburi acestui nou client și să-și dezvolte relațiile economice cu Tbilisi. Cu toate acestea, cooperarea Iranului cu Georgia ar putea să deranjeze Rusia, și astfel Iranul e posibil să fie nevoit să renunțe la implicarea în relația cu Georgia dacă dorește să-și păstreze colaborarea militară și politică cu Moscova. De asemenea, așa cum a făcut în

trecut cu Azerbaidjanul, SUA ar putea cere Georgiei să întrerupă legăturile cu Iranul [Sadegh-Zadeh, 2008]. Astfel, evoluția relațiilor dintre Iran și Caucazul de Sud rămâne deocamdată incertă.

Asia Centrală

Chiar dacă după 1990 bazinul Caspic a devenit un element important în discursurile geopolitice la nivel internațional datorită potențialului său energetic, termenul "caspic" în afară de a defini marea cu același nume și depresiunea în care aceasta se află, nu a însemnat niciodată o entitate din punct de vedere cultural sau politic. În afară de faptul că a reprezentat de-a lungul timpului un spațiu pentru controlul căruia Imperiul Rus și Iranul au rivalizat, cele două regiuni de la est și vest de Marea Caspică sunt relativ străine una de cealaltă. Motivul este faptul că, în trecut, legăturile dintre Europa și Asia s-au făcut fie prin sud de-a lungul axei iraniene - turcă până la Mediterană, fie prin nord prin intermediul Rusiei [Peyrouse, 2009].

Însă, o dată cu implozia URSS, statele din Caucazul de Sud și cele din Asia Centrală au încercat să-și capete rolul de intermediari între Europa și Asia deoarece, prin dezvoltarea relațiilor bilaterale, aceste state se pot deschide către noi piețe, cele din Asia Centrală fiind interesate de piețele turcești și iraniene, iar cele din Caucazul de Sud de piețele chinezești și sud - asiatice. Peyrouse (2009) susține faptul că interesele sunt atât economice cât și strategice, majoritatea acestor țări dorind să reducă dominația rusească din regiune, fiind, de altfel, influențate și de marile puteri mondiale, Statele Unite căutând să realizeze o axă est - vest în locul celei tradiționale nord - sud, China încercând să obțină acces la piețele iraniene și turcești, iar Europa sperând să dezvolte proiectul TRACECA.

Chiar dacă există un potențial ridicat de dezvoltare a relațiilor dintre cele două regiuni, deocamdată comerțul este limitat, cele mai semnificative schimburi având loc între Azerbaidjan și Kazahstan și în special în domeniul energetic. Considerând faptul că transportarea hidrocarburilor din bazinul Caspic către piețele internaționale ar însemna motorul dezvoltării relațiilor dintre Caucazul de Sud și Asia Centrală, implicarea activă a Rusiei în regiune, pentru a nu-și pierde controlul asupra transportării și procesării acestor resurse, îngreunează totodată comerțul și pentru alte produse.

De altfel, apropierea de Rusia sau de Occident împarte grupul de state sud - caucaziene și central - asiatice în două. Cele mai importante state producătoare de petrol caspic din zonă,

Azerbaidjan și Kazahstan, precum și Georgia ca țară de tranzit, speră că, prin susținerea mai multor rute de oleoducte, pot limita capacitatea Rusiei de a se folosi de mecanisme economice pentru a le influența. Între timp, ele încearcă să reziste la presiunile economice ale Rusiei în speranța că aceste rute vor fi construite. Azerbaidjanul și Georgia, precum și Uzbekistanul, producător de gaz, și Kârgâzstanul, sărac în resurse, sunt, de asemenea, încrezători că relațiile politice, militare și economice cu alte state îi vor ajuta să reziste la presiunea Rusiei. Kârgâzstanul, având mai puțin de oferit din punct de vedere economic sau militar, este mult mai dispus să accepte influența Rusiei decât Uzbekistanul. Pe de altă parte, Turkmenistanul, cel mai important exportator de gaze naturale din regiune, care de cele mai multe sunt transportate la destinație prin Rusia, a căutat să-și reducă vulnerabilitatea față de aceasta conducând o politică de izolare crescândă la nivel politic, economic și social. În sfârșit, Armenia și Tadjikistan depind de Rusia pentru nevoile lor de securitate, și, prin urmare, mențin relații strânse cu Moscova [Oliker, 2002].

Deschiderea către Occident a majorității statelor din regiunea caspică și materializarea primului proiect energetic sud - caucazian ce evită Rusia prin intermediul oleoductului BTC, finalizat în 2005, a dat curaj statelor din Asia Centrală să se implice în asemenea proiecte. Spre exemplu, începând cu 2006, Kazahstanul s-a angajat să exporte petrol prin BTC. Mai mult decât atât, discuții cu privire la realizarea unei conducte trans - caspice (TCP) din Turkmenistan în Azerbaidjan, o conductă submarină care să transporte gaze din Asia Centrală către UE [Mitan, 2011], au debut încă din 1999, dar nelămurirea asupra statutului Mării Caspice ridică deocamdată obstacole în calea construirii acesteia. De aceea, până în prezent transportul de hidrocarburi din Kazahstan prin Azerbaidjan către piețele europene s-a realizat pe cale ferată și maritimă.

Situația este similară și în cazul exporturilor de gaze naturale, proiectul BTE fiind așteptat pe viitor să se extindă spre est pentru a include Turkmenistanul și Kazahstanul. Ambele țări și-au arătat interesul pentru proiectul european Nabucco, dar nici o măsură concretă nu a fost luată până în prezent [Peyrouse, 2009].

Astfel, se poate concluda că relațiile dintre statele din Caucazul de Sud și cele din Asia Centrală sunt limitate și probabil vor continua la fel atâta timp cât statele din regiune nu împărtășesc interese și strategii comune. În plus, situația este agravată și de implicarea marilor puteri mondiale precum China, Rusia, Iran și SUA care au de asemenea abordări difer-

ite ale problemei. De aceea, șansele pentru cooperare sau concurență în regiune par a fi pentru moment egale, doar abilitatea elitei politice mondiale de a promova parteneriatul în locul competiției poate aduce relațiile dintre aceste state pe drumul cel bun.

China

În 2011, China a înregistrat cea mai mare creștere a consumului de petrol și gaze naturale la nivel global, fiind al doilea mare consumator energetic la nivel global, după SUA [BP, 2012]. Astfel, având o creștere continuă a consumului, China este în căutare de noi surse energetice și rute de transportare ale hidrocarburilor.

De aceea, chiar dacă, până în prezent, China n-a manifestat un interes deosebit pentru proiectele energetice din Caucazul de Sud, acesta ar putea să apară în viitorul apropiat. Este cunoscut faptul că Iranul, Kazahstanul și Rusia exportă deja hidrocarburi către China, între Kazahstan și China existând și un oleoduct ce pornește din apropierea Mării Caspice. Astfel, dezvoltarea proiectului submarin trans - caspic ar putea facilita și exporturile de hidrocarburi azere către est.

Pași în această direcție au fost făcuți deja de China care, de-a lungul ultimilor ani, și-a îmbunătățit semnificativ relațiile cu statele sud - caucaziene. În plus, China și-a exprimat dorința asigurării stabilității în regiune, aceasta fiind necesară pentru dezvoltarea transportului energetic pe axa Est - Vest. Se poate deci concluda că deși încă departe de maturitate, relațiile dintre Caucazul de Sud și China vor crește în importanță în viitorul apropiat, dată fiind prezența crescândă a Chinei în regiune, aceasta urmărind găsirea de noi piețe de desfacere pentru produsele sale și resurse energetice, dar și de coridoare de transport către Europa.

Concluzii

Poziția sa geostrategică și bogatele rezerve energetice au transformat Caucazul de Sud dintr-o zonă necunoscută pentru Occident în noua "vedetă" a scenei mondiale. Interesul principalelor puteri ale lumii, puternic industrializate și mari consumatoare de energie, într-o eră în care consumul energetic crește mai rapid decât descoperirea de noi resurse, a fost imediat după destrămarea URSS atras de această regiune proaspăt independentă, fiecare încercând să-și asigure un beneficiu de pe urma acesteia.

Așa cum s-a evidențiat de-a lungul acestei lucrări, Rusia are cea mai mare putere de decizie în ceea ce privește dezvoltarea proiect-

telor în regiune, fiind capabilă să utilizeze nu numai "puterea blândă" dar și "puterea dură" pentru a-și impune poziția. Acest actor regional poate fi domolit de o prezență mai activă a UE sau a SUA. UE până în prezent nu și-a impus suficient de ferm poziția în regiune pentru a evita un conflict cu Rusia, pe când SUA nu este atât de interesată de zona caspică încât să se implice mai mult.

Astfel, statele Caucazului de Sud, simțindu-se încă sub amenințarea Rusiei, și fără un suport internațional puternic, nu au puterea de a-și soluționa conflictele etnice și de a-și asigura pacea și stabilitatea pe care investorii le așteaptă pentru a demara proiecte energetice valoroase.

Incertitudinea și imprevizibilitatea care domină această regiune fac necunoscută direcția în care aceste trei state sud - caucaziene vor merge, efectele unei evoluții negative cu siguranță urmând a fi simțite la scară largă. Astfel, se așteaptă ajungerea la un consens al marilor puteri pentru a ajuta aceste noi state să depășească perioada de tranziție de la foste republici sovietice la state independente și suverane. În plus, suportul lor pentru asigurarea stabilității și securității regionale ar putea avea efecte benefice și la nivel internațional prin diversificarea rutelor și surselor energetice.

Bibliografie

Aldea, P. (2008), *Geopolitica, Dimensiunea Geopolitică a Caucazului și petrolului caspian*, vamist.ro [online] (ultima modificare 14.09.2008) disponibil pe: <<http://forum.vamist.ro/topic/1787-geopolitica/>> [accesat 20.06.2012]

Asatryan, G.S. (2002), *Armenia and Security Issues in the South Caucasus*, The Quarterly Journal, 3/September 2002

Baban, I., Shiriyevev, Z. (2010), *The U.S. South Caucasus Strategy and Azerbaijan*. Turkish Policy, 9 (2)

BP, (2012), *Statistical Review of World Energy 2012*. [online], disponibil pe: <<http://www.bp.com>> [accesat 06.07.2012]

Cornell, S.E. (2005), *US engagement in the Caucasus*. Helsinki Monitor, 2

Cornell, S.E., Tsereteli, M., Socor, V. (2005), *Geostrategic Implications of the Baku - Tbilisi - Ceyhan Pipeline*. In: Cornell, S.E., Starr, S.F., ed. 2005. *The Baku - Tbilisi - Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*, Washington: Central Asia - Caucasus Institute & Silk Road Studies Program - A Joint Transatlantic Research and Policy Center

Dolghin, N. (2004), *Geopolitica. Dependentele de resursele energetice*. Editura Universității Naționale de Apărare, București.

de Haas, M. (2006), *Current Geostrategy in the South Caucasus*, Power and Interest News Report

Mehtiyev, E. (2004), *Perspectives of Security Development in the South Caucasus*, Baku: Peace and Conflict Resolution Center

Mitan, M. (2011), *Miros de război în Marea*

Caspică. ziare.com, [online] (ultima modificare 16:25 27.11.2011) disponibil pe: <<http://www.ziare.com/international/rusia/miros-de-razboi-in-marea-caspica-1136069>> [accesat 25.07.2012]

Neguț, S., Leca, A., Papatulică, M., Vlad, L.B., Neacșu, M.C. (2008), *Proiect SPOS 2008 – Studii de strategii și politici, Studiul nr. 2 – Orientări privind securitatea energetică a României*, Institutul European din România, ISBN online 978-973-7736-83-3

Nuriyev, E. (2007), *EU Policy in the South Caucasus - A view from Azerbaijan*, CEPS Working Document, 272/July 2007

Nuriyev, E. (2001), *Geopolitical Breakthrough and Emerging Challenges: The Case of the South Caucasus*, Journal of International Affairs, vol. VI (2)

Olcott Brill, M. U.S. (2002), *Policy in the South Caucasus*, The Quarterly Journal, 3.

Oliker, O. (2002), *Conflict in Central Asia and South Caucasus: Implications of Foreign Interests and Involvement*. In: Oliker, O., Szayna, T.S., ed. 2002. *Faulties of Conflict in Central Asia and the South Caucasus*. Implications for the U.S. Army, Santa Monica: Rand

Peyrouse, S. (2009), *Is there any unity to the Trans - Caspian Region? The economic relations between Central Asia and the Caucasus*, Asia Europe Journal 7, disponibil prin: baza de date Springer [accesat 16.07.2012]

Priego, A. (2008), *NATO Cooperation towards South Caucasus*, CRIA, vol. 2 (1)

Sabanadze, N. (2002), *International Involvement in the South Caucasus*, ECMI Working Paper, 15.

Sadegh-Zadeh, K. (2008), *Iran's Strategy in the South Caucasus*, Caucasian Review of International Affairs, vol. 2 (1)

Shvidler, E. (2012), *Azerbaijan thwarts terror attack against Israeli, Jewish targets*, Haaretz [online] (ultima modificare 23.01.2012 1:48) disponibil pe: <<http://www.haaretz.com/jewish-world/azerbaijan-thwarts-terror-attack-against-israeli-jewish-targets-1.408705>> [accesat 18.08.2012]

Sunny, R.G. (2010), *The pawn of great powers: The East-West competition for Caucasia*. Journal of Eurasian Studies, vol. 1 (1)

Ștefănescu, B. (2012), *Tensiuni în creștere între Iran și Azerbaidjan din cauza atitudinii pro-occidentale*, ziare.com [online] (ultima modificare 07.06.2012 20:11) <<http://www.ziare.com/international/iran/tensiuni-in-crestere-intre-iran-si-azerbaidjan-din-cauza-atitudinii-pro-occidentale-1171657>> [accesat 18.08.2012]

Stratfor, (2011), *Tensions Growing Between Azerbaijan and Iran?*, eurasianet.org [online] (ultima modificare 14.03.2011) disponibil pe: <<http://www.eurasianet.org/node/63070>> [accesat 20.08.2012]

Szymanski, A., (2009), *South Caucasus - the Case for Joint Commitment of Turkey and the EU*, PISM Strategic Files.

Tchantouridze, L. (2008), *The Three Colors of War: Russian, Turkish, and Iranian Military Threat to the South Caucasus*, Caucasian Review of International Affairs, vol. 2 (1)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OIPOSDRU

Universitatea
din
București

Investește în oameni !

„Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane”

Axa prioritară 1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.2 “Calitate în învățământul superior”

Titlul proiectului: **„Optimizarea procesului de inserție a absolvenților din domeniul geografie pe piața forței de muncă”**

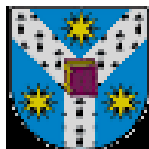
Beneficiar: **“Universitatea din București”**

Numărul de identificare al contractului:

Ge *insert*

Contract nr. POSDRU/86/1.2/S/57462

**OPTIMIZAREA PROCESULUI DE INSERȚIE A
ABSOLVENȚILOR DIN DOMENIUL GEOGRAFIE PE
PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ**

Universitatea “Alexandru
Ioan Cuza”, Iași

Universitatea “Babeș-
Bolyai”, Cluj-Napoca

Universitatea din Oradea

ISSN 2067-4090

9 772067 409003

www.editurauniversitara.ro